



Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Barnehagen som en arena for foreldrestøtte

«Man kjenner jo av og til at man blir strekt ut, at det er hektisk og at det er trøtte, slitne unger, så det er.. ja.. men ingenting er bedre enn å være forelder da. Når man ser litt større på det.»

Birgitte Trones Markussen

Masteroppgave i Pedagogikk, PED-3900, 15.05.2023

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg undersøkt småbarnsforeldres opplevelser av barnehagen som en arena for støtte i foreldrerollen. Jeg har brukt kvalitativt forskningsintervju som metode, med seks foreldre med små barn i barnehage som informanter. Datamaterialet ble analysert med refleksiv tematisk analyse. Funnene fra analysen er belyst med ulike teorier om stress og sosial støtte.

Jeg fant at samarbeidsrelasjonen er kompleks, men at den stort sett oppleves tillitsfull og god og inneholder noen former for støtte. Foreldrene har ulike behov for støtte. Dersom graden av støtte fra barnehagens personale er tilpasset forelderens behov for støtte, er det grunn til å tro at personalet oppleves tilstrekkelig støttende.

Studien har tre implikasjoner. Hente – og bringesituasjoner bør ikke undervurderes eller nedprioriteres, disse oppleves som den viktigste arenaen for samarbeid for foreldrene. Å mangle foreldrenettverk oppleves krevende for de foreldrene det gjelder, og barnehagen bør tilrettelegge for nettverksbygging mellom foreldre innenfor rammene av sitt mandat.

Barnehagens personale bør ha bevissthet rundt hvilke normer som etableres i samarbeidet med foreldrene, disse kan åpne eller lukke for foreldrestøtte. Et forslag til videre forskning er å se på barnehagen som en arena for foreldrestøtte fra personalets perspektiv. Hvilke muligheter og begrensninger ser de, og hvordan reflekterer de rundt foreldres behov for foreldrestøtte.

Forord

Tusen takk til de flotte informantene som stilte opp og delte raust av sin hverdag, deres bidrag har gjort oppgaven interessant og spennende å jobbe med.

Takk til forelesere og medstudenter for mange engasjerende og perspektivendrende diskusjoner om hvordan alle verdens problemer stort sett kan løses med pedagogikk.

Takk til lille Oline som alltid er en kilde til inspirasjon og glede.

Takk til veileder Jens Breivik og biveileder Sidsel Boldermo for lærerike og hyggelige veiledninger.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord	2
1 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Hensikt og problemstilling	9
1.3 Studiens aktualitet.....	10
1.4 Begrepsavklaring	11
1.5 Oppgavens disposisjon	12
2 Teorikapittel	13
2.1 Fremgangsmåte i litteratursøk	13
2.2 Foreldresamarbeid	14
2.2.1 Foreldres oppfatning av godt samarbeid	14
2.2.2 Kommunikasjon i hente- og bringesituasjoner	15
2.2.3 Informasjonsdeling om hjemmeforhold	16
2.2.4 Foreldres ønsker om råd og veiledning	17
2.2.5 Foreldresamtalens betydning.....	18
2.2.6 Samarbeidsrelasjonen mellom barnehagelærer og foreldre	18
2.2.7 Barnehage som nettverksbyggende arena	19
2.3 Småbarnsforeldres utfordringer	21
2.3.1 Rollekonflikter mellom jobb og familieliv.....	21
2.3.2 Intensivt foreldreskap	22
2.3.3 Sammendrag av tidligere forskning	23
2.4 Teori.....	24
2.4.1 The stress process model.....	24
2.4.2 Stressorer	24
2.4.3 Kroniske stressorer og rollebelastning	25
2.4.4 Ressurser	26
2.4.5 Stress	27
2.5 Sosial støtte.....	27
2.5.1 Sosial integrasjon, sosialt nettverk og relasjonelle ressurser	28
2.5.2 Ulike typer sosial støtte	29
2.5.3 Effekten av sosial støtte på individet.....	30
2.5.4 Effekten av troen på at støtte er tilgjengelig.....	31
2.5.5 Skjulte, indirekte og utilsiktede former for støtte	32

2.6	Sosial sammenligning.....	33
2.6.1	Sosial tilhørighet	33
2.7	Oppsummering av teorikapittel	34
3	Metode.....	36
3.1	Kvalitativt forskningsintervju.....	37
3.2	Vitenskapsteoretisk ståsted.....	37
3.2.1	Fenomenologisk tilnærming.....	38
3.2.2	Hermeneutikk	39
3.3	Utforming av intervjuguide	39
3.3.1	Målgruppe og utvalg	40
3.3.2	Gjennomføring av intervju	43
3.4	Refleksiv tematisk analyse	44
3.5	Kvalitet i forskningen	47
3.5.1	Validitet.....	47
3.5.2	Reliabilitet og transparens	49
3.5.3	Generalisering og <i>transferability</i>	49
3.5.4	Etiske overveielser	50
4	Funn.....	52
4.1	Utfordringer	53
4.1.1	Ny livsfase.....	53
4.1.2	Oppdragelse: balansen mellom medvirkning og grensesetting.....	56
4.1.3	Mangel på foreldrenettverk	58
4.2	Foreldresamarbeid på ulike arenaer.....	61
4.2.1	Hente – og bringesituasjoner.....	61
4.2.2	Digital kommunikasjon	65
4.2.3	Foreldresamtale	67
4.3	Støtte.....	68
4.3.1	Erfaringer med støtte fra barnehagen i det vanlige samarbeidet.....	68
4.3.2	Erfaring med støtte fra barnehagen i utvidet samarbeid.....	70
4.3.3	Digitale informasjonskilder.....	73
4.4	Oppsummering	74
5	Drøfting	76
5.1	Utfordringer	76
5.1.1	Behovet for nettverk med andre småbarnsforeldre	76
5.1.2	Rollekonflikter	80

5.1.3	Oppdragelse og foreldrerollen.....	81
5.2	Samarbeidsrelasjonens kompleksitet.....	82
5.2.1	Roller og normer	83
5.2.2	Foreldrenes ulike behov for støtte.....	85
5.3	Støtte.....	87
5.3.1	Betydningen av hente -og bringesituasjoner	87
5.3.2	Opplevelser med støtte fra barnehagen	89
5.3.3	Opplevelser med støtte i utvidet samarbeid	91
6	Avslutning	92
6.1	Oppsummering	92
6.2	Implikasjoner og veien videre	93
	Referanser.....	94
	Vedlegg 1	97
	Vedlegg 2	98
	Vedlegg 3	101

1 Innledning

Foreldrerollen kan være utfordrende. Kombinasjonen av krav mellom jobb og familieliv, i et samfunn der vi har mange valgmuligheter og konstant tilgang på informasjon, kan bidra til et behov for støtte. En mulig arena for foreldrestøtte er barnehagen.

Å være forelder er en viktig og krevende oppgave å ha. Foreldre spiller en enorm rolle i sine barns liv, og har stor påvirkningskraft på barnas trivsel og utvikling. Vi vet at det er noen foreldrestiler som er forbundet med høyere trivsel blant barn enn andre, FHI ga i 2019 ut en systematisk kartleggingsoversikt om sammenhenger mellom foreldrepraksiser og barns trivsel. Kartleggingen inkluderte åtte systematiske oversikter som har oppsummert resultater fra 70 studier med til sammen mer enn 130 000 deltakere. Trivsel er i undersøkelsen forstått som lav grad av psykiske problemer, og høy grad av helsefremmende atferd som å sove nok, spise nok, god stresshåndtering og lignende. De gjennomgående funnene viser at foreldre med en autoritativ foreldrestil er assosiert med trivsel hos barn, mens foreldrestilene autoritær, forsømmende og ettergivende er assosiert med ulike typer vansker og mistrivsel hos barn. Den autoritative voksenrollen er forbundet med varme, imøtekommende, responderende og støttende voksne, samt evnen til å stille krav og sette grenser tilpasset barnets evner og nivå. Mistrivsel eller lav trivsel, er forstått som internaliserte vansker (angst, depresjon, lav selvfølelse), og eksternaliserte vansker (vold, utagering, mobbing, alkoholbruk/misbruk) (Blaasvær & Ames, 2019). Den autoritative voksenrollen er ikke en oppskrift på hvordan man oppdrar barn, men den gir noen føringer for hvordan man kan tenke omkring voksenrollen, som viser seg å ha positiv effekt på barns trivsel og utvikling.

1.1 Bakgrunn

Det er en etablert sannhet at barndommens erfaringer har stor betydning for menneskers fungering i voksenlivet og vi får stadig mer kunnskap om betydningen av de første årene av barns liv. National Scientific Council Of The Developing Child (2020) skriver i sin seneste rapport at nyere forskning har gitt oss forståelse for hvor viktig de første årene i barnas liv er, ikke bare med tanke på senere læring og suksess i skolen, men også for den livslange fysiske helsen.

We know that responsive relationships and language-rich experiences for young children help build a strong foundation for later success in school (...) biological sciences now provide compelling evidence that the foundations of lifelong health are also built early, with increasing

evidence of the importance of the prenatal period and first few years after birth (National Scientific Council on the Developing Child, 2022)

Drugli (2020) skriver om hvordan de første par årene av barns liv påvirker utviklingen av hjernens fysiske struktur. Alle erfaringer barnet gjør, påvirker hvordan nevronene etablerer forbindelser mellom andre nevroner i hjernen (Drugli, 2020, s. 26). Dette betyr at gjentatte erfaringer, både negative og positive, skaper forbindelser mellom nevronene i hjernen, som påvirker hvordan hjernen fungerer, også i voksen alder. Den høyre hjernehalvdelen som er viktig for «emosjonell utvikling, tilknytning, regulering av følelser, selvutvikling, praktisk problemløsning og (...) regulering av stress» (Drugli, 2020, s. 26), har en vekstspurt de første par årene. Deretter fra to-tre årsalderen skyter utvikling av venstre hjernehalvdel fart, og den er viktig for språkutvikling, logisk tenkning, og årsakssammenhenger (Drugli, 2020, s. 27). Det er grunn til å tro at den høyre hjernehalvdelens mulighet for å utvikle seg i positiv retning de første årene av barnets liv, har påvirkning på fremtidig psykisk helse.

Samfunnet vårt har en utfordring som ligger i den negative tendensen mot et økende antall barn og unge som sliter med skolevegring, frafall fra videregående skole, og psykiske lidelser som angst og depresjon (Utdanningsdirektoratet, 2022). Det er vanskelig å fastslå en tydelig årsakssammenheng, og det skal jeg heller ikke prøve med denne oppgaven, men jeg ønsker å rette oppmerksomheten mot den betydningsfulle foreldrerollen, i de første årene av barnas liv.

Som jeg nevnte i starten av dette kapittelet kan foreldrerollen være krevende, men foreldre er ikke alene i oppgaven om å oppdra barna sine. Nesten alle ettåringene i Norge går i barnehage. I 2022 var tallet ettåringene i barnehage på 87,7%, i følge SSB. Dette betyr at de fleste foreldre i Norge er i daglig samarbeid og samhandling med profesjonsutøvere med kunnskap og erfaring om barns utvikling og behov. Barnehageloven og rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver slår fast at barnehagen skal arbeide for barnets beste, i tett samarbeid og forståelse med hjemmet. Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning jf. Barnehageloven § 1 og § 4 (Barnehageloven, (2006), § 1-4). Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver kapittel 5, tydeliggjør hvordan barnehagen skal tilrettelegge for god dialog med foreldrene, jevnlig informasjonsutveksling og samarbeid om vurderinger av barnets behov (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Rammeplanen sier ingenting ordrett om at barnehagen skal tilby foreldreveiledning, eller foreldrestøtte. Samtidig ligger det mange muligheter for å utøve foreldrestøtte og

foreldreveiledning i god dialog, tett samarbeid, og ved bruk av faglig skjønn, og dette er i praksis noe mange barnehager driver med.

En rapport «Spørsmål til barnehage –Norge» 2019 viser at ca. 55% av barnehagene i Norge gjennomfører uformell foreldreveiledning, og 25% gjennomfører formell foreldreveiledning ved behov (Naper, Myhr, & Haugset, 2021). At en så stor andel av barnehagene gjennomfører formell og uformell veiledning tyder på at det er et behov for å tilby støtte til foreldre. Foreldreveiledning og foreldrestøtte er ikke ensbetydende, men foreldreveiledning er en av flere måter å utøve foreldrestøtte på.

Mesteparten av kommunikasjonen mellom foreldre og personalet i barnehagen foregår i de uformelle hente – og bringesituasjonene, og ifølge foreldre virker det som at disse fungerer bra. Foreldreundersøkelsen fra 2021 og 2022 viser at 88% av foreldre oppgir at de er svært fornøyde med hentesituasjonen i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2022). I disse situasjonene skal mye informasjon utveksles, ofte på kort tid. Rammeplanens føringer legger som nevnt opp til at informasjonen som utveksles skal handle om «enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29) men dette kan forstås på flere måter. Barnets trivsel og utvikling kan handle om lek, vennskap og læring, mens barnets erfaring og helse, kan handle om alt fra barnets sykdommer og soverutiner, til opplevelser barnet har på hjemmebane, som involverer foreldrene. Foreldrenes eventuelle utfordringer i foreldrerollen, vil unektelig påvirke barnets trivsel og er en del av barnets erfaringer. Personalet er forpliktet til å informere foreldrene om alt som angår barnet i barnehagen, i kraft av sin rolle som profesjonelle. Hva foreldrene derimot velger å ta opp og dele med personalet er opp til dem. Barnehageansatte har ingen mulighet til å pålegge foreldrene å dele informasjon med personalet, annet enn oppfordringer om å informere om ting som angår barnet, på grunnlag av at det er til barnets beste. Det foreldrene velger å dele med personalet vil påvirke samarbeidet og personalets mulighet til å utøve foreldrestøtte. Selv har jeg en bakgrunn som barnehagelærer og pedagogisk leder, og har dermed opplevd hvor viktig og komplekst foreldresamarbeidet er i denne rollen, og hvor ulikt det kan utarte seg med forskjellige foreldre. Denne erfaringen er en viktig del av min motivasjon for å velge dette temaet.

Støtte til familier på et tidlig tidspunkt er samfunnsøkonomisk lønnsomt fordi det kan redusere behovet for eventuelle hjelpetiltak i senere tid. Regjeringens strategi for

foreldrestøtte slår fast at vi trenger mer kunnskap om foreldres behov, «det finnes i dag få norske undersøkelser som kartlegger foreldres egne opplevelser av behov for støtte og veiledning og om tilbudene treffer foreldrenes behov» (Barne - og likestillingsdepartementet, 2018, s. 63). Videre påpeker rapporten at støtten bør tilbys på lett tilgjengelige møteplasser og gjennom lavterskeltilbud, slik som for eksempel i barnehagen. Rapporten påpeker at foreldrestøtte er en ressurs for alle foreldre, ikke bare for foreldre i risiko, «enten foreldre har spørsmål om hverdagslige utfordringer knyttet til leggetid eller bruk av sosiale medier, eller mer krevende utfordringer knyttet til omsorgsrollen, er det viktig å ha noen å snakke med» (Barne - og likestillingsdepartementet, 2018, s. 20). I tillegg til manglende kunnskap om foreldrenes behov vet vi for lite om hva som foregår i samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene. I rapporten «Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag», nevnes mangelen på kunnskap om området:

Tross forholdsvis få relevante forskningsbidrag tyder den forskningen som er på at samarbeidsrelasjonen er en sammensatt relasjon og tar ulike former. (...) vi vet lite om hva som kjennetegner foreldresamarbeid på individnivå og hvordan «utveksling» av observasjoner og vurderinger i samarbeidsrelasjonen til foreldrene slik rammeplanen forplikter til foregår (Børhaug, et al., 2018, s. 180)

Jeg mener at det er viktig og interessant å finne ut om og hvordan barnehagen kan oppleves som en støtte for foreldre i foreldrerollen. Kunnskap om dette kan i et større perspektiv brukes i arbeidet med å gi barn en best mulig barndom som rustet barna med de verktøyene de trenger for å ha gode liv.

1.2 Hensikt og problemstilling

Forskningen jeg har vist til viser at de tidligere årene av barns liv er svært betydningsfulle, og at det finnes foreldrepraksiser som er forbundet med positiv og negativ utvikling hos barn. Jeg har vist hvordan vi vet for lite om norske foreldres behov for støtte (Barne - og likestillingsdepartementet, 2018, s. 63). I tillegg mangler vi kunnskap om hvordan foreldresamarbeidet egentlig foregår på individnivå (Børhaug, et al., 2018, s. 180). Samtidig vet vi at nesten alle småbarnsforeldre i Norge bruker barnehagetilbudet. På bakgrunn av dette har jeg kommet fram til følgende problemstilling:

Hvordan oppleves barnehagen som en støtte i foreldrerollen, for foreldre til barn på småbarnsavdeling?

For å svare på problemstillingen ønsker jeg å undersøke hvilke behov for støtte i foreldrerollen foreldrene opplever at de har, og i sammenheng med dette, hvilke utfordringer de har. Videre må jeg undersøke foreldresamarbeidet mellom personalet og foreldrene, for å finne ut om det inneholder elementer av foreldrestøtte.

Denne kunnskapen vil være nyttig i et samfunnsperspektiv, fordi den vil bidra til et økt kunnskapsgrunnlag om foreldres utfordringer og opplevelser av støtte. På denne måten kan barnehager, eller andre fagpersoner som jobber med barn og familier bruke foreldresamarbeidet til å styrke foreldre i foreldrerollen, med hensyn til til barnets beste. Grunnen til at valget falt på denne problemstillingen er at den favner både foreldreperspektivet, og barnehagens rolle. Samtidig er den konkrete nok til å gi retningslinjer for videre arbeid. For eksempel sier formuleringen «hvordan oppleves» at jeg er ute etter foreldrenes egen opplevelse. Videre spesifiserer problemstillingen at spørsmålet er rettet mot foreldre til barn på småbarnsavdeling. Dette avgrenser valg av metode og informanter til kvalitative intervju med småbarnsforeldre, noe jeg vil redegjøre for i metodekapittelet.

1.3 Studiens aktualitet

Temaet er høyst tidsaktuelt. «Voksne for Barn» inviterte 22. november 2022 til konferanse, der temaet var *Foreldrerollen i 2022*, med spørsmålene: *Hva slags hjelp og støtte ønsker foreldre mer av, og hva kan samfunnet gjøre for å styrke foreldre i deres roller? Hvilken rolle har offentlige tjenester å spille? Hvordan kan foreldrene støtte barn som faller utenfor, og hvordan kan fagpersoner støtte foreldrene?* På samme tid har kommunene i hele Norge startet arbeidet med å innføre den nye barnevernsreformen som trådte i kraft 1.1.2022, som også kalles en oppvekstreform. Selv om reformen er forankret i endringer i barnevernsloven, påvirker dette hvordan kommunene skal jobbe med hele oppvekstsektoren, fordi den overfører faglig og økonomisk ansvar, som tidligere var fordelt mellom stat og kommune, til kommunene. Målene er blant annet å styrke tidlig innsats og forebygging nærmere brukerne og tilpasse hjelpen til barn og familiers behov (Barne - ungdoms - og familiedirektoratet, 2022). Dette betyr at kommunene må se på hele oppvekstfeltet i sin kommune og koordinere og styrke tilbudet. Dette vil påvirke hvordan barnehagene skal samarbeide med familier, fordi barnehagen er en førstelinjetjeneste, og kan defineres som et lavterskeltilbud som brukes av nesten alle familier i hele Norge.

1.4 Begrepsavklaring

I denne oppgaven bruker jeg begrepet «foreldrestøtte», og ikke for eksempel foreldreveiledning eller lignende. Dette gjør at jeg holder det åpent hva foreldrene selv definerer som støtte. Begrepet foreldrestøtte er også mer forenelig med å se foreldre som ressurspersoner.

Foreldre

Med foreldre menes her personer som av juridiske, biologiske eller sosiale årsaker har barn, og inkluderer således både steforeldre, fosterforeldre og adoptivforeldre» (Barne - og likestillingsdepartementet, 2018)

Foreldresamarbeid

Her referer jeg til det lovpålagte samarbeidet mellom barnehagen og foreldre. Dette innebærer dialog, foreldremedvirkning, informasjonsutveksling med mer. Det normale foreldresamarbeidet mellom barnehage og foreldre innebærer de daglige møtene i bringe – og hentesituasjonen, ett foreldremøte i året og 1-2 foreldresamtaler i året (eller mer ved behov).

Foreldrestøtte definisjon 1

Med foreldrestøtte mener vi alle typer støtte som kan bistå og styrke foreldre i foreldrerollen. (...) Foreldrestøtte har som overordnet mål å fremme barnets beste ved å styrke relasjonen mellom foreldre eller mellom foreldre og barn (Barne - og likestillingsdepartementet, 2018).

Foreldrestøtte definisjon 2

Foreldrestøtte innebærer å støtte foreldre slik at de blir mer bevisst på sin egen oppdragelsespraksis. Fagpersoner kan bidra med sine kunnskaper og erfaringer, og blir spesielt viktige som spørsmålsstillere. Å konfrontere og stille gode spørsmål som fremmer refleksjon og bevisstgjøring, vil antageligvis være den fremste hjelpen man kan gi som fagperson (Glaser, 2013, s. 64)

Veiledning og rådgivning: konstruktive pedagogiske hjelpesamtaler

Veiledning og rådgivning skiller seg fra hverandre. Rådgivning innebærer å foreslå løsninger på problemer, mens en veileder skal fremme refleksjon hos veisøker gjennom å stille spørsmål. Målet er at veisøker i størst mulig grad finner løsningene selv. I dagligtalen brukes veiledning og rådgivning ofte om hverandre, jeg ønsker derfor å dra frem Bjørndal (2016) sin

forståelse av konstruktive pedagogiske hjelpesamtaler. Dette er en samtale mellom en veileder og en veisøker som kan beskrives slik:

(...) der den pedagogiske hensikten er å fremme veisøkerens læring og mestring. Hvorvidt samtalene kan kalles konstruktive, avhenger av om hjelperen oppnår denne hensikten (Bjørndal, 2016, s. 34)

Videre i oppgaven vil begrepet veiledning brukes om samtaler som kan oppfattes som en konstruktiv pedagogisk hjelpesamtale.

1.5 Oppgavens disposisjon

Denne oppgaven er delt inn i seks kapitler. I det første kapitlet har jeg introdusert oppgavens tema, og redegjort for bakgrunn for valg av tema. Jeg har også introdusert problemstillingen, og vist til studiens hensikt og aktualitet.

I oppgavens andre kapittel presenterer jeg mitt teoretiske rammeverk. I første del av teorikapitlet viser jeg til relevant tidligere forskning på området foreldresamarbeid og foreldres utfordringer. I andre halvdel presenterer jeg relevant teori som vil brukes til å belyse oppgavens problemstilling og funn.

I tredje kapittel beskriver og begrunner jeg metodisk tilnærming.

I fjerde kapittel presenterer jeg analysen fra datamaterialet. Kapitlet er organisert i tre teamer som belyser ulike sider ved foreldresamarbeid, støtte og utfordringer.

I kapittel fem drøfter jeg sentrale funn fra analysen i lys av relevante teorier fra teorikapitlet. Hensikten med drøftingskapitlet er å svare på problemstillingen.

I kapittel seks oppsummerer og avslutter jeg oppgaven, og presenterer mine tanker om studiens implikasjoner, og innfallsvinkler til videre forskning.

2 Teorikapittel

I dette kapitlet skaper jeg et teoretisk rammeverk for oppgaven min. I første halvdel av kapitlet presenterer jeg relevant forskning fra områdene foreldresamarbeid, og foreldres utfordringer. Hensikten med gjennomgangen av tidligere forskning er å orientere både forskeren, og leseren av oppgaven om tidligere forskning på feltet og posisjonere denne studien i et forskningsfelt. Dette er en viktig del av å bygge videre på eksisterende kunnskap, foran å besvare spørsmål som allerede er besvart.

I andre halvdel av kapitlet presenterer jeg teorier som kan belyse ulike sider ved problemstillingen fra et teoretisk ståsted, og bidra til å forklare funn. Gjennom *the stress process model* (Pearlin, *The Sociological Study of Stress*, Vol. 30(3), 1989) presenterer jeg hvordan en utfordring kan defineres som en stressor, og hvilke faktorer som kan bidra til å dempe eller fjerne en stressor. Denne teorien kan bidra til å belyse foreldres utfordringer.

Deretter presenterer jeg teori om hva sosial støtte er, og hvilken effekt det kan ha på individet. Dette kan belyse foreldres behov for støtte i foreldrerollen. Til slutt presenterer jeg teori om sosial sammenligning. Denne forklarer hvordan mennesker har behov for å være sammen med andre i lignende situasjoner som seg selv. Dette kan forklare betydningen av å ha et støttende nettverk rundt seg, for småbarnsforeldre. Teorikapitlet blir rammeverket for drøftingsdelen til oppgaven.

2.1 Fremgangsmåte i litteratursøk

Fremgangsmåten jeg brukte for å finne relevant forskning var strategiske søk med relevante søkeord på relevante steder. Søkeordene jeg brukte i starten av litteratursøket var «foreldre/parents/parenthood», «foreldrestøtte/parent support», «foreldrerolle» og «foreldresamarbeid». Ordene ble søkt på i kombinasjon med «utfordringer/challenges», «barnehage/preschool», «early childhood», «teacher support», «social support», «support» og lignende.

Jeg brukte Oria, som gir tilgang til universitetsbibliotekets samling av trykte og elektroniske kilder. Dette innebærer bøker, tidsskrifter, avhandlinger, artikler med mere. Jeg brukte også google scholar og Idunn. Da jeg fant relevante artikler, gjennomgikk jeg litteraturlistene på disse. Da jeg hadde begynt å få oversikt over feltet gjorde jeg systematiske søk på forfattere og forskere som var gjengangere i litteraturen, da forskere ofte har gjort ulike prosjekter

innenfor det samme fagområdet. Søkene foregikk i tre perioder. De første søkene foregikk våren 2022, da prosjektskissen til masteroppgaven skulle leveres. Det andre og mer omfattende søket foregikk gjennom høsten 2022. Det siste søket gjorde jeg i januar/februar 2023, for å sikre at eventuell ny og relevant forskning ble gjennomgått.

Bidragene jeg har valgt ut ser på ulike sider ved foreldresamarbeid, utfordringer og behov for støtte i foreldrerollen. Studiene er valgt ut på bakgrunn av kriterier som relevans, kvalitet, størrelse og alder. Noen av de mindre studiene jeg presenterer er med til tross for at de er små og har lite datagrunnlag, fordi de er spesielt relevante for oppgaven. Andre studier er valgt ut på bakgrunn av at de er publisert hos anerkjente tidsskrifter og/eller har et stort datagrunnlag og mange siteringer. Studienes alder ble også tatt med i vurderingene da bidragene må ha relevans for denne tiden. Jeg har valgt å ha en kombinasjon av norske og internasjonale bidrag. Med unntak av ett studie, har jeg tatt med studier som er gjort innenfor Skandinavia og i Vest-Europa. Grunnen til det er at kultur, livskvalitet og samfunn (barnehage og øvrige støtteordninger) bør være bygd opp noenlunde likt som i Norge for at det skal kunne tenkes at funnene kan være relevante for denne oppgaven. Gjennomgangen av tidligere forskning er delt i to deler. Første del belyser ulike sider ved foreldresamarbeidet. Andre del belyser utfordringer småbarnsforeldre kan oppleve å ha knyttet til foreldrerollen.

2.2 Foreldresamarbeid

I første del av forskningsgjennomgangen presenterer jeg forskning rettet mot ulike sider ved foreldresamarbeid i barnehagen.

2.2.1 Foreldres oppfatning av godt samarbeid

For å belyse om og hvordan barnehagen kan oppleves som en støtte, er det viktig å forstå hva foreldrene selv anser som viktige faktorer i samarbeidet. Wolf (2019) søkte perspektiver fra foreldre med ulik sosial bakgrunn i sin undersøkelse om foreldresamarbeid i barnehagen.

Hensikten var å finne ut hva foreldrene oppfattet som godt samarbeid, og hvordan de opplevde det daglige samarbeidet. Deltakerne var 23 foreldre fra ni barnehager. Wolf (2019) fant at foreldrene stort sett er enige i hva de ønsker seg av personalet. Det er noen som ser dem, som er hjertevarme, imøtekommende, trygge og som viser interesse. Videre er de opptatt av et stabilt personale og god kommunikasjon (Wolf, 2019).

Disse funnene viser at foreldre søker en samarbeidsrelasjon med et noe uformelt preg. Beskrivelsene av imøtekommende, trygge og interesserte personale kan formidles gjennom en profesjonell relasjon, mens noen som «ser» dem og er hjertevarme trekker paralleller til en mer uformell og vennskapelig relasjon.

2.2.2 Kommunikasjon i hente- og bringesituasjoner

Hente – og bringesituasjonen er den viktigste arenaen for samarbeid mellom foreldrene og personalet. Det er i disse daglige møtene at mesteparten av kommunikasjonen foregår. Det er derfor viktig å få en forståelse for hvordan disse møtene oppleves, og hva de innebærer fra perspektivene til både foreldre og barnehagens personell.

Det er gjort flere studier på hente – og bringesituasjonen i barnehagen. Reedy & McGrath (2008) gjennomførte en kombinert intervju – og dokumentanalyse og en etnografisk case-study om forholdet mellom mødre og lærere i førskole, for å studere kommunikasjonen. De fant at det ofte er på ettermiddagen foreldre har tid til, og behov for å prate med personalet. Personalet føler ofte at de havner i et dilemma mellom å ønske å være høflig mot foreldrene og å dekke behovene til de andre barna, da det ofte er bare 1-2 personale igjen på jobb og mange barn. I tillegg er det emosjonelt slitsomt for personalet å forholde seg på et dypere nivå til det store antallet foreldrene, nettopp fordi det er mange foreldrerelasjoner å vedlikeholde. Spesielt etter en lang dag med å være sammen med, og vedlikeholde alle relasjonene til barna på en god måte (Reedy & McGrath, 2008, s. 352).

Drugli og Undheim (2011) viser til lignende funn. I en kvalitativ intervjuundersøkelse gjennomført med 41 foreldre og 35 barnehageansatte viser det seg at både foreldre og barnehageansatte er generelt fornøyd med samarbeidet. Om morgenen er det viktigste for foreldrene at personalet snakker med og viser interesse for barnet, og personalet er veldig opptatt av at morgenrutinen skal være bra. Begge parter mener at kommunikasjon og mengden informasjon som utveksles kunne vært bedre. En tredjedel av foreldrene sa at de visste nok om hva som skjedde i barnehagen, mens resten visste noe, eller lite om hverdagen der. Fra de ansattes perspektiv mente ca. 60% at de hadde nok informasjon om hjemmesituasjonen og 40% visste lite om hva som skjer hjemme. Både personale og foreldre synes det er vanskelig å snakke sammen på ettermiddagen når det er lav bemanning. Funnene er blandet, men generelt viser undersøkelsen at kommunikasjonen mellom foreldre og ansatte ofte er begrenset i de daglige møtene på morgenen og ettermiddagen, og at både foreldre og

personale syns kommunikasjonen kunne vært bedre, spesielt på ettermiddagene. I tillegg var det et gjennomgående funn at de ansatte syntes de hadde informert foreldrene om barnets dag, i større grad enn foreldrene følte at de hadde fått informasjon om barnets dag (Drugli & Undheim, 2011, s. 64).

Rammene for kommunikasjonen mellom foreldre og personalet påvirker hvilken type støtte personalet har mulighet for å utøve. Solberg (2019) fant i sitt observasjonsstudium at møtene mellom foreldre og ansatte i henting – og bringing, ikke danner gode nok rammer for å ha god dialog med foreldre, slik som rammeplanen for barnehagen ser ut til å forutsette. Dette handler om at rommet møtene foregår i, som oftest i garderoben, ikke er tilpasset voksne, blant annet fordi benkene er lave og små. Rammen for samtalen – foran barnet og andre foreldre, bidrar til at kommunikasjonen er overfladisk og rutinepreget (Solberg, 2019). Haug (2016) fant noe lignende i sitt observasjonsstudium av hente- og bringesituasjoner i en kommunal barnehage over seks dager. Hun observerte at det ble utvekslet lite informasjon, og at det var manglende gjensidig dialog om hverdagens hendelser. Foreldrene fortalte lite om situasjonen hjemme. Også hun peker på at arkitektur og interiør ikke er tilrettelagt slik at det inviterer til dialog og samarbeid (Haug, 2016).

Disse studiene indikerer at kommunikasjonen som foregår i hente- og bringesituasjonene ikke er god nok, og at både foreldre og personalet skulle ønske den var bedre.

2.2.3 Informasjonsdeling om hjemmeforhold

Hvilken type informasjon foreldrene velger å dele med personalet påvirker hvordan personalet kan støtte foreldrene. Det er derfor relevant å vite noe om foreldres syn på deling av informasjon hjemmefra med barnehagen.

I en kombinert kvalitativ og kvantitativ undersøkelse om hvilken type informasjon foreldre og pedagogiske ledere mener bør deles mellom barnehage og hjem kom det frem at nesten alle foreldre mener at barnehagen har behov for informasjon om barnas hjemmeforhold. De er også villige til å gi barnehagen denne informasjonen. Foreldrene deler gjerne om samspill, søskenforhold og fysisk sykdom, men er ambivalente til å fortelle om samlivsproblematikk, rusvanser, økonomi og psykiske utfordringer. Foreldrene ønsker straks å få vite det dersom det oppstår bekymringer rundt barnet i barnehagen. Det fremkommer også at personalet kvier seg for å spørre om hjemmeforhold, inntrykket er at personalet vet det foreldrene «tilfeldigvis» velger å fortelle. Foreldrene mener mange tema ikke egner seg for garderoben

og at det må være bedre arenaer og ta opp ting på. Datagrunnlaget er en spørreundersøkelse der 117 foreldre fra fem ulike barnehager svarte, i tillegg til fokusgruppeintervju der ni pedagogiske ledere fra tre barnehager svarte (Boldermo & Melvær, 2014).

2.2.4 Foreldres ønsker om råd og veiledning

En annen side som er viktig for å belyse foreldres behov for støtte fra barnehagen er i hvilken grad foreldre faktisk ønsker støtte og veiledning fra barnehagen.

I en stor dansk utredning om samarbeid mellom foreldre og barnehager med 750 deltakere, har danske foreldre svart på om de ønsker veiledning fra barnehagepersonell. Undersøkelsen viser at foreldrene ønsker mer dialog og veiledning som omhandler å styrke barnets trivsel, utvikling og læring. Foreldrene ønsker å vite hvordan de kan følge opp barnets læring og utvikling hjemme. Videre ønsker foreldregruppen generelt ikke veiledning på omsorg og oppdragelse. De kan oppfatte denne type veiledning som relevant dersom de ser at det er et behov hos barnet, og at det vises respekt for foreldrenes perspektiver. Det er noen forskjeller mellom lavutdannede og høy-utdannede foreldre, og danske og flerspråklige foreldre.

Flerspråklige foreldre og foreldre med lav utdanning (eksemplifisert i rapporten som å ikke ha fullført videregående), ønsker mer veiledning, også på omsorg og oppdragelse. Samlet sett ønsker foreldrene mer veiledning enn de nå får fra barnehagen, et godt samarbeid, og ikke «påbud» fra barnehagen om hva som er riktig oppdragspraksis (Danmarks Evalueringsinstitutt, 2016)

I en svensk kvalitativ undersøkelse om behov for foreldrestøtte blant svenske foreldre viser det seg at foreldres primære kilde til informasjon og dialog om foreldrerollen er partner og det nærmeste nettverket. Den viser at foreldre generelt ønsker støtte og oppfølging, også etter barnet er fylt ett år, når helsestasjoner trapper ned den tette oppfølgingen. Foreldrene ønsket møteplasser med andre foreldre hvor de kan skape seg et foreldrenettverk. Både mødre og fedre er interessert, men interessen er størst hos mødre. Det er interesse hos foreldrene til barn i alle aldre, men interessen er størst hos foreldre til barn i alderen 0-2 år. Over halvparten av foreldrene er interessert i foreldreveiledning, i gruppe og individuelt, 40% er interessert i tilbud om foreldretelefon, og 30% er interessert i nettbaserte kurs. I denne undersøkelsen fremkommer det at enslige foreldre har et spesielt sterkt ønske om foreldrestøtte, og at de opplever mer uro, stress og mangel på foreldrenettverk (Statens offentliga utredningar, 2008).

Forskningen jeg har presentert til nå er i hovedsak rettet mot foreldres perspektiver. Den andre parten i samarbeidet er barnehagens personale. Det er viktig å vite noe om hvordan pedagogene ser på sin rolle i samarbeidet med foreldrene. En av arenaene for samarbeid mellom foreldrene og personalet er foreldresamtalen.

2.2.5 Foreldresamtalens betydning

Foreldresamarbeid foregår ikke bare på uformell arena. Foreldresamtale, eller utviklingssamtale er en samtale de fleste barnehager tilbyr en til to ganger i året. Det er ulik praksis på hvordan denne samtalen forberedes og gjennomføres. Noen barnehager kartlegger barnets evner innen språk og utvikling og legger dette frem for foreldre, andre inviterer til en mindre forberedt dialog om det foreldrene selv ønsker å ta opp. 97% av barnehager har foreldresamtaler to ganger i året, og 95% av barnehagene har skriftlige rutiner for gjennomføringen av foreldresamtalen (Børhaug, et al., 2018, s. 174). Målet med samtalen er å gi foreldrene en god oppdatering på barnets hverdag, trivsel og utvikling i barnehagen, og å gi foreldrene en arena å ta opp ting på.

I en svensk studie om betydningen av utviklingssamtalen i svenske barnehager, ble 15 utviklingssamtaler observert, og pedagoger ble intervjuet i etterkant av samtalen om hvordan de reflekterte rundt utviklingssamtalen som en del av sitt profesjonelle arbeid. Pedagogene la vekt på utviklingssamtalen som enormt viktig for samarbeidet. Samtalen skapte en nødvendig relasjon med foreldrene, og pedagogene mente at den var en god arena for foreldrestøtte. Samtalen gjorde at foreldrene åpnet seg opp frivillig, og delte informasjon om barnet, seg selv og hjemmesituasjonen, som pedagogene ikke visste fra før. Denne informasjonen ble brukt i det videre arbeidet med barnet. Pedagogene mente at samtalen hovedsakelig var til for barnet, men også for foreldrene, for å ta opp det de var opptatt av, la de styre samtalen, og la foreldrene merke at barnehagen var tilgjengelig for å støtte dem i foreldrerollen (Simonsson & Markström, 2013).

Fra pedagogenes perspektiv, viser det seg altså at foreldresamtalen oppleves som et viktig og relasjonsbyggende møte, som tilrettelegger for foreldrestøtte.

2.2.6 Samarbeidsrelasjonen mellom barnehagelærer og foreldre

Barnehagelæreres perspektiver på egen rolle i samarbeidet med foreldrene kan fortelle oss noe om hvilke kulturelle normer som kan påvirke samarbeidsrelasjonen.

I en stor internasjonal studie som søkte perspektiver fra barnehagelærere om samarbeidet mellom foreldre og barnehagelærere, ble barnehagelærere fra fem europeiske land spurt om ulike dimensjoner ved samarbeidet mellom foreldre og lærere i landets barnehager/førskoler. Studien var basert på spørreundersøkelse med kvantitative og kvalitative spørsmål som metode, 160 barnehager spredt over hele Norge returnerte skjemaet. Barnehagelærerne ble spurt om faktorer ved samarbeidet, som hvor involverte de oppfattet at foreldrene var i barnehagens virksomhet og hva de diskuterte med foreldrene. De norske barnehagelærerne rapporterte at de i middels grad diskuterte oppdragelse og barnets utfordringer med foreldrene, i mindre grad enn både i Estland, Portugal og Litauen. Videre anså de i lav grad det som barnehagens oppgave å gi råd til foreldre angående deres foreldreoppgaver. En mulig årsak kan være hvordan norske barnehagelærere ser på foreldrene: «On the whole, Norwegian teachers tended to consider parents more competent than the teachers in the other four countries» (Hujala, et. al, 2009). Videre så norske barnehagelærere på ansvaret for barnets utvikling og læring som delt mellom barnehagen og foreldrene, i motsetning til for eksempel Finske lærere, som mente at alt ansvaret for barnas læring og utdanning skulle holdes i barnehagen/førskolen. Rapporten oppsummerer at norske barnehagelærere er opptatt av et likeverdig samarbeid, hvor foreldrene er involverte i det som skjer i barnehagen, og de ønsker i mindre grad enn de andre landene å holde skape en profesjonell distanse mellom seg selv og foreldrene. Barnehagelærerne i studien ønsket et naturlig og likeverdig partnerskap. (Hujala, et. al, 2009). Disse funnene tyder på at det er en kultur i norsk barnehage for å anse foreldrene som kompetente og likeverdige, og at samarbeidet utføres med lav grad av profesjonell distanse. Å anse norske foreldre som kompetente kan være grunnen til at norske barnehagelærere i mindre grad enn andre land anser det som sin oppgave å involvere seg i foreldreoppgavene.

2.2.7 Barnehage som nettverksbyggende arena

De siste studiene jeg har med i dette forskningssammendraget viser hvordan barnehagen som institusjon kan være en nettverksbyggende arena som gir ringvirkninger i familiers liv, utenfor barnehagen. Jeg viser videre hvordan tilstedeværelse av nettverk kan ha en direkte sammenheng med foreldrepraksis. Dette er et relevant perspektiv å ha med seg fordi det kan bidra til å gi en større forståelse av barnehagens betydning i familiers liv.

Barnehagen er ikke bare et møtested mellom foreldre og barn, men det er også et møtested mellom foreldrene. Eidsvåg (2022), førsteamanuensis ved Universitetet i Stavanger ønsket å finne ut hvilken funksjon barnehagen har for å skape tilhørighet i lokalsamfunnet, sett på fra et teoretisk perspektiv om svake og sterke bånd. Han finner at barnehagen er en arena der foreldrene danner svake bånd mellom hverandre, men at disse likevel «er viktige for muligheter til integrasjon i et større fellesskap» (Eidsvåg, 2022, s. 93). Han trekker frem barnehagens foreldrearrangementer som betydningsfulle, da det gir foreldre en uformell arena for å slå av en prat, på tvers av ulikheter, men i fellesskap av å være foreldre.

Møtene i barnehagen blir en del av flere møter på ulike arenaer som på butikken, kjøpesenteret og barnas fritidsaktiviteter. Barnehagen har mulighet til å forsterke disse båndene gjennom samarbeid og ved å gi foreldre innsikt i tilhørighetsprosesser blant barna og hvordan familiers tilhørighet til nabolag og lokalsamfunn kan styrkes (Eidsvåg, 2022, s. 104).

Denne forskningen viser hvordan barnehagen kan ha en nettverksbyggende funksjon, altså en rolle som går ut over det daglige samarbeidet med foreldrene.

Det er flere studier som viser en sammenheng mellom tilstedeværelsen av nettverk, og positiv foreldreatferd. For eksempel et Engelsk longitudinelt observasjonsstudium av 14 541 mødre, basert på spørreskjema og observasjon. Forskerne ønsket å finne ut hvilken rolle foreldrerollen spiller i de tidligere årene, hva en god forelder er i de tidligere årene, hva som determinerer foreldrerollen i de tidligere årene og om det er det du gjør, eller hvem du er som er viktig. Forskerne fant blant annet ut at mødre med store sosiale nettverk hadde mer positive interaksjoner med spedbarnet sitt enn mødre med små sosiale nettverk. Denne nærheten i relasjonen var til stede hos de samme mødrene når barnet var fem år. Størrelsen på morens nettverk korrelerte med mental helse. Forskerne konkluderte slik:

Mothers who had more extensive social networks had higher quality interactions with their infants than those who had less developed social network, even controlling for other factors including marital status and family income (Gutman, Brown, & Garland, 2009).

Det kan tenkes at denne sammenhengen handler om at et støttende nettverk påvirker mødres mentale helse i en positiv retning som gir overskudd til å være sensitiv ovenfor barnets behov.

Dette er interessante funn, både fordi det sier noe om at foreldrenes nettverk kan ha en direkte påvirkning på relasjonen mellom mor og barn, som igjen påvirker barnets trivsel, men også fordi det kan bety at barnehagen kan støtte foreldre ved å være en arena for nettverksbygging.

Rapporten «Trygge foreldre, trygge barn» peker på at det er viktig for foreldre å bygge nettverk med andre foreldre, spesielt for mødrene. «Mødre leter etter likesinnede i foreldrenettverk, og innvandrerkvinner bygger gjerne nettverk med andre innvandrerkvinner» (Bråten & Sønsterudbråten, 2015, s. 173).

2.3 Småbarnsforeldres utfordringer

I andre del av gjennomgangen av tidligere forskning presenterer jeg forskning som kan belyse utfordringer småbarnsforeldre kan oppleve å ha, knyttet til foreldrerollen.

Når det gjelder forskning på foreldrerollen og eventuelle utfordringer foreldre opplever å ha, er det forsket mye på foreldre i risiko, og i spesielt krevende livssituasjoner, og mindre på foreldre i ordinære livssituasjoner. Jeg har likevel funnet noen utdrag fra forskning som egentlig er rettet mot andre temaer enn foreldres utfordringer, der det fremkommer noen utfordringer småforeldre opplever å ha.

2.3.1 Rollekonflikter mellom jobb og familieliv

Drugli & Undheim (2012ab) søkte foreldres erfaringer og synspunkter på å ha ettåringer i fulltids plass i barnehage. Studien viste at mange foreldre synes barnet hadde for lange dager og så på dette som negativt. De mente at kortere dager hadde vært bedre for hele familien (Undheim & Drugli, 2012b, s. 9). Foreldrene ønsket kortere dager for barna, men synes det var vanskelig å oppnå dette med fulltidsarbeid. Å redusere stillingen sin opplevdes vanskelig (Undheim & Drugli, 2012b, s. 10). Foreldrene merket hvordan ettåringene var svært slitne etter lengre dager i barnehagen og ønsket egentlig å hente barna tidligere enn det de hadde mulighet til.

It was obvious that many parents felt torn between work and the long hours spent by children in day care. Some of them said that they tried to pick up the child as early as possible, as they observed that shorter days implied a lower level of tiredness for their children (Undheim & Drugli, 2012a, s. 244).

Flere foreldre fremsto som betydelig tvilende angående å forlate barnet i barnehagen for å dra tilbake til jobb etter permisjonen, mens andre var glade for å komme tilbake (Undheim & Drugli, 2012b, s. 13). Foreldrene fortalte om usikkerheter angående sine egne evner når det gjaldt å gi barnet tilstrekkelig og god stimulering slik at barnet ikke ville henge etter de andre barna senere når de skulle begynne på skolen (Undheim & Drugli, 2012b, s. 13).

Denne siste uttalelsen fra foreldrene trekker paralleller til en utbredelse av en samfunnsmessig endring i synet på barnet og oppdragelse som jeg presenterer i neste delkapittel.

2.3.2 Intensivt foreldreskap

En gjennomgang av foreldreforskning i perioden 2010-2019, fra Nord-Amerika, Australia og noen vesteuropeiske land viser at det de siste femti årene har det skjedd en endring i normene knyttet til oppdragelse (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 199). Det har skjedd en økning, og en spredning av *intensive parenting* mellom landegrensene og sosiale klasser (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 200).

Intensivt foreldreskap er en barnesentrert tilnærming til oppdragelse som krever høy grad av emosjonell og finansiell involvering i barna. Foreldrestilen krever mye tid, og kan også kalles sensitivt, eller responsivt foreldreskap. Intensivt foreldreskap krever at foreldrene er konstant tilgjengelige, sensitive og responderende på barns uttrykk. Det innebærer blant annet at foreldrene tilrettelegger for alderstilpassende, utviklende aktiviteter for barnet (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 199). Et annet kjennetegn ved intensivt foreldreskap er at foreldrene tror at deres individuelle handlinger har en direkte påvirkning på barnas utvikling og læring også senere i livet. Videre innebærer foreldrestilen et syn på barnet som uskyldig og sårbart og foreldre har ikke bare ansvaret for å støtte barnets utvikling, men i tillegg for å beskytte barnet mot potensielle trusler for barnets ideelle utvikling (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 199). Disse aspektene gjør at foreldrene, og spesielt mødrene føler at de må være oppmerksomme på alle detaljer ved barnets psykiske, emosjonelle, sosiale og kognitive utvikling slik at de blir utmattet (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 200).

Several studies (...) examined the effects of intensive parenting beliefs on mothers' well-being and found that mothers who believed in or enacted intensive parenting ideologies were more likely to report feeling anxious, guilty, stressed, and depressed (e.g., Gunderson & Barrett, 2017; Liss, Schiffrin, Mackintosh, Miles-McLean, & Erchull, 2013; Rizzo, Schiffrin, & Liss, 2013), gjengitt i (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 201)

Denne økningen i intensivt foreldreskap har en sammenheng med at det har skjedd en endring i synet på barnet i samfunnet. Denne endringen i barnesyn henger sammen med at vi har mer kunnskap om barns psykologi og om hvordan barndommen påvirker resten av livet. Der man tidligere så på barnet som et objekt som kunne formes av omgivelsene, ser man nå på barnet som et subjekt helt fra fødselen av. I dette ligger det kunnskap om at barn har evne til å

uttrykke ønsker og behov, og at de trenger å bli møtt med forståelse og veiledning, foran kjefte og tvang.

2.4 Sammendrag av tidligere forskning

Det foreldre opplever som viktig i foreldresamarbeid er kommunikasjon, at personalet ser dem, er hjertevarme og viser interesse (Wolf, 2019). Den daglige kommunikasjonen i henting og bringing oppfattes av de involverte som god nok, men det kommer også fram at den er litt for enkel, kortfattet og rutinepreget (Reedy & McGrath, 2008), (Drugli & Undheim, 2011). Dette kan ha en sammenheng med at rammene for samtalen ikke er god nok (Solberg, 2019), (Haug, 2016). Foreldrene ønsker å være åpne med barnehagen om hjemmeforhold, og de anser det som viktig at personalet vet hva som foregår i barnets liv (Boldermo & Melvær, 2014). Svenske foreldre er veldig interessert i råd, veiledning og støtte (Statens offentlige utredningar, 2008), og danske foreldre er generelt interessert i veiledning som omhandler barnets læring og utvikling, men mindre på oppdragelse. Danske foreldre med lav utdanning er noe mer interessert i veiledning som omhandler oppdragelse (Danmarks Evalueringsinstitut, 2016).

Selv om mesteparten av kommunikasjonen foregår på uformell arena, opplever svenske pedagoger at foreldresamtalen er et viktig verktøy for å støtte foreldrene, og at foreldrene åpner seg opp på måter de vanligvis ikke gjør i det daglige samarbeidet (Simonsson & Markström, 2013). Norske barnehagelærere har stor tillit til foreldrenes foreldrekompetanse, og diskuterer oppdragelse og utfordringer med foreldre i mindre grad enn andre land. Videre anser norske barnehagelærere foreldrene som jevnbyrdige samarbeidspartnere (Hujala et.al, 2009). Barnehagen kan være en arena for nettverksdanning mellom foreldrene. Selv om foreldrene danner svake bånd, er disse viktige for integreringen i lokalsamfunnet (Eidsvåg, 2022). Å ha nettverk rundt seg oppleves viktig og ønskelig, spesielt for mødre (Bråten & Sønserudbråten, 2016) og tilgang på nettverk kan påvirke relasjonen mellom mor og barn, fordi tilstedeværelse av nettverk kan påvirke mental helse positivt (Gutman, Brown, & Garland, 2009).

De utfordringene småbarnsforeldre kan oppleve å ha, kan knyttes til rollekonflikter mellom jobb og familielivet (Undheim & Drugli, 2012a), (Undheim & Drugli, 2012b), og utslitthet som følge av intensivt foreldreskap (Nomagucgi & Milkie, 2020).

2.5 Teori

I siste del av teorigapittelet presenterer jeg relevante teorier som kan belyse funnene fra analysen, og sette disse i et teoretisk perspektiv. Da min problemstilling tar sikte på å finne ut hvordan barnehagen oppleves som en støtte i foreldrerollen, er det nødvendig å forstå noe om hvilke utfordringer foreldrene opplever å ha. I denne sammenhengen er det flere teoretiske begreper og perspektiver som er viktige å forstå. For det første er det nødvendig å forstå hva mennesker kan oppleve som utfordrende uten å innsnevre denne forståelsen til å omhandle spesifikke hendelser og situasjoner. I denne sammenhengen presenterer jeg *the stress process model* (Pearlin, *The Sociological Study of Stress*, Vol. 30(3), 1989). Denne modellen forklarer hva en stressor er, hvilke ressurser i menneskers liv som kan dempe negative effekter av stressorer og hvilke utfall en stressprosess kan ha.

2.5.1 The stress process model

Stress-prosess modellen (SPM) inneholder tre komponenter: stressorer, ressurser, og stressutfall (Pearlin, *The Sociological Study of Stress*, Vol. 30(3), 1989, s. 241).

2.5.2 Stressorer

En stressor referer til et bredt spekter av forhold mennesker kan oppleve som problematiske, som kan være utfordrende å håndtere eller å tilpasse seg til (Pearlin, 2010, s. 208). Stressorer deles ofte inn i to kategorier: forstyrrende hendelser i livet, og kroniske stressorer.

Forstyrrende hendelser i livet sikter til hendelser som krever respons eller endring for personene som er involvert, og kan omtales som overganger. Pearlin (2010) påpeker at rekkefølgen og hyppigheten av hendelser og overganger vil påvirke hvor stressende de oppleves. Unge voksne går for eksempel gjennom mange flere livsendrende overganger på kort tid enn eldre mennesker gjør, som kan medføre stress:

Within a compressed time span, young adults are likely to enter into several normatively desired but demanding roles and statuses crucial to the remainder of their lives. Such transitions include entry into the labor force, becoming financially established, initiating courtship or marriage, establishing an affordable residence, and becoming a parent (Pearlin, 2010, s. 209).

Dette viser at begrepet stress, og stressorer har vid betydning i teorien. Begrepet må ikke forstås som å oppleve mangel på tid, som er slik begrepet ofte brukes i dagligtalen.

2.5.3 Kroniske stressorer og rollebelastning

Kroniske stressorer er vedvarende stressorer folk opplever å ha i livet sitt. Kroniske stressorer er ofte knyttet til sosiale roller, som kalles rollebelastning eller rollepress, «(...) including parenting strain, marital or partner strain, and work strain» (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 202). Disse type stressorene er ofte vedvarende, fordi de er forankret i institusjonaliserte sosiale roller og relasjoner til andre mennesker (Pearlin, *The Sociological Study of Stress*, Vol. 30(3), 1989, s. 245). Rollebelastning kan i denne oppgaven spesielt ses i sammenheng med foreldrerollen. Andre stressorer kan være indirekte knyttet til roller, som for eksempel økonomisk press og tidspress (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 202). Disse stressorene kan bli forverret i rollen som forelder, fordi rollen medfører tid og økonomisk ansvar for barn i tillegg til deg selv.

Når stressoren oppstår i forbindelse med en rolle, oppstår det rollebelastninger.

Rollebelastninger påvirker ofte individet negativt. Å oppleve vanskeligheter på jobb, i parforholdet eller i foreldrerollen har stor negativ effekt på mennesker fordi rollene i seg selv oppleves som viktige (Pearlin, *The Sociological Study of Stress*, Vol. 30(3), 1989, s. 245). En vanlig rollebelastning er *role overload*, det innebærer at rollen krever mer tid og energi enn individet har. Dette skjer blant annet i jobbsammenheng der arbeidsoppgavene er for mange og for store for tiden du har til å utføre dem. Det skjer også i omsorgsroller, som forelder eller pleier av et sykt familiemedlem. Da kan personens omsorgsbehov oppleves som større enn det du har kapasitet til å dekke. En annen rollebelastning omtales at Pearlin (1989, s. 245) som mellommenneskelige konflikter innenfor komplementære rollesett. Dette er konflikter som oppstår i og på grunn av roller, for eksempel mellom forelder og barn, kone og mann eller ansatt og leder. De kan handle om for eksempel maktforhold og ansvarsfordeling.

En rollekonflikt oppstår i krysspisset mellom motstridende krav fra ulike roller. Det kan oppstå krysspess dersom jobben krever at du reiser på tur, samtidig som barnet ditt har bursdag. Det kan resultere i en følelse av at man bør være flere steder samtidig, og ikke klarer å prestere godt nok på noen arenaer.

En annen type rollebelastning kan være rollerestrukturering (Pearlin, 1989, s. 245). Dette handler om at rollen din endrer seg, for eksempel når du går fra å være *deg selv* til å bli forelder, eller om du går fra vanlig ansatt til en lederrolle på jobb. Noen opplever *role captivity*, og føler seg fanget i rollen sin, og skulle for eksempel heller ønske at de var hjemme

med barnet sitt i stedet for på jobb, eller motsatt (Pearlin, *The Sociological Study of Stress*, Vol. 30(3), 1989, s. 245).

2.5.4 Ressurser

Pearlin (1989, s. 340) kaller ressursene i stressmestringsprosessen for *mediating resources*, eller kun *mediators*, som kan oversettes til formidlere. Disse ressursene kan deles inn i tre kategorier. Pearlin (1989, s. 250) kaller den første *coping*, som kan forstås som en type håndtering. Dette er handlinger mennesker gjør for å unngå å bli negativt påvirket av stressorer. Det kan defineres som «(...) any response to external life- strains that serves to prevent, avoid, or control emotional distress. Thus, we regard coping as inseparable both from the life-strains experienced by people and from the state of their inner emotional life» (Pearlin & Schooler, 1978, s. 3). Håndtering er dermed i denne sammenhengen noe som skjer som respons på en stressor, og det er tett knyttet til hvordan mennesker håndterer følelsene sine i møte med en stressor. Hvordan mennesker handler i møte med en stressor kan variere ut ifra hvilken type situasjoner de står i, men funksjonen er alltid den samme. Målet er enten å endre situasjonen stresset oppsto fra, å håndtere påvirkningen situasjonen har på deg og livet ditt, eller å holde følelsene under kontroll (Pearlin, 1989, s. 250).

Den andre ressursen er sosial støtte, definert som lindring av stressoren gjennom andres støttende handlinger. Sosial støtte kan ta flere former, og teorien som omhandler sosial støtte blir presentert senere i dette kapitlet.

Den tredje ressursen handler om hvordan mennesker mestrer stress. Denne ressursen kan kalles mestring, «(...) mastery is a self-belief, a conviction that one is able to control the important circumstances that are currently impinging on one's life» (Pearlin, 2010, s. 211). En annen definisjon på mestring er "the extent to which one regards one's life chances as being under one's own control in the contrast of being fatalistically ruled" (Pearlin & Schooler, 1978, s. 5). I motsetning til *coping*, eller håndtering, handler mestring i denne sammenhengen mindre om de handlinger mennesker faktisk gjør, og mer om selvfølelse og en indre tro på egne evner, og mulighet til å påvirke eget liv. Mestringsresponses anses ikke som å være et resultat av medfødte attributter, men heller et resultat av innlærte vurderinger av egne evner til å håndtere motstand (Pearlin, 2010, s. 211). Mestring fungerer derfor som en beskyttelse mot stressorer.

2.5.5 Stress

Resultatet av stressoren i møte med ressursene, ender opp i et stressutfall. Stressutfallet er individets psykiske helse og subjektive opplevelse av velvære i etterkant av håndteringen av stressoren (Nomagucgi & Milkie, 2020, s. 202).

Opplevelsen av stress er knyttet til følelsen av hjelpeløshet, å miste kontroll over situasjonen og mulig tap av selvtillit. Disse følelsene kan oppstå som følge av at man opplever en manglende evne til å håndtere situasjoner som krever effektiv, eller riktig respons (Cohen & Wills, 1985, s. 312).

Stressprosessmodellen viser at mennesker kan oppleve overganger i livet, og stress knyttet til roller, deriblant foreldrerollen, som utfordrende. Den viser videre hvordan ulike ressurser i mennesket, som mestring og håndtering, og ressurser utenfor mennesket, som sosial støtte, kan fungere som en buffer mot disse stressorene.

2.6 Sosial støtte

Problemstillingen min handler om hvordan barnehagen oppleves som en støtte for foreldre i foreldrerollen. I denne sammenhengen er det nødvendig å skape et teoretisk perspektiv på hva sosial støtte er, hvilke typer sosial støtte som finnes og hvilken effekt den kan ha på mottakerne av støtten.

Begrepet støtte kan forstås og defineres på ulike måter. I denne sammenhengen kan det defineres slik:

Support refers to the positive, potentially health promoting or stress- buffering, aspects of relationships such as instrumental aid, emotional caring or concern, and information. In essence, supportive relationships directly provide something that people need to stay healthy or to adapt to stress (House, Umberson, & Landis, 1988, s. 302)

Begrepet støtte kan dermed forstås som den type støtte som formidles gjennom en positiv sosial relasjon, og den kan bidra til at folk holder seg friske, eller håndterer stressende hendelser bedre. Cohen & Willis (1985, s. 311) definerer sosial støtte som å gi assistanse eller trøst til noen, for å hjelpe dem å håndtere ulike fysiske, psykologiske eller sosiale utfordringer i livet. De slår fast at støtten må komme fra en mellommenneskelig relasjon, for eksempel gjennom familiemedlemmer, venner, naboer, kollegaer, eller andre. Støtten kan komme i flere former, gjennom praktisk hjelp, penger, råd og veiledning, eller gjennom emosjonelt støttende

relasjoner slik at mottakeren føler seg elsket, akseptert og verdsatt (Cohen & Wills, 1985, s. 312). Etersom sosial støtte må komme gjennom en relasjon til et annet menneske, er det ikke snakk om sosial støtte i form av stønad eller andre hjelpemidler fra offentlige instanser. Definisjonen ekskluderer støtte fra profesjonelle terapeuter. Grunnen til det er at en slik relasjon mangler gjensidighet, hjelpen går fra den ene til den andre.

2.6.1 Sosial integrasjon, sosialt nettverk og relasjonelle ressurser

House, Umberson & Landis (1988, s. 302) hevder at sosial støtte består av tre deler. Den første delen kalles sosial integrasjon. Denne delen av sosial støtte forstås ut ifra en operasjonell kontekst, i form av for eksempel antallet sosiale forhold en person inngår i og hyppigheten av interaksjoner (House, Umberson, & Landis, 1988, s. 302). Antallet sosiale relasjoner en person inngår i kan reduseres til et målbart tall, men det sier likevel ingenting om hva de sosiale relasjonene betyr, eller bidrar med for de involverte. Det er ikke sikkert at en person som er en del av mange sosiale interaksjoner opplever å ha tilgang på sosial støtte.

Den andre delen er sosialt nettverk. Det sosiale nettverket er strukturen som rammer inn de sosiale relasjonene og interaksjonene noen inngår i, fra nær familie til kollegaer, venner og bekjente. Det sosiale nettverket er dermed en struktur som tilgjengeliggjør og formidler støtten fra personene i nettverket (Langford, et. al, 1997, s. 97).

Den tredje delen handler om det relasjonelle innholdet i relasjonen og hvilken funksjon relasjonene har for menneskene som inngår i dem. Cohen & Willis (1985, s. 310) definerer denne delen som «the extent to which one's interpersonal relationships provide particular resources». Nære forhold mellom mennesker danner flere typer støtte enn forhold mellom bekjente gjør, og normer og roller påvirker hvor spesialisert støtten er (Gottlieb & Bergen, 2010, s. 512). For eksempel kan forholdet til naboen bidra til at du får låne et verktøy du trenger til å pusse opp huset ditt, mens forholdet til ektefellen din kan bidra med en rekke ulike typer støtte, som selskap, støttende samtaler, økonomisk støtte og hjelp til praktiske gjøremål. Sosial støtte er dermed ikke noe som «bor» i giveren og gis til mottakeren, men et uttrykk for gjensidighet, og definert av hvilken type forhold de involverte har (Gottlieb & Bergen, 2010, s. 512). Sosial støtte omtales flere steder i teorien som en «vare» eller en «transaksjon» mellom deltakerne.

Det viser hvordan roller, normer og nærhet i relasjonen påvirker omfanget av den sosiale støtten som gis og mottas i en relasjon. Dette er et nyttig perspektiv for å forstå hvordan

støtten mellom profesjonsutøverne i barnehagen, og foreldrene som privatpersoner påvirkes av dette.

2.6.2 Ulike typer sosial støtte

For å forstå på hvilke måter barnehagen muligens bidrar med sosial støtte til foreldre, er det nødvendig med et teoretisk perspektiv på de ulike formene for støtte som finnes.

Det er fem typer sosial støtte som er dominerende i teorien. Fire av disse er definert av House (1981), gjengitt i (Langford, et. al, 1997) og disse er emosjonell støtte, instrumentell støtte, informativ støtte og vurderingsstøtte. Den femte er definert av Cohen & Willis (1985), og kalles sosialt fellesskap, eller *social companionship*. Innenfor hver type støtte, må det være et element av gjensidighet og utveksling mellom deltakerne i relasjonen, for at støtten skal vedvare (Langford, et. al, 1997, s. 96).

Emosjonell støtte defineres av House (1981) gjengitt i (Langford, et. al, 1997) som en type støtte som bidrar med en forsyning av omsorg, empati, kjærlighet og tillit. Det handler om at noen formidler til deg at du er viktig, verdsatt og elsket. Denne typen støtte defineres som den viktigste. Cohen & Willis (1985) kaller denne støtten *esteem support*. Denne formen for støtte bygger selvtilliten gjennom å kommunisere til noen at de er verdifulle, akseptert og elsket kun i kraft av å være seg selv, uavhengig av hva de kan eller har (Cohen & Willis, 1985, s. 313).

Instrumentell støtte defineres så av House (1981) gjengitt i (Langford, et. al, 1997) som tilgangen til materielle ting og tjenester, som praktisk hjelp til en oppgave, penger eller lignende (Langford, et. al, 1997, s. 97).

Informasjonsstøtte, defineres som å gi noen den typen informasjon noen trenger, når de trenger den. Dette handler om tips, råd og veiledning og har som mål og løse et problem for dem som søker støtte (Langford, et. al, 1997, s. 97). Cohen & Willis (1985) utvider denne typen støtte noe og kaller den informasjons – og kognitiv støtte. De beskriver at gjennom denne type støtte hjelper man noen å definere, forstå og håndtere utfordrende hendelser i livet.

Den siste typen støtte er vurderingsstøtte, denne støtten handler om å gi tilbakemelding til en person slik at personen lettere klarer å evaluere seg selv og sine evner. Evalueringsstøtte kan defineres som «the communication of information which is relevant to self-evaluation, rather than problem solving» (Langford, et. al, 1997, s. 97).

Cohen & Willis (1985) har en femte kategori. Denne kalles *social companionship*. Sosialt fellesskap handler om å tilbringe fritiden sin med andre og gjøre aktiviteter som er forbundet med rekreasjon, hygge og avslapning (Cohen & Willis, 1985, s. 313). Denne typen støtte bidrar til at mennesker føler tilhørighet og får behovet for kontakt med andre dekt.

Selv om teorien skiller litt mellom de ulike typene støtte, er de knyttet tett sammen. Det er bred enighet om at emosjonell støtte er den typen støtte som sannsynligvis er virksom mot det bredeste spekteret av stressende hendelser (Cohen & Willis, 1985, s. 314). Det er også grunn til å tro at mennesker som har god tilgang til sosialt fellesskap, også har tilgang på emosjonell – og instrumentell støtte (Cohen & Willis, 1985, s. 313)

2.6.3 Effekten av sosial støtte på individet

Sosial støtte kan ha en buffereffekt på stressende situasjoner i livet. Sosial støtte har vært gjenstand for mye og omfattende forskning. Langford, et.al (1997, s. 99) oppsummerer at effektene av sosial støtte som fremkommer av litteraturen innebærer bedre helse, en følelse av kontroll og stabilitet, økt selvfølelse, mindre angst og depresjon, og psykologisk velvære. Cohen & Willis (1985, s. 310) slår fast at sosial støtte kan virke både direkte, og som en buffer mot belastende situasjoner og perioder i livet.

Ifølge Cohen & Willis (1985) er bakgrunnen for støttebehovet avgjørende for hvilken støtte som fungerer best. Dersom noen opplever stress på grunn av mangel på penger, vil instrumentell støtte i form av penger hjelpe. Hvis du føler deg ensom eller kjeder deg, vil det sannsynligvis hjelpe å tilbringe tid med en venn, slik at behovet for sosialt fellesskap dekkes. Disse typene støtte virker dermed best i situasjoner der utfordringen er tett knyttet til et spesifikt behov. Cohen & Willis (1985, s. 314) argumenterer videre for at emosjonell støtte og informasjonsstøtte kan hjelpe mot mange flere typer problemer. Dersom du opplever bekymringer og stress knyttet til barn, parforhold eller jobben din vil det ikke hjelpe om noen gir deg penger. Det kan forklares slik

Esteem support may counterbalance threats to self-esteem that commonly occur as a response to stress appraisal. Informational support that helps one reappraise a stressor as benign or suggests appropriate coping responses would counter a perceived lack of control. Hence, esteem and informational support are likely to be responsive to a wide range of stressful events (Cohen & Willis, 1985, s. 314)

Emosjonell støtte er virksomt på et bredere spekter av stressorer, nettopp fordi den gjør mottakeren i bedre stand til å håndtere utfordringene selv. Ved å hjelpe noen i en stressende situasjon å identifisere tilgjengelige ressurser i seg selv eller i miljøet, settes de i stand til å hjelpe seg selv.

2.6.4 Effekten av troen på at støtte er tilgjengelig

Dersom mennesker føler at de har støtte tilgjengelig ved behov, trenger ikke støtten å faktisk materialiseres for å ha effekt. Det viser seg at mennesker som har en sterk følelse av at støtte er tilgjengelig, setter dem bedre i stand til å møte motgang enn de som er mindre optimistiske til hvor mye støtte de har tilgjengelig. Å føle at støtten er tilgjengelig, gir folk selvtillit til å håndtere utfordringer alene, uten å benytte seg av ressursene i nettverket sitt, med en større følelse av mestring enn dersom de hadde håndtert situasjonen med hjelp (Gottlieb, 1985, s. 359).

Sosial støtte kan fungere som en buffer mellom en stressende opplevelse, eller forventningene om en stressende opplevelse, og stressresponsen til personen. Dette skjer ved at oppfatningen av at andre vil bidra med hjelp ved behov, omdefinerer hvor skummel situasjonen oppfattes, og styrker personens evne til å håndtere den selv (Cohen & Wills, 1985, s. 314). På denne måten kan oppfatningen og troen på at man har sosial støtte tilgjengelig ved behov fungere som en buffer i stressende situasjoner.

Gottlieb (1985, s. 360) beskriver hvordan det ikke alltid er nok å ha en følelse av støtte fra nettverket for å mestre en utfordring. Kanskje har følelsen av støtte initielt fungert som en buffer slik at personen identifiserer en stressende hendelse som en ufarlig utfordring, og ikke en katastrofe, men i neste fase må personen klare å håndtere selve utfordringen. Da står personen i en dobbel utfordring med å mestre følelsene sine, i kombinasjon med kravene fra utfordringen. Da kan det å faktisk innhente støtte fra nettverket, i form av hjelp og støttende samtaler med andre være mer betydningsfullt enn den psykologiske troen på at støtten er tilgjengelig. På denne måten beskriver Gottlieb (1985, s. 360) stress og stresshåndtering som en pågående prosess som går mellom personen som har en utfordring, støttende interaksjoner med andre, og nye vurderinger personen gjør angående hvilken trussel utfordringen utgjør. Over tid revurderes stressfaktoren som følge av prosessen mellom personen og miljøet rundt, i en mestringsprosess (Gottlieb, 1985, s. 361)

2.6.5 Skjulte, indirekte og utilsiktede former for støtte

De formene for støtte jeg nå har diskutert har alle til felles at de er gitt og mottatt bevisst. Personene som er involvert vet at de utøver eller mottar støtte, og de vet gjerne bakgrunnen for støttebehovet. Gottlieb (1985) beskriver hvordan det finnes andre former for støtte, der folk er mindre bevisste på måten de gir og mottar støtte, han påstår:

That people gain support in ways that they would normally not acknowledge in those terms, b) that equally, people extend support without construing in as such, and c) that people selectively use the social environment or even create imaginary social referents in order to ameliorate their emotions and resolve the external demands they face (Gottlieb B. H., 1985, s. 365)

Han mener at sosial støtte kan ta skjulte, indirekte og utilsiktede former som ikke blir anerkjent som støtte fordi de involverte ikke er oppmerksomme på at det eksisterer en hjelperelasjon som skaper stressdempende effekter. Gottlieb (1985, s. 365) gjengir en studie gjennomført av Glidewell (et al., 1982) som viser hvordan normer kan være et hinder for åpenbare og direkte uttrykk for støtte og hjelp i læreryrket. Studien viste at to normer styrte hvordan lærerne ga hverandre kollegial støtte, disse var: 1) lærere bør ha lik status og autonomi i undervisningen, og 2) å spørre etter hjelp eller tilby hjelp indikerer at rådgiveren er bedre enn den som trenger hjelp. Disse normene førte til at observasjoner og intervjuer over en periode på fire uker ikke viste til ett eneste tilfelle av klassisk rådgivning mellom lærerne. Analysen viste likevel at det foregikk rikelig med støttende atferd mellom lærerne, men støtten tok skjulte former, som erfaringsdeling og modell-læring, som er å lære gjennom å observere andre. I en annen gruppe med lærere som jobbet på en annen måte, i team, sto disse normene mye svakere, og der foregikk det mye mer direkte rådgivning mellom lærerne (Gottlieb, 1985, s. 366).

Det teoretiske perspektivet på hvordan sosial støtte kan påvirkes av normer, og som følge av dette kan ta skjulte eller utilsiktede former, gir et interessant perspektiv på hvordan de rådende normene i en barnehage, eller i foreldregruppen kan påvirke utøvelsen av sosial støtte.

Til slutt i dette teorikapittelet ønsker jeg å sette et teoretisk perspektiv på hvorfor mennesker har behov for sosiale relasjoner i livet sitt. Jeg viser spesielt til hvordan mennesker har behov for å være sammen med andre som er i lignende situasjoner som seg selv, for å belyse hvordan småbarnsforeldre kan dra nytte av å være sammen med andre småbarnsforeldre.

2.7 Sosial sammenligning

Social comparison theory (Gottlieb, 1985) viser hvordan mennesker har behov for å sammenligne seg med, og være sammen med andre i lignende situasjoner som de selv er i når de opplever utfordringer i livet. Festinger (1954) gjengitt i i (Gerber, Wheeler, & Sulls, 2018, s. 177) har en teori om hvorfor og hvordan mennesker sammenligner seg med andre. Sosial sammenligning kan defineres som «the process of thinking about information about one or more other people in relation to the self» (Gerber, Wheeler, & Sulls, 2018, s. 177). Teorien argumenterer for at mennesker er drevet av et behov for å vurdere seg selv. Dette behovet er motivasjonen bak at mennesker forsøker å etablere at ens meninger er korrekte og å finne ut nøyaktig hva man er i stand til å gjøre og hvilke evner man har. Mennesker foretrekker objektiv informasjon i evalueringen av sine evner, men at når denne objektive informasjonen ikke er tilgjengelig for oss henvender vi oss til andre mennesker for å sammenligne, og dermed få informasjon om våre egne evner på denne måten (Buunk & Gibbons, 2007, s. 4). Festinger (1954) gjengitt i (Buunk & Gibbons, 2007, s. 5), mente at mennesker sammenligner seg med andre som er lik seg selv. Dersom ens egen og en annens meninger og evner blir for ulike avtar behovet for å sammenligne seg med personen. Han antok videre at mennesker hadde en drivkraft mot å sammenligne oppover, mot noen man anser som litt bedre enn seg selv med mål om å oppnå bedre evner (Buunk & Gibbons, 2007, s. 5). Hans teori var noe begrenset og fokuserte kun på to områder mennesker sammenligner: meninger og evner. I ettertid har teori om sosial sammenligning utvidet seg til å omhandle mange flere områder av menneskers liv. I neste delkapittel presenterer jeg en teori som handler om hvordan mennesker søker tilhørighet til andre mennesker i lignende situasjoner som seg selv for å søke støtte.

2.7.1 Sosial tilhørighet

I 1959 presenterte Schachter sin *social affiliation* teori. *Affiliation* kan oversettes til tilhørighet. Han utførte et eksperiment med en gruppe kvinner ved å si til halve gruppen at de skulle få et smertefullt men ufarlig elektrisk støt, og til den andre halvparten at de skulle få et elektrisk støt som var helt smertefritt. Deretter observerte han atferden deres på venterommet i den ti minutter lange ventetiden. Kvinnene som var nervøse fordi de skulle få et smertefullt støt begynte å mingle sammen med de andre kvinnene som også var nervøse. De snakket om hva de kunne forvente og ga hverandre støtte. Den andre gruppen som ikke følte seg nervøse foretrakk å sitte alene å vente. I neste forsøk observerte han hvordan de nervøse kvinnene

reagerte når de satt i et venterom med andre kvinner, som ikke skulle utføre eksperimentet. Kvinnene som var nervøse ble da sittende for seg selv og oppsøkte ikke selskapet til de tilfeldige andre kvinnene som ikke var i samme situasjon. Schachter konkluderte slik: «Misery doesn't love just any kind of company, it loves only miserable company» (Schachter, 1959, s. 24), gjengitt i (Buunk & Gibbons, 2007, s. 5). Han fastslo at angst, frykt eller nervøsitet er en sterk motivasjonsfaktor til å søke støtte hos andre mennesker i samme situasjon. I ettertid har teorien blitt testet av mange forskere på ulike måter, og det viser seg at mennesker har spesielt sterkt behov for å knytte seg til andre mennesker i lignende situasjoner som seg selv når de føler seg usikre, nervøse eller trenger informasjon om noe forestående (Buunk & Gibbons, 2007, s. 5). En mulig forklaring på denne tendensen kan handle om at sammenligningen gir tilgang på mulige løsninger på utfordringen. Å sammenligne seg med andre kan gi verdifull informasjon om suksessfulle problemløsningsmetoder og det kan øke følelsen av håp, motivasjon og inspirasjon (Buunk & Gibbons, 2007, s. 8).

2.8 Oppsummering av teorikapittel

Stressprosess-modellen setter menneskers reaksjoner og håndtering av stressfulle hendelser, overganger og rollebelastninger i et teoretisk perspektiv. Modellen kan forklare mange av opplevelsene småbarnsforeldre har som kan utløse et behov for støtte. Den viser hvordan hendelser i livet, som å få barn, få seg jobb og kjøpe hus på kort tid, i tillegg til rollebelastninger knyttet til kombinasjonen jobb og familieliv kan skape stressorer for foreldre. Modellen viser også hvordan sosial støtte kan fungere som en buffer mot stressorer. House (1981) gjengitt i (Langford, et. al, 1997) og Cohen & Willis (1985) viser til fem typer sosial støtte: emosjonell støtte, instrumentell støtte, informativ støtte, vurderingsstøtte og behovet for sosialt fellesskap. De ulike formene for støtte er virksomme på ulike støttebehov. Dette teoretiske rammeverket vil kunne sette ulike uttrykk for støtte fra personalet i et teoretisk perspektiv.

Normer kan påvirke utøvelse av støtte, og føre til indirekte, skjulte og utilsiktede former for støtte Gottlieb (1985). Dette kan belyse hvordan normer mellom personalet og foreldrene kan påvirke personalets muligheter til å utøve sosial støtte.

Sosial støtte er et resultat av en gjensidig relasjon mellom mennesker. Tilstedeværelse av, eller troen på at støtte en tilgjengelig setter mennesker bedre i stand til å håndtere motgang (Gottlieb, 1985). Dette perspektivet kan belyse hvordan den sosiale støtten personalet har

mulighet til å gi foreldre, kan påvirkes av hvilken type relasjon de har. Det viser også viktigheten av tilstedeværelse av sosialt nettverk.

Teoriene om sosial sammenligning og sosial tilhørighet, viser hvordan mennesker bruker andre som er lik seg selv for å vurdere sine egne evner, og har et behov for å være sammen med mennesker i samme situasjon som seg selv for å søke støtte (Buunk & Gibbons, 2007). Dette kan bidra til å forklare hvordan småbarnsforeldre kan ha behov foreldrenettverk.

3 Metode

Å utarbeide et eller flere gode forsknings spørsmål er en sentral oppgave i planleggingen av et prosjekt, da disse spørsmålene skal ha en direkte sammenheng med, og gi retning til resten av det metodiske opplegget (Maxwell, 2013, s. 73). Samtidig vil forsknings spørsmålene være i stadig utvikling i en kvalitativ forskningsprosess, og mange kvalitative forskere utvikler ikke sitt endelige forsknings spørsmål før prosessen med datainnsamling og analyse er godt i gang. Dersom spørsmålene er for vage, gir de ikke den nødvendige retningen til resten av oppgaven: hvem/hva skal man undersøke, hvordan, om hva, og hvorfor? Dersom spørsmålene derimot er for snevre, kan man gå glipp av verdifull informasjon og forståelse, fordi man utvikler «tunnelsyn» (Maxwell, 2013, s. 75). Tunnelsyn innebærer at man for eksempel overser noe uforutsett i datamaterialet sitt, som burde fått oppmerksomhet. Eller at man ikke ser på relevant teori eller tidligere erfaringer som viktig for prosjektet sitt, fordi det utelukkes av et for snevert forsknings spørsmål (Maxwell, 2013, s. 75). På bakgrunn av dette har jeg som nevnt i innledningen, utformet problemstillingen: *Hvordan oppleves barnehagen som en støtte i foreldrerollen, for foreldre til barn på småbarnsavdeling?*

Ettersom jeg ønsket å få perspektivet fra foreldrene selv, og få tak i deres opplevelse vurderte jeg det slik at kvalitativ metode var det mest hensiktsmessige metodiske valget for dette prosjektet. Postholm (2010, s. 17) beskriver det enkelt, «Å forske kvalitativt innebærer å forstå deltakernes perspektiv». Jeg var inne på tanken å ha en større kvantitativ spørreundersøkelse på grunn av fordelene det kunne gi meg å ha et større datagrunnlag basert på flere informanter. Likevel konkluderte jeg med at det var avgjørende for prosjektets hensikt og formål å få snakket med foreldrene selv, slik at jeg kunne få foreldreperspektivet.

Regjeringens strategi for foreldrestøtte slår fast at vi mangler kunnskap om foreldres behov og utfordringer (Barne - og likestillingsdepartementet, 2018, s. 63). Vi mangler også kunnskap om hvordan foreldresamarbeidet foregår på individnivå (Børhaug, et al., 2018, s. 180). Jeg så derfor behovet for å skaffe empiri for å besvare problemstillingen.

Maxwell (2013, s. 23) vektlegger viktigheten av å la målet styre forskningsdesignet, slik at man ikke bruker tid og innsats på noe som ikke fører deg nærmere målet ditt. Med tanke på behovet for et datagrunnlag for å svare på problemstillingen, og målet mitt med å få tak i foreldrenes perspektiver, ble det tydelig for meg at kvalitativt forskningsintervju var riktig valg for dette prosjektet.

3.1 Kvalitativt forskningsintervju

Et «semistrukturert livsverdenintervju» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46) i kvalitativ forskning kan minne om en dagligdags samtale, og brukes gjerne når man skal undersøke og forstå informantens perspektiver. «Denne formen for intervju søker å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). I kvalitative intervjuer er spørsmålene åpne. Dette betyr at forskeren stiller spørsmålene på en slik måte at spørsmålet ikke er ledende, eller lukket. På denne måten må informanten selv reflektere over egen situasjon og tenke ut svarene. Målet er at informantene skal fortelle om sine opplevelser, ved bruk av egne ord og upåvirket av forskerens eller andres perspektiver (Guetterman & Creswell, 2021, s. 252).

Et kvalitativt intervju kan gjennomføres med ulik grad av struktur. Maxwell (2013, s. 89) peker på noen fordeler og ulemper ved de ulike valgene. Et strukturert intervju kan øke validiteten, og lette analysearbeidet, fordi man stiller de samme spørsmålene til alle informantene. Når man skal i gang med analysearbeidet er det grunn til å tro at empirien blir lettere håndterlig fordi informantene ikke har fått muligheten til å snakke langt utenfor tema. En ulempe med strukturert intervju er at man kan gå glipp av verdifull og interessant informasjon, som følge av at man leder informantene sine i en bestemt retning med spørsmålene sine (Maxwell, 2013, s. 89). Med tanke på de begrensningene i tid og ressurser jeg har, falt valget på semistrukturert intervju, for å sikre at informantene fikk dele sitt perspektiv, samtidig som jeg kunne styre intervjuet noe slik at vi fikk snakket om teamene jeg ønsket å undersøke.

3.2 Vitenskapsteoretisk ståsted

Kvalitativ forskning bygger på noen grunnleggende antagelser om hvordan virkeligheten er og hvordan kunnskap oppstår (Nilssen, 2012, s. 25). Disse grunnleggende antagelsene påvirker alle valg forskeren tar, fra valg av problemstilling, innsamling og analyse av data til hvordan datamaterialet blir presentert (Postholm, 2010, s. 37).

Innen kvalitativ forskning finnes det ulike teorier, eller «verdenssyn» som er begrepet Postholm (2010, s. 21) bruker i denne sammenhengen. Disse teoriene spriker fra positivisme på den ene siden, til kognitivismen på den andre. Positivismen representerer et syn på mennesket som en tom krukke, som får all lærdom utenfra gjennom sanseinntrykk, observasjon og erfaring. På den andre enden av skalaen finnes kognitivismen, som mener at

all kunnskap om lærdom ligger latent i mennesket, klar til å forløses gjennom den rette påvirkningen.

Mellom disse teoriene ligger konstruktivismen. Innenfor et konstruktivistisk syn er mennesket hverken et tomt skall, mottakelig for all påvirkning, eller fylt opp med eksisterende kunnskap som venter på å komme ut - men et «aktivt, handlende og ansvarlig menneske» (Postholm, 2010, s. 21). Med dette menes det at mennesket konstruerer kunnskap i samhandling med andre. Virkeligheten konstrueres i situasjoner og interaksjoner mellom mennesker, og det finnes flere versjoner av den. Det er ikke gitt at deltakerne oppfatter virkeligheten likt. Kunnskapen er dermed ikke konstant, men stadig i endring og må ses i sammenheng med tiden, miljøet og kulturen vi lever i. Dette synet på hvordan kunnskap skapes er tett knyttet til kvalitativ metode. Braun & Clarke (2019), beskriver det slik «For us, qualitative research is about meaning and meaning-making, and viewing these as always context-bound, positioned and situated» (Braun & Clarke, 2019). Dette leder meg inn på valget av en fenomenologisk tilnærming.

3.2.1 Fenomenologisk tilnærming

I vitenskapsteoretisk sammenheng betyr en fenomenologisk tilnærming at forskeren søker å forstå «hvordan mennesker opplever ulike sider ved sin tilværelse, hvilket innhold som fyller bevisstheten, og hvordan deres tanker og refleksjoner avslører hvilke forhold som fremstår som virkelige for dem» (Nyeng, 2012, s. 33). Fenomenologi er en filosofi som stammer fra Husserl (1859-1938), som igjen var inspirert av Descartes (Postholm, 2010, s. 42). Husserl mente at ny kunnskap oppsto i krysningen mellom det som objektivt er til stede i verden, og menneskers subjektive oppfatning av noe.

Det som objektivt er til stede i verden kan være for eksempel fysiske gjenstander, eller noe som er mentalt til stede, som en følelse av glede eller sorg, eller inntrykket av en vakker utsikt. Opplevelsen av disse objektive tingene, farges av individets forestillinger om objektene. På denne måten forenes «det faktiske og det opplevde inntrykket (...) og på den måten blir mening og dermed kunnskap utviklet» (Postholm, 2010, s. 42). Husserl var også opptatt av begrepet intensjonalitet. Begrepet sikter til «retningen» vi peker bevisstheten vår i, mening skapes når vi retter bevisstheten vår mot noe, og vår indre opplevelse blandes med det som rent objektivt sett eksisterer. Opplevelsen av dette er fenomenet, og opplevelsen vil endre

seg og utvikle seg videre etter hvert som vi gjør nye erfaringer, dermed utvikler vi oss som mennesker (Postholm, 2010, s. 42).

Formuleringen av problemstillingen «hvordan oppleves (...)» samsvarer med en fenomenologisk tilnærming. Hvordan foreldre opplever sine utfordringer og hvilken relasjon de har til barnehagen og andre rundt seg er opplevelser jeg bare kan undersøke gjennom å snakke med dem. Postholm (2010, s. 43) hevder at forskeren gjennom kvalitative intervju utforsker fenomener på en «åpen og naiv måte». Likevel må forskeren ha en forståelse for feltet hun skal jobbe i, for å stille de riktige spørsmålene.

3.2.2 Hermeneutikk

Nilssen (2012, s. 72) viser til begrepet dobbel hermeneutikk, introdusert av Giddens, som innebærer at man som kvalitativ forsker havner i en situasjon, der vi som forskere tolker informantenes fortolkning av sin egen situasjon. Min personlige bakgrunn som småbarnsforelder, og min faglige bakgrunn som barnehagelærer, samt den teoretiske rammen for oppgaven skaper en forståelsesramme jeg tolker ut ifra. Dette samspillet mellom informantenes egne utsagn og min teoretiske forståelsesramme er kjernen i dobbel hermeneutikk. Etter hvert som jeg utvikler min kunnskap, blir min forståelsesramme utvidet og tolkningene jeg har gjort tidligere blir gjenfortolket. Begrepet «den hermeneutiske sirkel» sikter til en sirkel av meningsskaping hvor deler av en tekst må forstås i sammenheng med helheten, og helheten må igjen forstås som et resultat av delene. Slik interagerer del og helhet seg med hverandre til delene kommer sammen og gir en dypere forståelse av helheten (Postholm, 2010, s. 20).

3.3 Utforming av intervjuguide

I en fenomenologisk tilnærming er det naturlig at forskeren klargjør noen hovedspørsmål og en plan for hvordan disse spørsmålene skal følges opp, som følges på en noenlunde lik måte for alle informantene (Postholm, 2010, s. 79). Hvis intervjuene og temaene blir for ulike blir det vanskelig å analysere seg frem til «en felles underliggende mening i forhold til fenomenet» (Postholm, 2010, s. 79).

Utformingen av intervjuguiden (**vedlegg 1**) var en prosess som startet lenge før jeg gjennomførte intervjuene. Jeg hadde satt meg inn i forskning på området, og den brukte jeg som utgangspunkt for å bestemme temaer for intervjuene. Jeg kom fram til tre viktige og

gjentakende områder i tidligere forskning: den tidlige barndommens betydning, foreldresamarbeid, og betydningen av sosial støtte og sosialt nettverk. Jeg brukte tid på å lese faglitteratur om gjennomføring av kvalitative forskningsintervju og hensiktsmessig spørsmålsstilling. Jeg leste også gjennom intervjuguider til andre kvalitative masteroppgaver for å få innspill til gode åpne spørsmålsformuleringer. Jeg samarbeidet med en gruppe medstudenter, hvor vi gikk sammen og så på intervjuguidene våre med kritisk blikk. Maxwell (2013, s. 101) foreslår å sette seg selv i informantens ståsted, å prøve å forutse hvordan spørsmålene kan forstås og oppfattes. Videre foreslår han å teste ut intervjuguiden på testpersoner som ligner informantene du skal bruke (Maxwell, 2013, s. 101). Med dette i bakhodet gjennomførte jeg to prøveintervjuer med småbarnsforeldre i min krets, begge har to barn i alderen 0-4 år. Resultatet av prøveintervjuene var gode tilbakemeldinger på hvordan spørsmålene ble oppfattet og jeg erfarte hvordan spørsmålene faktisk fungerte i en intervjusituasjon, slik at jeg kunne gjøre nødvendige endringer.

3.3.1 Målgruppe og utvalg

I kvalitativ forskning brukes ofte «purposeful sampling» (Guetterman & Creswell, 2021, s. 240), oversatt til strategisk utvalg. Dette innebærer at man velger ut informanter og steder målrettet, med en intensjon om at disse kan hjelpe deg som forsker å utvikle en detaljert og dyp forståelse for temaet ditt. Informantene velges ut fordi de besitter kunnskap og innsikt som forskeren er interessert i. Dette står i motsetning til i kvantitativ forskning der utvalget skal være representativt for en større populasjon slik at man kan generalisere ut ifra funn. Basert på tidligere forskning om foreldres behov for støtte, nettverk og veiledning fra Sverige, der flest foreldre med barn i alderen 0-2 følte behov for støtte (Statens offentlige utredninger, 2008), og forskning på hvordan barn utvikler seg og betydningen av de tidlige årene (National Scientific Council on the Developing Child, 2022), (Drugli, 2020), bestemte jeg meg for å velge foreldre til barn i aldersgruppen 0-3 år, som tilsvarende en småbarnsavdeling i en barnehage. I utgangspunktet vurderte jeg å innsnevre utvalget ytterligere. Jeg vurderte å skille mellom ulike faktorer som norske eller utenlandske foreldre, aleneforeldre eller foreldre i parforhold, antall barn, jobbsituasjon, også videre. Jeg endte opp med å kun stille to kriterier: foreldrene måtte ha ett eller flere barn i alderen 0-3 år, og barnet eller barna måtte gå i barnehage. Grunnen til at valget falt på disse kriteriene, er at i en kvalitativ intervjuundersøkelse, i så liten skala som en masteroppgave er, vil jeg uansett ikke kunne generalisere ut ifra funn. Til det er målgruppen for stor og variert. Selve opplevelsen av

samarbeidet med barnehagen, og eventuelle utfordringer knyttet til foreldrerollen vil uansett være subjektiv for informantene. Jeg mener derfor at småbarnsforeldre med barn i barnehage, besitter den kunnskapen og innsikten som jeg trenger tilgang til, uavhengig av den øvrige bakgrunnen og livssituasjonen deres.

Fremgangsmåten jeg brukte for å få tak i informantene, var å sende e-post til alle barnehager i Tromsø. E-posten jeg sendte ut var en forespørsel til fagledere og styrere, med informasjon om prosjektet, og spørsmål om de kunne formidle informasjonen til foreldre i målgruppen, også håpet jeg på positivt svar. Jeg differensierte ikke mellom kommunale, private og ideelle barnehager. Grunnen til det er at alle barnehager skal følge barnehageloven, rammeplanen og pedagognormen.

Jeg valgte å unnlate barnehager jeg selv har jobbet i de siste par årene, og barnehagen jeg har mitt eget barn i. Grunnen til dette er at jeg hadde spørsmål om forholdet til barnehagen, og jeg ønsket ikke å ta stilling til hvordan svarene til informantene eventuelt kunne påvirkes av at de kjente meg igjen som tidligere pedagog, eller mor i barnehagen.

Det er ingen standardiserte kriterier på hvor mange informanter som er riktig i kvalitativ forskning. Postholm (2010, s. 43) viser til ulike meninger mellom forskere på feltet, alt fra 3 til 25. Hun skriver videre at i en liten studie kan det være lurt å velge det minste antallet, basert på tidsramme og ressurser. Jeg ønsket derfor å gjennomføre fem intervjuer, hvor det kunne være en eller to foreldre til stede slik at jeg hadde minst fem, og maksimalt ti informanter. Jeg ønsket å få perspektivene til både mødre og fedre.

Informantene meldte sin interesse selv ved å ta kontakt på e-post og SMS. Informantene som meldte interesse var geografisk spredt i Tromsø mellom fastlandet, Tromsøya og Kvaløya. Alle tilhørte ulike barnehager. En informant var aleneforsørger og resten var sammen med barna/barnets andre foreldre. På ett intervju stilte både mor og far opp, og øvrige informanter var mødre. Det ble dermed et utvalg på seks informanter, fordelt på fem intervjuer.

Informantene var ressurssterke mennesker, som alle var i arbeid eller i foreldrepermisjon. Nesten alle hadde høyere utdanning og/eller gav uttrykk for at de var positive til høyere utdanning og/eller hadde erfaring med høyere utdanning selv.

Intervju	Hvem deltok	Status	Sted for intervju	Antall barn i barnehage
Intervju 1	Mor	Aleneforsørger	Hjemme hos informanten	1
Intervju 2	Mor og far	Gift/samboer med barnets forelder	Teams	2
Intervju 3	Mor	Gift/samboer med barnets forelder	Hjemme hos informanten	2
Intervju 4	Mor	Gift/samboer med barnets forelder	Teams	2
Intervju 5	Mor	Gift/samboer med barnets forelder	Teams	1

Kommunikasjonen med informantene i forkant av intervjuene foregikk over e-post og SMS. Informantene fikk tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring (**vedlegg 2**), deretter avtalte vi tid og sted for intervjuet. Da jeg avtalte tid og sted med informantene fikk de muligheten til å velge mellom dagtid og kveldstid, og fysisk eller digitalt møte. Dette var det flere grunner til. Rent praktisk vurderte jeg det slik at småbarnsforeldre ikke nødvendigvis har så mye tid i hverdagen, derfor kunne et digitalt intervju etter barnas leggetid være en god løsning. En annen grunn var at jeg ønsket at informantene skulle være mest mulig komfortable, ettersom temaet foreldrerollen er litt personlig. Dermed ønsket jeg å legge opp til at de kunne være hjemme hos seg selv i velkjente omgivelser. Informantene hadde ulike ønsker, og det endte opp med to intervjuer hjemme hos informantene, og tre digitale intervjuer som ble gjennomført over teams. Fire av informantene gjennomførte intervjuet hjemme hos seg selv, og en på arbeidsstedet sitt. Intervjuene varte mellom 30-60 minutter. Intervjusettingen var uformell og avslappet. Gjennomføringen av intervjuene foregikk over en periode på tre uker, noen på dagtid og noen på kveldstid. Jeg hadde tid til å reflektere over, og transkribere mellom intervjuene.

3.3.2 Gjennomføring av intervju

Postholm (2010, s. 33) hevder at «all tradisjonell kvalitativ forskning utføres innenfor et konstruktivistisk paradigme». I kvalitativ forskning forutsetter man at kunnskapen blir til i samspillet mellom forsker og informant. Denne forutsetningen, og troen på hvordan kunnskap helt grunnleggende produseres, påvirker ikke bare de metodiske valgene som tas, men også relasjonen mellom forsker og informant. Nilssen (2012, s. 25) sier det slik: «Den epistemologiske forutsetningen er at kunnskap blir konstruert i møtet mellom forskeren og forskningsdeltakerne». Å skape kunnskap med et intervjuobjekt krever relasjonskompetanse og gode kommunikative ferdigheter av forskeren. Dette innebærer at forskeren utviser en viss mengde empati og sensitivitet ovenfor situasjonen.

Foreldrerollen som tema kan være et sensitivt område, fordi det kan være personlig. Å være foreldre er viktig, altopplukende, og det definerer livet og hverdagen til informantene. Jeg anså derfor relasjonen mellom meg som forsker og informantene som viktig. I dette ligger det en respekt for informantenes tid, villighet til å vie dem full oppmerksomhet i intervjusituasjonen og «å ikke bare møte dem som noen det er bruk for» (Nilssen, 2012, s. 30). I tillegg var jeg opptatt av at settingen intervjuet ble gjennomført i skulle være behagelig. Jeg ønsket å skape en «tillitsfull og respektfull atmosfære» (Nilssen, 2012, s. 30). Jeg var opptatt av å forstå informantene, og jeg ønsket å formidle at det ikke fantes riktige eller gale svar. Jeg forsøkte å opptre empatisk og bekreftende, samtidig som jeg forsikret meg om at jeg forsto de riktig ved å bruke metakommunikasjon underveis i intervjuet, for eksempel «mener du da at (...)», eller «forstår jeg deg riktig hvis jeg sier at (...)». Å bruke metakommunikasjon underveis i et intervju er en måte å styrke validiteten på, fordi på denne måten kan forskeren forhindre å tolke det informantene sier i henhold til sine forventninger – noe som kalles *researcher bias* (Maxwell, 2013, s. 124). Jeg klargjorde i starten av hvert intervju at jeg var interessert i å fange opp deres opplevelser, og at vi gjerne kunne prate mest om temaene de ønsket å prate om, og mindre om andre. På denne måten ønsket jeg å gjøre settingen litt mindre formell, samtidig som det var innenfor rammen av en klassisk intervjusituasjon.

Jeg brukte telefonen som lydopptaker med diktafonapp. Dette ga meg muligheten til å vie full oppmerksomhet mot intervjuobjektene, da jeg ikke trengte å ta notater underveis. I starten av hvert intervju forklarte jeg informantene hvordan lydopptaket, og lagring av lydfile fungerte, slik at de kunne føle seg sikker på at personvernet deres ble ivaretatt. Jeg fikk ikke inntrykk av at noen av informantene syntes at bruk av lydopptak var ubehagelig, eller at spørsmålene

var for vanskelige eller utfordrende. Jeg avsluttet hvert intervju med å spørre om jeg kunne ta kontakt dersom jeg trengte å stille oppfølgings spørsmål og det var alle positive til, noe som tyder på at intervjuet ikke var en dårlig opplevelse for informantene.

3.4 Refleksiv tematisk analyse

Jeg analyserte datamaterialet ved bruk av refleksiv tematisk analyse. Dette er Braun & Clarke sin variant av tematisk analyse som først ble publisert i 2006 i artikkelen «Using thematic analysis in psychology» men som har blitt videreutviklet etter dette. Hensikten med refleksiv tematisk analyse er at forskeren, gjennom analysen, aktivt leter frem en sammenhengende og fengslende tolkning *av* datasettet, *fra* datasettet. Dette betyr at metoden er induktiv, at forskeren starter analyseprosessen med utgangspunkt i dataen, i motsetning til en deduktiv tilnærming der forskeren tilnærmer seg dataen med teorier, ferdige koder eller andre ideer som utgangspunkt (Braun, et. al, 2019).

Det som skiller refleksiv tematisk analyse fra mange andre varianter av tematisk analyse er nettopp hvordan analyseprosessen ikke tar utgangspunkt i eksisterende teori, eller i spørsmålene fra intervjuguiden. Utgangspunktet er datasettet, og forskeren er aktiv i prosessen med å skape mening. Forskeren må forsøke å se bak det åpenbare innholdet, og få frem holdninger, refleksjoner og begrunnelser bak det informantene sier (Nilssen, 2012, s. 72). Selv om forskeren har datasettet som utgangspunkt for analysen, bærer forskeren med seg en forforståelse som bringes inn i analysen. I refleksiv tematisk analyse anses denne forforståelsen som en styrke. Forskerens aktive fordypning i datasettet, kombinert med den økende subjektive forståelsen for datasettet, anses ikke bare som gyldig, men også som en ressurs (Braun, et. al, 2019). Denne forståelsen gir meg muligheten til å bruke min faglige bakgrunn som pedagog og forelder, med erfaring fra foreldresamarbeid både fra foreldreperspektivet og fra barnehageperspektivet, som en styrke i analyseprosessen. Denne erfaringer gjør at jeg har innsidekunnskap om området jeg forsker på, noe jeg ikke kan legge fra meg eller ignorere. I refleksiv tematisk analyse anses det hverken som mulig eller ønskelig å ikke bruke disse erfaringene,

The researcher is a storyteller, actively engaged in interpreting data through the lens of their own cultural membership and social positionings, their theoretical assumptions and ideological commitments, as well as their scholarly knowledge (Braun, et. al, 2019).

Refleksiv tematisk analyse innebærer seks faser. Disse er «familiarization, generating codes, constructing themes, revising and defining themes, and producing the report» (Braun, et. al, 2019).

Den første fasen «familiarization», som jeg kaller å bli kjent med datasettet, startet med transkribering. Transkribering er en måte å transformere muntlig språk til tekst, og på denne måten gjøre et muntlig intervju tilgjengelig for analyse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204).

Alle intervjuene ble transkribert samme dag, eller dagen etter intervjuet. Hvert intervju ble transkribert i to omganger. Jeg brukte Word og transkriberte ved å starte og stoppe lydopptaket, og skrive det som ble sagt ganske ordrett, men noe forenklet uten lyder, pauser og prat jeg anså som irrelevant i første omgang. Jeg skilte mellom mine spørsmål og informantenes svar, ved å skrive «Intervjuer»: og Informant (etterfulgt av et tall) på informantene. Andre transkribering foregikk ved at jeg lyttet nøye gjennom ett og ett lydopptak, samtidig som jeg leste gjennom transkriberingen, og la inn ting som **tenkepause** eller **latter**, dette for å hjelpe meg selv å huske stemningen, settingen og tonen ting ble sagt i. Underveis i denne nøye gjennomlyttingen hørte jeg at jeg hadde hørt noen ord feil første gang jeg transkriberte, og oppdaget at jeg forsto noen ting litt annerledes, dette rettet jeg på i transkripsjonen. Da andre gjennomlytting var ferdig var transkripsjonene mer utfyllende. Jeg markerte i tillegg mine egne spørsmål med fet skrift, og la inn mellomrom mellom mine utsagn og informantenes, slik at det ikke skulle være mulig å ta feil.

Etter dette lagde jeg en mal, med noen spørsmål og punkter, som jeg fylte ut for hvert intervju. Spørsmålene og punktene var inspirert av (Braun, et. al, 2019), som blant annet foreslår å notere ned alt av interesse og stille spørsmålene «Hvor kommer dette fra?» og «Hva var overraskende?». Jeg lot meg også inspirere av (Nilssen, 2012, s. 102) som foreslår å se etter likheter og kontraster i datasettet, og til slutt skrev jeg andre ideer, notater eller tanker som ikke passet inn under spørsmålene inspirert av Maxwell (2013, s. 105), som foreslår å skrive ned umiddelbare tanker om relasjoner og sammenhenger. Etter dette satt jeg igjen med utfyllende transkripsjoner, i tillegg til halvannen side med foreløpige oppfatninger og refleksjoner til hvert intervju.

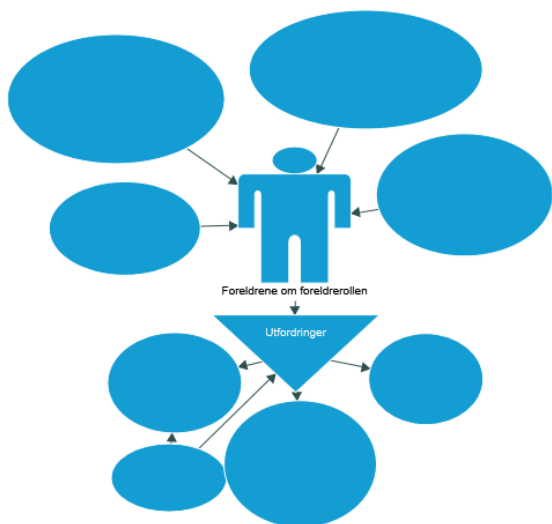
I den andre fasen «generating initial codes» skal forskeren lete etter innhold og mening i materialet som er relevant for temaet man forsker på. I denne fasen brukte jeg programmet NVivo. Jeg lastet opp alle transkripsjonene og begynte på kodingsprosessen. Jeg kodet ett og

ett intervju av gangen. De første kodene var semantiske, gjerne basert på det informantene sa ordrett. «Semantic codes stay at the “surface” of the data, capturing explicit meaning, close to participant language» (Braun, et. al, 2019). Kodene hadde navn som «Samarbeid med barnehagen», eller «foreldresamtaler».

Etter hvert som forståelsen min utviklet seg, utviklet kodene seg både i antall, og betydning, og ble latente. «Latent codes focus on a deeper, more implicit or conceptual level of meaning, sometimes quite abstracted from the explicit content of the data» (Braun, et. al, 2019).

Den tredje fasen innebærer å bygge temaer basert på kodene. I denne fasen foreslår Braun (et. al, 2019) å bruke kodene som byggeklosser, som man setter sammen til «clusters of meaning», og disse meningsklyngene blir da temaer. I denne fasen trengte jeg å visualisere hvordan kodene kunne bygges opp til temaer, og jeg brukte Nvivo sin funksjon som heter «concept map», hvor jeg satte figuren av en person i midten, som forestilte forelderen.

Deretter satte jeg tankebobler og figurer rundt personen, med piler mellom de ulike delene for å visualisere for meg selv hvordan ting hang sammen. Inni tankeboblene listet jeg opp relaterte koder som jeg mente hang sammen, og på denne måten prøvde jeg å bygge opp et tema av kodene i tankeboblene. Jeg lagde flere slike, basert på problemstillingen min. Alle hadde foreldrene i midten, og jeg så hele tiden foreldreperspektivet opp mot de ulike elementene informantene hadde snakket om, som barnehagen, foreldrerollen, utfordringer o.l.



Den fjerde fasen går ut på å videreutvikle de meste relevante teamene, og eventuelt forkaste andre temaer slik at man ender opp med et sett med gode relevante og nøye gjennomtenkte temaer til oppgaven. I min analyseprosess hang fase 3, 4 og 5 tett sammen og det var en

overlappende prosess. Jeg brukte den beskrevne teknikken med visualisering flere ganger, samtidig som jeg på dette tidspunktet fordypet meg i teori om sosial støtte. På denne måten fikk jeg et teoretisk rammeverk som jeg kunne implementere i de siste stegene av analysen, og som gav meg muligheten til å se på funnene i lys av teori. I denne fasen ble noen temaer forkastet, og noen ble slått sammen til større temaer.

Temaene i analysen ble endret en siste gang i drøftingsprosessen. Da var jeg i en prosess med å se analyse, teori og tidligere forskning i tett sammenheng, som gjorde at jeg igjen fikk en dypere forståelse for meningsinnholdet i flere av informantenes utsagn, som kan forklares ved hjelp av den hermeneutiske sirkelen som står beskrevet i metodekapittelet. Dette krevde en ny bearbeiding av analysekapittelet, som resulterte i tre overordnede temaer, med ni undertemaer. Dette viser hvordan analyseprosessen startet allerede under gjennomføringen av intervjuene, og fortsatte under hele skrivingsprosessen.

Den siste fasen innebærer å produsere rapporten, også kjent som å skrive ut funn. Jeg valgte å ikke lage fiktive navn, for å fremheve meningsinnholdet i informantenes uttalelser, ikke personene selv, og omtaler informantene som «Informant 1», «informant 2», osv.

3.5 Kvalitet i forskningen

3.5.1 Validitet

Validitet og reliabilitet er knyttet til forskningens gyldighet og pålitelighet, men dette er omdiskutert. Pistrang og Barker (2012, s.15) peker på utfordringen med validitet og reliabilitet i kvalitativ forskning:

Qualitative researchers often adopt non realist epistemologies, which means that the concepts of reliability and validity cannot be straightforwardly applied: if the researchers representations are just one of several constructions, in what sense can they be said to be valid constructions?

På grunn av at kvalitativ forskning har en annen vitenskapsteoretisk tilnærming enn kvantitativ forskning, anvendes ikke prinsippene om validitet og reliabilitet på samme måte. Dette kan gjøre det utfordrende å måle validitet og reliabilitet. Det finnes likevel metodiske grep som styrker gyldighet og pålitelighet, og på denne måten hever kvaliteten på kvalitativ forskning, noe jeg har forsøkt å gjøre.

Validiteten i et prosjekt er avhengig av forholdet mellom konklusjonene og virkeligheten (Maxwell, 2013, s. 121). Å være bevisst på at man kan ta feil, og at prosjektet har svakheter er en start på arbeidet med å eliminere validitetstrusler. Det er nødvendig å være bevisst sin egen forforståelse og reflektere over hvordan denne kan påvirke prosjektet. Som tidligere nevnt anses forskerens forforståelse som en styrke i refleksiv tematisk analyse, dette betyr ikke at mine antagelser automatisk er valide og riktige. Min egen bakgrunn som både barnehagelærer, og småbarnsforelder kan være en validitetstrussel. Jeg har noen erfaringer med hvordan foreldresamarbeidet ofte foregår i barnehagen. Dette kan føre til at jeg vektlegger data som støtter mine etablerte forventninger om hva jeg vil finne, og ikke tar med eller undergraver data som sier det motsatte av mine forventninger. Dette kaller Maxwell (2013, s. 124) *researcher bias*. For å motvirke dette er det nødvendig å være kritisk i analyse og tolkningsprosessen og spørre meg selv: tolker jeg dette til fordel for mine egne forventninger? Ilegger jeg andre betydninger enn informantene har ment i disse utsagnene?

For å motvirke denne effekten forsøkte jeg å bruke metakommunikasjon så ofte som mulig underveis i intervjuet, der jeg mente det kunne bli mulig å tolke informantenes utsagn i ulike retninger. Braun & Clark (2019) sier det slik «Assumptions and positions are always part of qualitative research. Reflexive practice is vital to understand and unpack these» (Braun & Clarke, 2019). For å reflektere over mine egne etablerte forventninger, og å motarbeide *researcher bias* lagde jeg en liste over hvilke forventninger jeg hadde til funn, og mulige motargumenter for disse.

En annen validitetstrussel er min påvirkning som forsker på informantene. «En forutsetning for en god fenomenologisk analyse er at forskeren utvikler en refleksiv og kritisk bevissthet om sin rolle i forskningsfeltet og sine informanter» (Postholm, 2010, s. 171). Maxwell (2013, s. 13) argumenterer for at påvirkningskraften fra forskeren på informantene er umulig å eliminere, og målet bør derfor være å forstå den, og bruke den produktivt. Både min bakgrunn som barnehagelærer og småbarnsforelder kan påvirke informantene. Underveis i intervjuene måtte jeg vurdere hvor mye om meg selv jeg skulle fortelle. Jeg valgte å ikke si så mye om min bakgrunn, annet enn en generell presentasjon av meg selv og prosjektet, slik at jeg heller kunne si noe om min egen bakgrunn hvis det kom naturlig underveis i intervjuet. I de fleste intervjuene ble det naturlig å nevne at jeg selv hadde barn, som en måte å relatere til informantene på.

En annen ting å være bevisst på er kroppsspråk – er jeg bekreftende, ser jeg skeptisk ut? Hvilket klima for samtalen klarer jeg å skape? Får vi snakke uforstyrret eller blir vi avbrutt – dette er faktorer som kan påvirker om informanten føler seg viktig, trygg og komfortabel. Disse validitetstruslene har jeg beskrevet hvordan jeg jobbet med tidligere i kapittelet.

3.5.2 Reliabilitet og transparens

Reliabilitet handler om gyldighet i måling – og i hvilken grad forskningen kan gjenskapes med like premisser. En utfordring i kvalitativ forskning er at man aldri kan gjenskape prosjektet på nøyaktig samme måte fordi hvert enkelt intervju eller observasjon er unik. Postholm (2010) argumenterer for at kravet til reliabilitet ikke samsvarer med logikken i kvalitativ forskning. Hun argumenterer for at kravet er irrelevant i fenomenologisk forskning, nettopp fordi man ønsker å belyse et spesifikt fenomen, knyttet til tid, sted og opplevelse (Postholm, 2010, s. 169). Forskningens pålitelighet kan likevel økes med andre metodiske grep. Et av de er transparens. Jeg forsøker å være transparent om hvordan empirien samles inn, anvendes og bearbeides. Jeg beskriver i denne oppgaven så nøyaktig som mulig hvordan og hvorfor jeg har tatt metodiske valg og sørger for at eventuelle endringer som oppstår underveis i prosjektet blir godt forklart. Dette fører til at leseren selv kan gjøre seg opp en mening om forskningens kvalitet og relevans, og det kan unngå at lesere av oppgaven sitter igjen med ubesvarte spørsmål.

3.5.3 Generalisering og *transferability*

Generalisering i forskning handler om i hvilken grad man kan si at resultatene fra forskning som foregår i en bestemt setting, på et bestemt sted og med bestemte individer – er overførbart til andre lignende settinger, steder og individer. Spørsmålet om man kan generalisere eller ikke i kvalitativ forskning er stadig gjenstand for «opphetet debatt» (Nadim, 2015). Til tross for at mange publiserte kvalitative studier hevder at forskningen ikke er generaliserbar – men at det heller ikke er målet, viser det seg at kvalitative forskere generaliserer funnene sine likevel, og mener at funnene er relevante på andre områder enn akkurat det de har studert (Nadim, 2015). Denne generaliseringen som fremkommer i kvalitative arbeid kan vises for eksempel gjennom måten forskeren ordlegger seg, dersom jeg skriver «norske foreldre mener at» gir jeg inntrykk av at jeg referer til hele populasjonen av norske foreldre. Dersom jeg derimot skriver «foreldrene mener at» forteller jeg med ordleggingen av jeg sikter til foreldrene i denne oppgaven. Nadim (2015) hevder at mye av

den generaliseringen som skjer ubevisst i kvalitativ forskning kommer av at det er uklart for forskerne hva generalisering i kvalitativ forskning faktisk innebærer, og hevder at «vi blir stort sett opplært til at generalisering ikke er formålet med kvalitativ forskning. Samtidig har vi et behov for å begrunne verdien av forskningen vår ved å vise til dens videre relevans» (Nadim, 2015). Videre argumenterer hun for at hvis vi likevel skal, bevisst eller ubevisst generalisere, bør vi være tydelige på hva som er grunnlaget vårt for å generalisere.

Jeg intervjuer et lite antall foreldre, fra et lite antall barnehager i Tromsø. Dette forskningsprosjektet oppfyller ikke kravene for generalisering i forskning. Jeg vil likevel argumentere for at studien har en verdi ut over selve oppgaven. Malterud (2001) argumenterer for at generalisering ikke er rimelig mål i kvalitativ forskning, og at vi heller bør snakke om *transferability*, som kan oversettes til overførbarhet og forstås som «The range and limitations for application of the study findings, beyond the context in which the study was done» (Malterud, 2001, s. 484). Hun argumenterer for at antallet deltakere i en studie bør avgjøres av forskningsspørsmålet, temaet og intensjonen for studien. På denne måten kan så få som én deltaker være tilstrekkelig for en studie. Funnene i kvalitativ forskning er ikke tenkt å gjelde for hele befolkningen, men man kan argumentere for at funn, teorier og situasjoner kan gjelde i andre spesifiserte settinger (Malterud, 2001, s. 486).

Derfor vil jeg argumentere for at prosjektet kan ha overførbar verdi, og det er et bidrag som er med på å skape et grunnlag for å forstå noe om hvilke behov for foreldrestøtte norske foreldre med småbarn kan ha. Det kan fremkomme gjenkjennbare perspektiver for andre småbarnsforeldre, og ansatte i barnehager, som er i lignende situasjoner.

3.5.4 Ethiske overveielser

Foreldrerollen og behov for foreldrestøtte kan være et sensitivt tema som kan vekke både positive og negative følelser hos foreldrene. Jeg ser ikke grunn til at å forske på temaet i seg selv er uetisk, men når det gjelder ivaretagelse av individets integritet under intervjuet og i analysen er det viktig å være bevisst på noen etiske prinsipper. I kvalitative intervju er informantene lettere gjenkjennelig enn i for eksempel kvantitative spørreundersøkelser. Dette skaper behovet for konfidensialitet. I konfidensialitet ligger det et krav om informert samtykke, rett til å trekke seg uten å oppgi grunn, og ivaretagelse av informantens personvern ved blant annet anonymisering. Dette handler også om å vise respekt for hva

informantene ønsker eller ikke ønsker å dele under intervjuet, og at jeg er åpen og ærlig om hvordan informasjonen skal brukes og av hvem.

Før jeg startet datainnsamlingen meldte jeg prosjektet til NSD (nå Sikt – kunnskapssektorens tjenesteleverandør), og fikk godkjenning (**vedlegg 3**).

For å ivareta individets integritet og personvern informerte jeg om informantenes rettigheter og personvern i både informasjonsskrivet barnehagen la ut, og i samtykkeskjemaet jeg sendte informantene i etterkant. I tillegg informerte jeg dem muntlig i starten av hvert intervju om hvordan lydopptaket og lagring av lydfile skulle foregå. Jeg fortalte at jeg var interessert i å snakke mest om det informantene ønsket å snakke om, og skapte en uformell tone for å vise informantene at de hadde medbestemmelse. De fikk også vite hvilke tema vi skulle snakke om på forhånd. For å ytterligere beskytte deltakernes integritet, valgte jeg å ikke transkribere informasjon som kan være naturlig å snakke om i en intervjusituasjon, men som ikke kunne relateres til oppgaven min, for eksempel helsetilstander, økonomi, urelevante familieforhold også videre. Jeg anså det heller ikke som relevant å ha med bydel, barnehage, arbeidssted, alder eller andre gjenkjennende faktorer. I oppgaven refererer jeg til informantene som informantene eller foreldrene.

I neste kapittel presenterer jeg analysen jeg har utarbeidet fra det innsamlede datamaterialet.

4 Funn

I dette kapitlet legger jeg frem funnene fra analysen av datamaterialet. Kapitlet er strukturert i tre deler. I den første delen presenterer jeg funn knyttet til utfordringer informantene opplever å ha knyttet til foreldrerollen:

1. Utfordringer
 - Ny livsfase
 - Oppdragelse: balansen mellom medvirkning og grensesetting
 - Mangel på foreldrenettverk

Å presentere disse funnene først skaper et bilde av hvordan informantene opplever og beskriver sin egen hverdag som foreldre. Dette gir en forståelse av behovet for støtte, som er nyttig å ha med seg inn i de neste to delene av analysen.

I analysens andre del presenterer jeg informantenes erfaringer med foreldresamarbeidet.

2. Foreldresamarbeid på ulike arenaer
 - Hente – og bringesituasjoner
 - Digital kommunikasjon
 - Foreldresamtale

Denne delen skaper en forståelse for blant annet hvilke arenaer samarbeidet foregår på, og hvordan relasjonen med barnehagen oppfattes av informantene. Dette belyser analysens tredje og siste del, der jeg legger frem informantenes ulike ønsker, erfaringer med og behov for å søke støtte hos barnehagen:

3. Støtte
 - Erfaringer med støtte fra barnehagen i vanlig samarbeid
 - Erfaringer med støtte fra barnehagen i utvidet samarbeid
 - Digitale informasjonskilder

Her presenteres også funn knyttet til foreldres erfaringer med digitale informasjonskilder. Dette bidrar gir en forståelse av informantenes evne til å vurdere de mange informasjonskildene som finnes.

Kapittelet avsluttes med en oppsummering av de viktigste funnene.

4.1 utfordringer

For å forstå noe om hvordan og hvorfor informantene kan ha behov for støtte fra barnehagen, er det viktig å forstå hvilke utfordringer informantene kan oppleve å ha knyttet til foreldrerollen.

4.1.1 Ny livsfase

Noen av informantenes utfordringer er knyttet til faser. Faser omtales i denne sammenhengen som midlertidige perioder foreldrene må gjennom. Periodene er knyttet til overgangen til livet som foreldre, og det etterfølgende livet med små barn. Dette innebærer mindre søvn, travel hverdag og mindre frihet. En informant forteller hvordan de vanligvis er aktive innen friluftsliv, men at det er midlertidig nedprioritert, og satt på pause. En annen informant deler hvordan å nedprioritere hobbyer som friluftsliv og reising anses forventet og naturlig når man får barn.

Det har selvfølgelig vært lite av det i det siste, når man er i den fasen jeg er i nå.
(Informant 1)

Utsagnene viser en forståelse for at begrenset frihet er en del av denne fasen, og en forventning om at det gjelder for en begrenset tidsperiode. Overgangen til småbarnslivet er en endring i livet som innebærer at den gamle og den nye hverdagen må inkorporeres til en ny hverdag. Informantene er i en overgangsfase der de venner seg til sitt nye liv, og der deres rolle har endret seg fra å være seg selv, til å være foreldre.

Det er en fin rolle å ha, som forelder, en ny hverdag, et anna liv enn det man hadde før. (Informant 2)

Utsagnet viser hvordan informanten reflekterer rundt at selv om noen deler av det gamle livet bare er satt på vent for en midertidig periode, har andre deler endret seg for alltid. Det informantene før brukte fritiden sin på, og kanskje formet identiteten sin rundt, som kulturopplevelser, hobbyer og aktiviteter er nå satt på midlertidig pause fordi småbarnslivet krever tid, energi og tilstedeværelse som forelder.

Informantene uttrykker at det kan være tungt å være forelder, men til gjengjeld at det er verdt det, og de er villige til å gjøre de nødvendige tilpasningene den nye hverdagen krever. En informant ønsker å prioritere tiden sin annerledes, som følge av den nye situasjonen.

Jeg skal begynne i en ny jobb med mer fleksibilitet og jobbe kortere dager, som er tilpasninger vi har gjort helt bevisst for å tilpasse det familien. (Informant 5)

Utsagnet antyder at den gamle jobben ikke passer inne i den nye hverdagen. Dette er resultatet av en endring i både prioriteringer og behov, som skiller seg fra livet før barn.

Overgangen til småbarnslivet omtales ikke negativt av informantene, til tross for beskrivelser av slitsomme netter og hektiske hverdager. Småbarnsfasen beskrives som en altopplukende tilstand som er en del av pakken med å bli forelder. Opplevelsen av å bli foreldre er givende, og verdt utfordringene.

Man kjenner jo av og til at man blir strekt ut, at det er hektisk og at det er trøtte, slitne unger, så det er.. ja.. men ingenting er bedre enn å være forelder da. Når man ser litt større på det. (Informant 5)

Utfordringene knyttet til mindre søvn, mangel på frihet og hektiske hverdager har lav betydning hos informantene. Grunnen er todelt. På den ene siden anses utfordringene som knyttet til faser. Fasene anses som midlertidige og utfordringene er gjerne knyttet til barnets utviklingsnivå. Dette innebærer for eksempel at barnet utøver en atferd eller har et behov som er knyttet til alder, som å treng foreldrene mye på natten. Dette behovet er vanligvis midlertidig. Den andre grunnen til at utfordringene har lav betydning er at foreldreskapet i seg selv er givende. Belønningene foreldreskapet gir, gjør at foreldrene er villig til å tåle utfordringene de medfører. I den samme alderen som barnet trenger foreldrene på natten, som kan oppleves utfordrende, er barnet også avhengig av tett kontakt og nærhet med foreldrene på dagtid, som oppleves godt og givende.

Overganger i den nye livsfasen kan medføre rolleendringer, disse krever nye tilpasninger for familien. Å få flere barn medfører en ny rolleendring, i dette tilfellet har barn nummer to behov for tettere oppfølging.

Jeg kjenner på mer emosjonelt stress nå, enn jobbstress. Med han første var det mer sånn rekke jobb, rekke hjem, stå i kø, at klokka gikk så fort. Men nå er det mer sånn hvordan har de det, hvordan skal det gå seg til, også i forhold til storebroren at han

ikke skal få en så stor omsorgsrolle ovenfor lillebroren, mer sånn type stress.
(Informant 5)

Sitatet viser hvordan den første rolleendringen skjedde da det første barnet kom. Hverdagen ble en annen og informantene fikk rollen som mor. Da det andre barnet kom endret rollene seg igjen for hele familien. Det første barnet fikk en ny rolle som storebror, og moren fikk en ny rolle som tobarnsmor, og mor til et barn med spesielle behov. Familien må på nytt gjennom en overgangsfase der den nye og den gamle hverdagen skal inkorporeres i hverandre.

I situasjoner der man tidligere kunne fokusere på ett barn, må oppmerksomheten deles mellom to barn, som kan ha ulike behov på samme tid.

Det er litt annerledes å måtte håndtere en som legger seg ned på bakken og ikke vil røre seg av flekken når man har en til. Det krever enda litt mer tålmodighet og pedagogikk. Da skriker plutselig den minste i vogna og man vil veldig gjerne komme seg hjem fra barnehagen (...) i stedet for å ha en som ligger på bakken og gråter og en som ligger i vogna og gråter. (Informant 4)

Sitatet over viser hvordan overgangen fra ett barn til to kan føre til stress i situasjoner der forelderen må prioritere mellom barnas behov. Dersom den ene får behovet dekt betyr det en nedprioritering av den andres behov, og motsatt. Dette viser hvordan informantene må håndtere, og føler ansvar for både sin egen rolleendring og barnas rolleendring.

Hele familien på gjennom en ny overgang etter permisjonstiden er over og barnet skal begynne i barnehagen. Separasjon fra foreldrene kan være vanskelig å håndtere for barnet. Dette kan resultere i vanskelige leveringer i barnehagen på morgenen, ofte kombinert med dårlig tid fordi foreldrene skal rekke jobb.

En dårlig levering kan innebære at barnet gir sterkt uttrykk for at det ikke ønsker å separeres fra forelderen med gråt og klamring. Dette kan påvirke forelderen også utenfor tidspunktet for levering.

Og stresset rundt det at jeg vet at det kommer kanskje til å bli sånn gjør at hele den morgenrutinen kan bli litt preget av at jeg tenker på hvordan blir det blir i dag. (...) og at jeg blir mer stressa og oppjaga og «nå må du få på deg klærne» og, selv om jeg egentlig vet at jeg bruker ikke noe kortere tid når jeg maser, gjerne lenger tid.
(Informant 5)

Denne utfordringen kjenner flere informanter seg igjen i og det beskrives som sårt. Situasjonen kan forverres av stresset av at forelderen må rekke jobb, og ikke har tid til å løse situasjonen på en god måte. Utfordringen er todelt. På den ene siden ønsker foreldrene å møte barnets følelsesuttrykk på en god måte uten å ha tid til det, fordi de på den andre siden har en jobb som krever deres tilstedeværelse i samme tidsrom. Dette kan utløse dårlig samvittighet.

Den nye livsfasen med barn medfører andre utfordringer enn tidligere. Småbarnsfasen kan være en periode med mange store livsomveltninger på kort tid. Fasen fører til flere rolleendringer. Disse kan medføre høyere grad av emosjonelt stress som et resultat av et utvidet ansvar, og en medfølgende overgangsperiode. Overgangsperioder innebærer uforutsigbarhet, som kan føre til ekstra stress til overgangsperioden er over.

4.1.2 Oppdragelse: balansen mellom medvirkning og grensesetting

En svært viktig del av foreldrerollen er oppdragelse. Å finne gode strategier i for eksempel grensesetting, krever en vurdering av barnets modenhet. Dette oppleves som en kontinuerlig prosess.

- Hun er flink å mestre ting også så jeg tenker ofte at hun er litt eldre enn hun er
- Jaja, hun er veldig verbal. I perioder har vi gått inn i diskusjoner også tenker vi etterpå, hvorfor diskuterer vi med en toåring *ler*, vi overvurderer hennes evne til å skjønne ting liksom.
- Vi vet jo egentlig at det fungerer jo ikke
- Ja det gjør sjeldent det, altså hvilke kamper skal man ta der, der har vi brent oss et par ganger. (Informant 2 og 3)

Informantene gir uttrykk for at barnets modenhet påvirker hvilken tilnærming de velger i oppdragelsen. De ønsker å la barnet medvirke der det er mulig. I dette gir de uttrykk for et moderne syn på barnet som kompetent og likeverdig, og de ønsker å samarbeide med barnet, foran å bestemme over barnet. Dette ønsket fører til at det noen gang tas feil valg, noe man forsøker å unngå neste gang. På denne måten er strategier i oppdragelse i stadig endring og utvikling.

(...) men det er alltid nye ting, vi kommer jo aldri til å ha hatt en toåring når hun er to eller en treåring når hun er tre, eller fire. Det skjer ting hele tiden, man må bare henge med. (Informant 2 og 3)

Sitatet viser en reflekterende holdning rundt at denne vurderingsprosessen vil vedvare. På denne måten vil foreldrerollen være i stadig endring, og utvikle seg i takt med barnet.

Tett knyttet til å vurdere barnets modenhet, er å tolke og tilnærme seg barnets følelsesuttrykk. Å finne en god tilnærming til barnets sterke følelsesuttrykk, kan oppleves som en utfordring.

- Det kan bli mye følelser av og til
- Leser vi følelsessituasjonen rett liksom? tolker vi det rett?
- Eller tolker vi i forkant av det vi vet er.. (Informant 2 og 3)

Informantene bruker ikke begrepene trass og trassalder, for å beskrive barnas følelsesutbrudd. Disse beskrives heller som endring i utvikling, eller voldsomme følelser. Dette underbygger min tolkning av et moderne barnesyn. Informantene ønsker å forstå bakgrunnen for barnets reaksjon, for å vurdere tilnærmingen til følelsene.

Eller hva gjør vi hvis det ene skjer, hva er lurt da, skal vi gi trøst eller skal vi la hun være litt i fred så hun får kjenne litt på det og kjøle seg litt ned på egen maskin eller er det lurt å bare trøst og klem og forklaring? Noen gang er det veldig frustrerende, noen ganger er bare helt «stengt». (Informant 2 og 3)

Å reflektere rundt når bør man være nær og når skal man holde avstand, og sine egne tolkninger av situasjonen viser et ønske om å ta barnets opplevelse på alvor. Informantene deler hvordan de diskuterer denne typen utfordring med partner, reflekterer over hvorfor barnet reagerer som det gjør og planlegger hvordan de kan tilnærme seg situasjonen på en annen måte ved neste anledning. En informant viser hvordan hun har kunnskap om barns utvikling, og forståelse for hvorfor de sterke følelsesuttrykkene kan oppstå.

Jeg forstår at når du ikke har språk og frustrasjonen tar deg så henfaller du til et mer primitivt språk som kan være å bite og klore og kaste ting for å uttrykke deg. For han er kognitivt lenger enn han kan uttrykke også føler han ting sterkere enn han forstår. (Informant 1)

Det oppleves likevel utfordrende å håndtere uttrykkene for frustrasjon hos barnet, og vite hvordan de kan møtes på en god måte. Foreldrerollen endrer seg i takt med barnets utvikling, og når barnet endrer atferd fra det vante, krever det tolkning, og en ny tilnærming.

Når det kommer nye faser, så får man plutselig en overgangsperiode der man ikke helt skjønner.. dette har alltid fungert så, hva skjer her, hvorfor.. nye måter å reagere på. (...) det i seg selv kan være litt utfordrende. (Informant 4)

Disse sitatene viser at informantene ønsker å oppdra barnet etter barnets forutsetninger og utviklingsnivå. Da kan det være utfordrende å vite hvor barnet er i utviklingen – hva har barnet forutsetninger for å forstå? Hva kan barnet delta i å bestemme, og når og hvordan setter man grensen på en god måte? Informantene viser et moderne barnesyn der de ønsker å ta hensyn til barnets uttrykk og vilje. Denne tolkningen underbygges av at de bruker begreper som voldsomme følelser og endringer i utviklingen, foran begreper som trassalder. Utfordringen er har flere sider. Den ene siden handler om å finne balansen mellom når barnet kan veiledes og selv få medvirke i situasjonene, og når og hvordan grensene skal settes i situasjoner som krever det. Den andre siden handler om å forstå bakgrunnen for barnets voldsomme følelser, og finne riktig tilnærming til følelsesuttrykkene basert på dette. Ulike situasjoner krever ulik tilnærming. Foreldrerollen er ikke statisk, men i stadig endring, og oppdragelsesmetodene må utvikle seg i takt med barnas alder.

4.1.3 Mangel på foreldrenettverk

Den mest krevende utfordringen for informantene som kom frem av analysen er å oppleve mangel på foreldrenettverk. Flere informanter hadde negative erfaringer med dette. En av informantene uttrykker stor takknemlighet for å ha et godt nettverk med andre foreldre nå, fordi dette står i kontrast til opplevelsen med det første barnet, mange år tidligere.

(...) for jeg kjente ingen som hadde barn i samme alder, det var veldig kjedelig.
(Informant 6)

En annen informant beskriver et godt nettverk med venner, familie og kollegaer som beskrives som nære, men mangler nettverk med andre småbarnsforeldre.

Jeg har en stor sorg fordi at jeg ikke har et sosialt nettverk med barn og jeg har ikke overskudd eller kapasitet til å begynne å prøve å bli kjent med noen (...) å kunne dra til Leos lekeland en søndag sammen med noen som er jevngamle.. (Informant 1)

Sitatet viser hvordan mangel på foreldrenettverk utløser dårlig samvittighet hos forelderen, ovenfor barnets manglende muligheter til å tilbringe tid med andre barn på fritiden. Opplevelsen forsterkes av følelsen av å mangle kapasitet til å løse utfordringen.

Det blir litt sånn.. han er alene med en mor, og har ikke søsken og i barnehagen er det få som er aleneforeldre og ikke har søsken, så det kan jeg kjenne på. (Informant 1)

Situasjonen skiller seg ut fra andres ved at de fleste andre i barnehagen har søsken og foreldre som bor sammen, som kan gi en følelse av at man står utenfor et fellesskap de andre er en del av. Å mangle nettverk er en utfordring det kan oppleves vanskelig å løse selv. Hjelp til å skaffe foreldrenettverk ville vært en stor støtte.

Der skulle jeg ønske det var en eller annen instans, om det ikke er i barnehagen – jeg skjønner at de har sitt. Men at noen tok et initiativ, at det ble arrangert en eller annen gang noe sånn, på tvers av barnehager for den saks skyld. Men at man fikk en anledning til å treffes, med de som er, er for eksempel alenemor med barn, en mulighet til å komme å finne venner til barna dine nær sagt. Det initiativet savner jeg, et initiativ fra noen, en arena der jeg kan møte opp og bli kjent med folk. (Informant 1)

Informanten reflekterer over hvordan dette havner utenfor barnehagens oppgaver, men ser likevel behovet for denne formen for støtte for henne selv og andre som er i lignende situasjoner. Et slikt initiativ ville gjort det mulig å møte ikke bare andre foreldre, men andre i lignende situasjon, for eksempel en annen alenemor som kan ha det samme behovet for foreldrenettverk.

Denne følelsen av å stå utenfor kan underbygges av et eksempel på en motsatt opplevelse, av å ha foreldrenettverk fortalt av en annen informant.

- Hva bruker dere nettverket til?
- Nei det kan være, ofte er det sånn ettermiddagsbesøk eller helgebekesøk eller dra på turer ilag med ungene (...) Eller dra på Tromsøbadet eller Leos lekeland. (Informant 5)

Dette viser hvordan opplevelsen av å mangle nettverk er et savn etter det andre opplever at nettverket bidrar med.

En informant gjorde en erfaring i permisjonstiden som var bevisstgjørende på hvor viktig nettverk er. Å bo en periode et annet sted, uten nettverk, under koronapandemien gjorde det vanskelig å bli kjent med andre.

Da grep jeg hver eneste mulighet jeg fikk til å møte andre, men det var veldig lite og veldig strengt. Vanskelig å komme i kontakt med folk. Da var jeg et halvt år uten venner og familie, og det var litt tøft på psyken. Man er jo forskjellig laget, men jeg er ikke noe god på å bare være alene. (Informant 4)

Det kan tenkes at en kombinasjonen av alle disse overgangene - nytt bosted, permisjon fra jobb og en ny livssituasjon med barn utløste et ekstra stort behov for støtte fra nettverket som i denne situasjonen ikke var tilgjengelig. Dette gikk ut over trivsel og livskvalitet.

Å ha et godt foreldrenettverk har flere fordeler. Det å være sammen med andre småbarnsforeldre beskrives som et interessefellesskap, en *outlet* for alt som har med barn og gjøre, der man deler oppturer og nedturer.

Alt fra sånn: herregud nå sover vi så dårlig, til sånn: åå de er så skjønne, vet du hva han sa i forrige uke, det deler vi. (Informant 4)

I interessefellesskapet har man muligheten til å lære av andres erfaringer og strategier, og å hente motivasjon og inspirasjon gjennom å normalisere hverandres hverdag og ufarliggjøre de krevende delene av forelderrollen.

- Jeg har for min egen del veldig et behov for å prate om det
 - «Er det sånn hos dere også?» **ler**
 - Mest å få en bekreftelse på at det er normalt da, og litt strategier på hvordan andre håndterer det, men mest den tryggheten om at dette er en fase og den går over.
- (Informant 2 og 3)

Informantene beskriver muligheten til å snakke med andre foreldre i lignende situasjoner som et behov. Det oppleves som en trygghet at andre foreldre har vært gjennom de samme utfordringene. Delingen av disse erfaringene gir informantene tilgang på tips, råd og strategier. Opplevelsen av å være i samme båt skaper følelsen av fellesskap og det oppleves støttende.

Hvis det er noe med søvn så er det jo ikke et problem, det er bare utfordrende i perioder, (...) og da får du kanskje tilbake sånn ja herregud jeg vet hva du mener, jeg hadde det sånn i forrige måned, og det er litt godt. (Informant 4).

Å snakke med andre om problemstillinger rundt søvn gir både informasjon om at det sannsynligvis går over, men problemet blir også omdefinert fra det som potensielt kan oppleves som stort og krevende, til lite og forbipassende.

Sitatene jeg har trukket frem viser hvordan mangel på foreldrenettverk kan oppleves svært utfordrende for de som opplever det. Et interessant funn er at behovet for foreldrenettverket viser seg å være sterkt til tross for at man har øvrig nettverk. Dette viser at det er viktig for informantene å være sammen med andre i lignende situasjon som seg selv. Slik jeg tolker det kan mangel på foreldrenettverk handle om følelsen av at både forelder og barn, på hver sin måte står utenfor et fellesskap. Mangel på foreldrenettverk påvirker barnets muligheter til å være med på lek og opplevelser med andre barn på fritiden. Foreldrene forstår hvor stor glede barn har av lek og vennskap med jevnaldrende og det kan dermed oppleves sårt at barnet går glipp av et gode andre barn har. Den andre som står utenfor fellesskapet er forelderen. Forelderen går glipp av interessefellesskapet som oppstår mellom foreldre med jevnaldrende barn, der man deler tips, erfaringer og strategier, og på denne måten ufarliggjør de krevende delene av foreldreskapet.

4.2 Foreldresamarbeid på ulike arenaer

For å forstå om og hvordan barnehagen kan oppleves som en støtte, er det viktig å forstå hvordan det daglige samarbeidet foregår. Dette innebærer å vite noe om hvilke arenaer for samarbeid foreldrene og personalet har, og hvordan samarbeidet oppleves og foregår på de ulike arenaene.

4.2.1 Hente – og bringesituasjoner

Alle informantene beskriver hente – og bringesituasjonene som den viktigste arenaen for samarbeid mellom foreldrene og personalet. Disse møtene foregår vanligvis på morgenen og ettermiddagen, i garderoben, eller inne på avdelingen. På disse tidspunktene er det ofte bare 1-2 personale på jobb. Under levering er det foreldrene som gir informasjon til personalet om hvordan barnet har sovet, spist, barnets dagsform og andre praktiske ting som kan påvirke dagen. Under henting er det personalet som oppdaterer foreldrene om hvordan dagen har vært.

Denne kommunikasjonen omtales av informantene som «statusrapport», «uformelle møter», eller «korte beskjeder». Informantene er ikke opptatt av om personalet de snakker med er pedagoger, fagarbeidere eller assistenter i det daglige samarbeidet. Beskjeder og daglige oppdateringer tas med det personalet som er på jobb, eller den som viser interesse og søker kontakt. Et naturlig unntak oppstår når barnet har behov for tettere oppfølging, og som følge av dette har personer knyttet spesielt til seg i form av støttepedagog eller lignende. Da tas samtalen med personen som har fulgt barnet denne dagen.

En informant har erfaring med å oppleve en språkbarriere mellom seg selv og personalet og søker seg derfor til spesifikke personer.

Det er språkbarriere på de andre. Så det er nok noen som jobber der som jeg føler at jeg ikke når gjennom til dem. At de bare sier ja men de skjønner ikke helt hva det var jeg ville. (Informant 1)

Dette viser at informantene ikke bryr seg om utdanningsbakgrunn eller stilling så lenge kommunikasjonen fungerer bra. Dersom det oppstår utfordringer i kommunikasjonen fører dette til en preferanse for den eller de i personalet informanten føler seg forstått hos.

En av forutsetningene for at foreldrene skal anse barnehagen som en arena der de kan søke støtte er at de har tillit til personalets kompetanse. Alle informantene gir uttrykk for at de har denne tilliten. De trekker frem erfaring, interesse for barnet og motivasjon for jobben som viktig, samtidig som en informant reflekterer over at lang erfaring fra et yrke ikke trenger å være utelukkende positivt.

Det er flere som har jobbet i mange år, men samtidig virker de ikke som de er lei av jobben så det er veldig bra. (Informant 6)

Det oppleves som en trygghet at personalet har lang erfaring, men manglende motivasjon kan overskygge kompetansen. Utdanning vektlegges noe, men funnene antyder at erfaring settes høyest.

En informant forteller hvordan det noen ganger er så hektisk i henting – og levering at dialogen kan falle bort, og uttrykker forståelse for det. Informantene opplever likevel at personalet tar seg tid til en samtale hvis det signaliseres et behov for å snakke med dem.

Selv om de ikke har sånn super romslig med tid, så klarer de å tilrettelegge slik at det føles som at de har tid til å prate og sånn. Jeg synes det fungerer, at de håndterer det veldig bra. (Informant 6).

Disse sitatene viser hvordan personalet kan være presset på tid og ressurser i hente-og bringesituasjoner, og dette er noe informantene ser. Likevel opplever de at dialogen med foreldrene blir prioritert, når de uttrykker at de har behov for det. Informantene føler seg sikker på at de mottar relevant informasjon fra personalet, uten at den må etterspørres.

Jeg tror at hadde det vært noe så hadde de tatt det opp med oss med en gang.
(Informant 4)

Sitatet viser hvordan denne tilliten baseres på en antagelse som sannsynligvis kan knyttes til tidligere erfaringer med samarbeidet.

En informant har hatt behov for å snakke med personalet, der personalet ikke har hatt muligheten til å ta samtalen på det tidspunktet.

De har tid og mulighet til å snakke med meg og har de ikke det så avtaler vi kjapt en samtale, om det er med støttepedagogen eller barnehagelederen så får du alltid muligheten til å snakke med noen kjapt. (Informant 1)

Dette viser hvordan selve hente – og bringesituasjonene kan være en begrenset arena for dialog, men det er en arena for å viderformidle behovet for en samtale, som kan følges opp i et møte.

Informantene anser hente- og bringesituasjonene som den viktigste arenaen for samarbeid. Informasjonen som overføres handler om det som skjer her-og-nå, den er stort sett basert på det som har skjedd, skjer eller skal skje innenfor de nærmeste par dagene. Informantene gir uttrykk for at kommunikasjonen i henting i bringing oppleves god nok, også når det er travelt fordi de har tillit til at personalet tar seg tid til dem ved behov. De har tillit til at personalet holder de løpende oppdatert på hvordan barnet har det i barnehagen og tar opp viktige temaer ved behov. Møtene i henting og bringing oppleves dermed som tilstrekkelig gode fordi de vedlikeholder relasjonen mellom foreldrene og personalet, og tjener sin hensikt. Funnene kan likevel tyde på at mindre viktig informasjon kan forsvinne og nedprioriteres når personalet har det travelt, avhengig av hvor viktig foreldrene synes det er å videreformidle den.

4.2.1.1 Utveksling av informasjon i hente – og bringesituasjoner

Hvilken informasjon foreldrene syns det er viktig å dele med personalet fra hjemmesituasjonen, påvirker personalets muligheter til å tilrettelegge dagen for barnet, og utøve foreldrestøtte.

Samtlige informanter anser det som en selvfølge å dele informasjon hjemmefra med barnehagen, og dette anses som en naturlig del av samarbeidet.

Det er veldig veldig viktig at de vet om ting som skjer på hjemmebane, og vesentlig. Egentlig det meste, og ihvertfall alt som er utenfor det normale (...) sånn at det kan være at de reagerer. (Informant 5)

Informanten har selv opplevd hvordan barna har reagert på endringer tidligere, og prioriterer derfor høyt å dele denne informasjonen med personalet. Informasjonen deles slik at personalet kan møte barnet på en god måte i barnehagen, og eventuelt tilrettelegge dagen ved behov.

Informasjonsdelingen kan ha som mål å følge opp og skape samarbeid rundt potensielle utfordringer i barnets utvikling.

Det jeg anser som relevant for barnehagen å vite det er jo liksom hjemmesituasjonen. Utfordringer i utviklingen hans, ikke sant? Ting som kan påvirke der og der, eller hvis det er ting som jeg selv er usikker på at jeg sier at nå er det litt sånn og sånn kan dere følge opp på det og bare gi meg en tilbakemelding på om dere opplever det samme i barnehagen. (Informant 1)

På denne måten blir barnehagens personale benyttet som «ekstra øyne» på barnet, på ting det kan være vanskelig å vurdere selv. Informanten deler på denne måten en potensiell bekymring, og åpner opp for foreldrestøtte. I sitatet ligger det en forventning om å motta en vurdering fra personalet på utfordringen. Da kan personalets vurdering enten bidra til å trygge forelderen på at utviklingen er normal, eller den kan resultere i at det blir satt i gang tiltak rundt barnet. Dette legger også opp til gjensidig dialog om barnets utvikling hjemme og i barnehagen.

Hvordan informantene vurderer hva som bør informeres om, varierer.

Når han var yngre var jeg borte litt på grunn av jobb. Da hadde de først trudd at han var syk fordi han hadde oppført seg litt rart, eller han var mer lessen (mutt, lei, stille) og de trodde kanskje han hadde feber så de hadde drevet og målt han og sånn gang

på gang og skjønnte liksom ikke helt hvorfor han var som han var. Da tror jeg ikke vi hadde sagt ifra, og da skulle jeg reise i to runder så da sa vi ifra andre gangen. Når de da fikk høre at jeg hadde vært på jobbreise så ble de sånn «aaha». (Informant 4)

Eksempelet viser at personalet er avhengig av foreldrenes vurderinger av hvilken informasjon som er relevant. Sitatet viser hvordan personalet gjennom å fortelle hvordan barnet reagerte, oppfordrer forelderen til å gi denne type informasjon neste gang.

En av informantene som har et barn med behov for tettere oppfølging i barnehagen, har noen ganger mer utfyllende samtaler med personalet i garderoben.

Hvis jeg ikke hadde ville at det skulle være sånn så hadde jeg sagt ifra om det. (Informant 5).

Informanten opplever det uproblematisk å ta samtalene i garderoben. Dette viser at garderoben kan være egnet for mer utfyllende samtaler så lenge både forelderen og personalet har en enighet om hvilke temaer som tas opp. En annen informant uttrykker at hun stoler på personalets vurderinger rundt hvilke temaer som passer å snakke om i den settingen.

De ville ikke tatt bekymringer rundt utviklingen i gangen liksom, foran de andre foreldrene. Det tror jeg de gjør på en god måte. (Informant 4).

Dette viser hvordan personalet er sensitive ovenfor hvilke temaer som tas opp i garderoben, og tilpasser disse til foreldrenes ønsker for hva som passer seg.

Samtlige informanter mener det er viktig at personalet i barnehagen vet om endringer eller hendelser som påvirker det normale livet hjemme. Informantene nevner faktorer som sykdom i familien, bortreiste foreldre, graviditet og brudd i parforholdet som relevant. Oppfatningen av hva som er relevant å dele er varierende, men ett fellestrekk er at de deler informasjon de selv tror kommer til å påvirke barnet. Intensjonen bak å dele denne informasjonen er at personalet skal forstå barnet bedre dersom barnet endrer atferd, og dermed møte barnet på en god måte, eller følge opp en bekymring og eventuelt iver sette tiltak.

4.2.2 Digital kommunikasjon

Informantene anser den digitale kommunikasjonen med barnehagen som svært nyttig. Dette gir informantene muligheten til å selv legge inn fravær og beskjeder, og personalet legger ut praktisk informasjon om for eksempel barnas søvn, påminnelser om ting som skal skje eller

utstyr som må være i barnehagen. Samtlige barnehager i studien bruker digital kommunikasjon daglig.

- Også har vi ei facebookside for foreldrene, de legger ut, ikke bilde av ungene men sånn hva de gjør og ting de lager og sånn.
- Ja og sånne “ta med bilstol” og beskjeder. (Informant 2 og 3)

Bildene gir en innsikt i barnas hverdag informantene ellers ikke har tilgang til. På denne måten får alle foreldrene på avdelingen både praktisk informasjon, og innsikt i barnehagens arbeid. Dette både frigir tid i henting – og bringing fra å snakke om praktiske ting, men det kan også skape dialog med personalet og barna om hva de har gjort i barnehagen.

Noen ganger brukes digital kommunikasjon som et alternativ til dialogen i henting – og bringing.

Og hvis man ikke vil ta det sånn *face to face* der og da så er de veldig okay på melding og sånn, altså SMS. Hvis det er masse andre foreldre i gangen så sier jeg bare at jeg sender dere en SMS, eller på appen, der er det også kommunikasjonsmulighet. (Informant 5)

Denne alternative kommunikasjonen kan bidra til at informasjon om vanligvis ville blitt nedprioritert eller glemt på grunn av at personalet har dårlig tid, likevel kommer fram. Dette skaper en avslappet samarbeidsrelasjon fordi SMS eller kommunikasjon gjennom app typisk er noe som typisk brukes i uformelle settinger.

En informant opplever at barnehagen initierer uformell støtte, gjennom digital kommunikasjon.

I starten (under tilvenning) et par ganger når han var lei seg når vi dro fikk vi bilder av at han satt på fanget til noen og leste bok og sånn. Det er veldig hyggelig, at de ivaretar foreldrene litt. (Informant 4)

Denne handlingen viser en omsorg for foreldrenes følelser og kan anses som et uttrykk for støtte. Å vise foreldrene at barnet har det bra i barnehagen etter de har dratt kan bidra til å skape tillit hos foreldrene.

En informant har en annen erfaring med digital kommunikasjon med barnehagen. Hun opplever at barnehagens app er dårlig tilpasset hennes behov.

Den (appen) er dårlig og vanskelig å bruke frem i tid (...) der melder jeg inn hvilken lunsj han kan spise og ikke når de legger ut matplanen. Men jeg kan ikke legge det inn en gang, jeg må legge det inn hver eneste dag ellers blir beskjeden borte og de må ringe meg hver dag. (Informant 1)

På denne måten blir den digitale kommunikasjonen en byrde, der informanten må huske å legge inn beskjeder i tidsrommet der barnehagen egentlig bør kunne overta ansvaret for barnet uten å være avhengig av kontakt med forelderen i løpet av dagen. Dette kan bli et stressmoment når informanten er på jobb eller gjør andre ting.

Den digitale kommunikasjonen oppleves generelt nyttig og tidbesparende for foreldre, dersom den fungerer til sin hensikt. Den kan gi et innblikk i barnehagehverdagen som foreldrene vanligvis ikke har, og frigjøre tid i henting og bringing til å snakke om andre teamer enn praktisk informasjon. Den kan også ha motsatt effekt, dersom det digitale verktøyet ikke er tilpasset foreldrenes behov.

4.2.3 Foreldresamtale

Foreldresamtale er en mulighet til å ha en privat lengre samtale med personalet i barnehagen. Den kan være en god mulighet til å diskutere utfordringer og søke veiledning. Det er vanlig praksis at pedagogene forbereder er samtale slik at foreldrene får en gjennomgang av blant annet barnets trivsel, motoriske, sosiale og språklige utvikling. Samtalen skal tilbys en gang i året, men det er vanlig å tilby flere etter forespørsel fra foreldrene.

Et interessant funn er at ingen av informantene nevnte foreldresamtalen som en betydningsfull arena for samarbeid. En informant beskriver foreldresamtalen som en mer formell gjennomgang. Dette antyder at settingen oppleves formell og uvant, og at samtalen kan bære preg av formidling, i motsetning til en gjensidig dialog. På spørsmål om de har foreldresamtaler i barnehagen svarer en informant: «Ja, det har vi også hatt. Det glemmer man jo litt av». Sitatet er beskrivende for informantenes forhold til foreldresamtalen. En informant reflekterer rundt sitt forhold til foreldresamtalen.

- Enn foreldresamtaler, har dere hatt det?
- Ikke noe i år, men lurer på om vi hadde en i fjor vår. Er det ikke en gang per år?
- Ja det varierer litt, men det er vanlig å ha tilbud om det i alle fall en gang i året.

- Ja, men så ... eller ... men du vet, jeg vet egentlig ikke helt om det er så ... nødvendig når man har god kommunikasjon fortløpende. Så jeg savnet i alle fall ikke en foreldresamtale. (Informant 6)

Refleksjonene viser hvordan behovet for å ta opp ting med personalet oppstår fortløpende, og at dersom dette behovet blir dekt føles foreldresamtalen unødvendig.

Andre informanter har heller ikke behov for å ha foreldresamtale mer enn en gang i året.

Foreldresamtalene oppleves lite viktige, og omtales som en mer formell gjennomgang.

Funnene antyder at kommunikasjonen i samtalen bærer preg av å være noe enveisrettet fra personalet til foreldrene, som ikke åpner opp for god dialog.

4.3 Støtte

I denne delen av analysen presenterer jeg funn knyttet til informantenes ulike behov for, og erfaringer med å søke støtte hos barnehagen. Jeg presenterer også informantenes erfaringer med å forholde seg til digitale informasjonskilder.

4.3.1 Erfaringer med støtte fra barnehagen i det vanlige samarbeidet

Informantene har ulike syn på hvilke utfordringer barnehagen kan bistå med. En informant forteller at hun aldri har følt behov for å søke råd eller veiledning hos barnehagen, annet enn i vanskelige leveringer i barnehagen. Dette settes i sammenheng med tidligere erfaringer som forelder.

En ting er at det ikke er første barnet, det andre er at, med første barnet var det egne utfordringer som man kanskje har lært å takle (...) så nå er det dette med henting og bringing. (Informant 6)

Flere informanter drar spesielt frem vanskelig levering i barnehagen som et konkret eksempel på en situasjon der de søker, eller hadde søkt støtte hos personalet. Disse informantene anser barnehagen som et sted å søke støtte dersom det oppstår utfordringer i barnehagen, men ikke på utfordringer utenfor barnehagen. En informant antyder at dersom eventuelle utfordringer skulle oppstå, ville søken etter støtte tatt form som et samarbeid.

Jeg er sikker på at hvis det blir noen sånne sosiale konflikter (...) så ville jeg absolutt prøvd å prate med barnehagen og fått hjelp der og lagt en plan på hva vi kan gjøre. (Informant 4)

Sitatet viser at informanten anser barnehagen som et naturlig sted å hevende seg til dersom det oppstår utfordringer som er knyttet til barnehagehverdagen. Bruken av ordet «vi» viser at informanten ser på personalet og foreldrene som samarbeidspartnere. Dette viser et ønske om at eventuelle situasjoner som oppstår i barnehagen ikke skal løses av barnehagen alene, men i samarbeidet med forelderen. Ordlyden antyder at intensjonen ikke er å søke råd eller støtte, men heller å initiere et samarbeid med personalet.

Informantene har ulike synspunkter på hva barnehagen kan bidra med. Der noen ser på barnehagen som en arena der det er naturlig at kommunikasjonen handler om det som skjer i barnehagen, har andre et syn på barnehagen som en arena der man kan søke råd om det som skjer utenfor barnehagen også. Sitatet under beskriver hvordan informantene opplevde samarbeidet da barnet skulle begynne i barnehagen.

Alt var nytt for oss og de har gjort det masse, så det følte veldig trygt. I forhold til alt, tilvenning og uansett (...) Så jeg føler det er veldig trygt å kunne spørre og vi var åpne fra starten av at det er første gang vi gjør dette så vi er åpne for alle tilbakemeldinger. Det er mange ting man skal finne ut som forelder. (Informant 2)

Relasjonen etablertes som åpen for å spørre om råd allerede i tilvenningen, og denne hjelperelasjonen har vedvart overtid. På denne måten kan informantene fortsatt etterspørre tips og råd når behovet oppstår.

Informantene søker gjerne råd og erfaringer hos en pedagog, som har tre barn selv.

- Hun er litt sånn *go to*
- Ja, litt sånn, «er det sånn her det er?»
- «Går dette over?» Vi kan «trøste» hverandre, **begge ler**. (Informant 2 og 3)

Sitatet viser en uformell samarbeidsrelasjon der erfaringsdelingen går begge veier. Denne samarbeidsrelasjonen med erfaringsdeling drar paralleller til støtten foreldre finner i foreldrenettverket.

Informantene nevner temaer praktiske temaer, som søvn, mat og måltider, sykdommer og pottetrening som temaer de har søkt råd i barnehagen om.

Ikke store ting nødvendigvis, men for eksempel strategier i forhold til, vi har for eksempel kjørt pottetrening det siste året (...) Da er det litt sånn hvordan vi skal gå

frem, hva vi skal gjøre, hva gjør dere i barnehagen og liksom hva vi synes er utfordrende på hjemmefronten. For ofte så er det jo litt annerledes på hjemmefronten enn i barnehagen. (Informant 2)

Motivasjonen bak å søke tips og råd hos personalet virker å bunne i et behov for informasjon, kombinert med praktisk erfaring. Dette gir tips og råd som kan gjøre hverdagen enklere.

Det første året med det første barnet utpeker seg som året alle informantene følte seg mest usikre.

(...) da hadde vi behov for å søke informasjon mest. Nå er det mer sånne småting i ny og ne. (Informant 2)

Noen av informantene har erfaring med å søke tips og råd fra personalet i det vanlige samarbeidet, andre har ikke det. Motivasjonen bak å søke tips og råd bunnar i et behov for informasjon. Informasjonen er praktisk og handler om den eller de utfordringene, endringene eller periodene foreldrene står i akkurat da. Det er sannsynlig at samme type informasjon hadde vært tilgjengelig andre steder. Fordelen med å søke den i barnehagen er at informanten mottar en kombinasjon av informasjon, blandet med praktisk erfaring, som gjør tipsene og rådene til strategier som er lett å ta i bruk på det aktuelle området.

4.3.2 Erfaring med støtte fra barnehagen i utvidet samarbeid

To av informantene har utvidet samarbeidet med barnehagen, som følge av at de er forelder til et barn med behov for tettere oppfølging. Det utvidete samarbeidet innebærer blant annet mer utfyllende samtaler i garderoben, tettere samarbeid med en eller flere støttepedagoger og andre samarbeidsmøter. Begge informantene har blant annet ansvarsgruppemøter. Dette er møter man kun har dersom man har et barn med behov for tettere oppfølging. Det er et tverrfaglig samarbeidsmøte som har som funksjon og koordinere tilbudet rundt et barn, og styrke samarbeidet mellom de ulike partene, slik at foreldrene slipper å dra på mange ulike møter. Deltakerne på et ansvarsgruppemøte kan være for eksempel PPT, fysioterapeuter og andre instanser, i tillegg til pedagogisk leder, støttepedagog, barnehageleder og foreldre. Hvor ofte disse møtene er varierer ut ifra barnets behov, fra månedlig til et par ganger i året. Når jeg bruker bekrepende utvidet samarbeid refererer jeg til alle samarbeidsarenaene samlet.

En av informantene har to barn i barnehagen. Foreldresamarbeidet om det ene barnet skjer på de vanlige arenaene for samarbeid, og samarbeidet om det andre barnet er et utvidet samarbeid. Relasjonen til personalet på begge avdelingene beskrives slik.

Det vil jeg beskrive som veldig godt, veldig nært, tett (...) Vi er i tett kontakt med dem hver dag. (...) veldig fine folk. Veldig stabilt miljø, man blir trygg på de voksne som er der. (Informant 5)

Relasjonen oppleves nærmere og den er preget av åpenhet og tett dialog om barnets utvikling både hjemme og i barnehagen. I denne samarbeidsrelasjonen kan personalet hjelpe uten å bli bedt om det.

Intuitivt, hvis han fireåringer bruker veldig lang tid til å kle på seg så kan de plutselig si sånn: skal jeg telle hvor fort du klarer å kle på deg, eller at de kommer liksom med sånne tips. Uten at jeg egentlig spør, eller kanskje jeg spør med ansiktsuttrykket, liksom hva bruker dere å gjøre når det er sånn her også kommer de liksom med innspill. (...) Men det går litt andre veien også, at de spør oss sånn hva bruker dere å gjøre. Så det er ganske gjensidig. (Informant 5)

Sitatet over viser at de har en relasjon der personalet føler seg trygg på at de kan invitere seg selv inn til å hjelpe i en situasjon, uten å bli bedt om hjelp muntlig. Det viser en gjensidighet i forholdet deres, der personalet er interessert i forelderens råd og erfaringer som viser at personalet ikke inntar en ekspertrolle, men at de er likeverdige samarbeidspartnere.

En annen informant har også et barn med behov for tettere oppfølging i barnehagen. Denne informanten er alene med barnet, og personalet i barnehagen er dermed de andre voksne etter henne selv, som tilbringer mest tid med barnet.

Jeg er førstegangsmor og jeg har ikke nettverk med familie eller venner i samme situasjon heller. Så da er det kjempekjekt å kunne ha noen å ha en åpen dialog med og kunne konsultere de med det. (Informant 1)

Informanten reflekterer over at behovet for å snakke med noen om disse tingene kan ses i sammenheng med at det er første barnet, og mangel på nettverk og partner.

Også her beskrives en åpen dialog, og et nært samarbeid.

Det virker som at du er ganske åpen med barnehagen?

Veldig, jeg har ikke noe å skjule og ingen problemer med å innrømme usikkerheter eller å innrømme at jeg har gjort noe feil (...) Hvis de føler at det er noe så må de kommunisere den veien. (Informant 1)

Informanten beskriver en samarbeidsrelasjon der hun kan innrømme usikkerhet og feil til personalet. På denne måten er relasjonen åpen for å søke støtte fra personalet.

Et interessant funn som skiller seg fra informantenes syn på foreldresamtaler som unødvendige, er hvordan denne informanten opplever andre samarbeidsmøter som svært nyttige.

I disse møtene er det rom for å ta opp alt. Fra det medisinske og utviklingsmessige og det sosiale og hjemmesituasjoner. Og ja, i det hele tatt. Så det er vel egentlig de møtene som fungerer best. (Informant 1)

Møtene oppleves som en trygg arena, som åpner opp for en utvidelse av kommunikasjonen i hente – og bringesituasjonene. Her opplever informanten at det er rom for å søke veiledning.

Det kan være hvordan jeg skal håndtere noe, for eksempel holder jeg på å bli gal av at han er i en fase nå for tiden der han river alt ned på gulvet når han blir irritert. (...) da spør jeg gjerne barnehagen om veiledning – hvordan kan jeg greie å stoppe eller hjelpe han ut av dette? (Informant 1)

I disse samtalene mottar informanten forslag til konkrete råd og metoder. I tillegg til veiledning på spesifikke utfordringer, søker informanten veiledning på å generelt grunnlag, for eksempel på bakgrunn av tilbakemeldinger fra barnehagen.

Samtidig så er tilbakemeldingen fra barnehagen at han har veldig eierskap til tingene sine. Så da kan jeg be om veiledning, hvordan kan jeg hjelpe han til å dele mer? Ja, da gir de meg råd hvordan jeg kan gjøre det i leken, for eksempel å ikke gi han det jeg leker med hvis han vil ha det, men holde på det og si «nei, nå leker jeg med denne». Så såne ting spør jeg om. (Informant 1)

Sitatene over viser hvordan disse møtene åpner opp for både råd og veiledning på spesifikke utfordringer informanten står i for øyeblikket, men også på generelle utfordringer. Samtalene bidrar ikke bare med konkrete strategier og metoder. De åpner opp for refleksjon rundt mulige måter å forstå situasjoner og bakgrunnen for barnets reaksjoner. Dette kan forstås som en pedagogisk hjelpesamtale (Bjørndal, 2016). På denne måten kan innholdet i samtalene være

nyttig ut over konkrete situasjoner, fordi økt forståelse og innsikt i en konkret situasjon kan være overførbart til andre situasjoner.

Mine funn viser at det er forskjell på samarbeidsrelasjonen, og hvilken støtte denne inneholder i vanlig samarbeid, og utvidet samarbeid. I det vanlige samarbeidet anser noen foreldre barnehagen som en god kilde til informasjon, og søker gjerne dette hos personalet, mens andre ikke gjør det.

I utvidet foreldresamarbeid fant jeg at relasjonen med personalet oppleves nærmere. Personalet og foreldrene er mer i kontakt, og blir bedre kjent. Dialogen beskrives som åpen. Personalet og foreldrene er mer gjensidig avhengig av informasjon om barnets utvikling og trivsel på de forskjellige arenaene. Dette bidrar til at det er naturlig å snakke om hjemmesituasjonen og dele informasjon med personalet. Noen samarbeidsmøter er også en arena for veiledning. Disse faktorene samlet skaper bedre muligheter for foreldrestøtte.

4.3.3 Digitale informasjonskilder

Informantene er kritiske til valg av kilder, og de er bevisste på hvordan feil type kilder kan påvirke dem negativt.

Jeg er veldig bevisst på å ikke gå inn på forum og mammanettsteder, kvinneguiden også videre. Men hvis jeg må google bruker jeg oppsøker offentlige nettsider, og jeg kjøper ikke bøker av mammabloggeren, men fagpersoner som for eksempel Hedvig Montgomery eller Gro Nylander. (Informant 1)

Her ligger det en implisitt forståelse av at dette vil ikke være positivt eller hjelpsomt. En annen informant uttrykker bevissthet ovenfor den enorme mengden informasjon som finnes der ute for foreldre.

Hvis man vil kan man søke seg i hjel, på tips og triks. (Informant 3)

En informant har erfaring med å bruke google til «småting» med det første barnet, men i søk etter strategier rundt søvn og ammeslutt, ble podcasten foreldrerådet brukt. Informantene er kritiske til digitale kilder, med mindre det er offentlige nettsider. På spørsmål om hvilke kilder som brukes til informasjon svarer en informant:

Da søker jeg opp evidensbasert kunnskap. Men googler litt først, men ender opp med å ikke stole på lett journalistikk. (Informant 6)

Dette viser hvordan informantene er kritiske til valg av informasjonskilder, og bevisst påvirkningen dårlig informasjon kan ha.

4.4 Oppsummering

I analysens første del har jeg vist ulike sider ved utfordringer småbarnsforeldre kan oppleve å ha. Først viste jeg hvordan overgangen til småbarnslivet med medføre utfordringer. Foreldre ser i midlertidig ikke på disse utfordringene som spesielt vanskelig å håndtere, fordi de anser de som midlertidige, og de kompenseres med belønningene foreldreskapet gir. Andre utfordringer foreldrene kan oppleve å ha er knyttet til rolleendringer og vurderinger rundt medvirkning og grensesetting. Videre viste jeg hvordan mangel på foreldrenettverk kan oppleves som en stor og krevende utfordring, selv når man har øvrig nettverk. Å mangle nettverk fører til en følelse av å stå utenfor et fellesskap, og å ha foreldrenettverk kan ufarliggjøre de krevende delene av foreldrerollen.

I analysens andre del har jeg vist til ulike sider ved samarbeidet mellom informantene og personalet, for å finne ut hvordan barnehagen kan oppleves som en støtte i foreldrenes utfordringer.

Informantene mener at hente – og bringesituasjoner er den viktigste arenaen for samarbeid. Disse oppleves som gode, og tilstrekkelige for å vedlikeholde relasjonen, til tross for de kan være hektiske. Informantene har tillit til at personalet har tid til dem ved behov. Foreldrene syns personalet i barnehagen er kompetente, og de vektlegger spesielt erfaring. I tillegg er utdanning og motivasjon for jobben viktige faktorer. Informantene har noe ulikt syn på hvilken informasjon som bør deles med barnehagen, men intensjonene er de samme. Det er enten at personalet skal forstå barnet bedre og eventuelt tilrettelegge dagen, eller å sørge for at det er ekstra øyne på barnet for å avklare om det er noe som må føles opp. Digital kommunikasjon oppleves nyttig og frigjør tid i henting og bringing til å snakke om andre ting enn praktisk informasjon. Den gir også foreldrene et innblikk i barnehagehverdagen. Foreldresamtalen anses ikke som en viktig del av samarbeidet for informantene.

I tredje del av analysen har jeg presentert foreldrenes erfaringer med å søke støtte hos barnehagen. Noen anser barnehagen som et sted å søke støtte kun om det som skjer i barnehagen, mens andre søker støtte ut over dette. Foreldrene opplever seg spesielt usikre det første året med det første barnet, og samarbeidsrelasjonen som etableres i tilvenningen kan vedvare. Å ha barn med behov for tettere oppfølging skaper en tettere relasjon som styrker

samarbeidet. Ansvarsgruppemøter oppleves som en god arena for veiledning. Informantene er kritiske til bruk av internett som en kilde til informasjon, og er bevisst på hvordan dårlige kilder kan ha negativ påvirkningskraft.

5 Drøfting

I dette kapitlet skal jeg å belyse og besvare problemstillingen: *Hvordan oppleves barnehagen som en støtte i foreldrerollen, for foreldre til barn på småbarnsavdeling?*

Kapitlet er delt inn i tre deler. I kapitlets første del drøfter jeg foreldrenes utfordringer. Disse ses i lys av teori, og sammenlignes med tidligere forskning på området. Kunnskapen om foreldres utfordringer og hvordan disse kan forstås er nyttig å ha med seg inn i drøftingens andre del, som handler om samarbeidsrelasjonens kompleksitet. I denne delen diskuterer jeg hvordan roller og normer kan åpne og lukke en relasjon for støtte, før jeg setter dette i sammenheng med foreldrenes ulike behov for støtte.

I kapitlets tredje del blir betydningen av hente – og bringesituasjonen diskutert, før jeg avslutter med å belyse foreldrenes opplevelser med støtte fra barnehagen.

5.1 Utfordringer

I denne delen av drøftingen belyser jeg tre utfordringer som fremkom fra analysen. Disse utfordringene er behovet for nettverk med andre småbarnsforeldre, rollekonflikter og oppdragelse.

5.1.1 Behovet for nettverk med andre småbarnsforeldre

Den første utfordringen jeg vil drøfte er mangel på foreldrenettverk. Foreldrenettverk er viktig for foreldrene, og dersom det mangler, oppleves det som en stor påkjenning. Et interessant funn knyttet til dette er at behovet for foreldrenettverk er tilstede også når en har øvrig nettverk i form av venner og familie. Dette funnet indikerer at foreldrenettverk bidrar med en annen type støtte enn det øvrige nettverket bidrar med. For å belyse dette vil jeg først diskutere hvilken støtte noen av informantene opplever å motta gjennom foreldrenettverket sitt.

Jeg fant at informantene som opplevde å ha foreldrenettverk mottok flere former for sosial støtte. Noe alle informantene utviste stor bevissthet rundt var behovet for *social companionship* (Cohen & Willis, 1985), oversatt til sosialt fellesskap. I følge Cohen & Willis (1985) er behovet for sosialt fellesskap knyttet til behovet for kontakt med andre mennesker, og å føle tilhørighet. Å tilbringe tid med andre småbarnsforeldre oppleves viktig for informantene av flere grunner. På den ene siden er samvær med andre foreldre knyttet til rekreasjon, avslapning og hygge for både barn og voksne. Det i seg selv oppleves viktig, men

det er likevel nærliggende å tro at dette behovet kan dekkes av det øvrige nettverket, dersom man har det. Dette tyder på at det er noe mer ved disse relasjonene som gjør foreldrenettverk ekstra viktig for informantene.

En mulig forklaring på behovet for foreldrenettverk kan være *social affiliation theory* (Schachter, 1959), gjengitt i (Buunk & Gibbons, 2007). Teorien forklarer hvordan mennesker har et behov for å være sammen med andre i lignende situasjoner som seg selv, spesielt i situasjoner der de føler seg usikre, nervøse eller trenger informasjon om noe forestående (Buunk & Gibbons, 2007). Fra analysen fremkom det hvordan noen av utfordringene informantene opplevde å ha kunne knyttes til overganger, faser og rollekonflikter. Jeg fant at informantene følte seg mest usikre det første året som foreldre. Denne tiden kan dermed frembringe følelser av usikkerhet og skape et behov for informasjon. Å være sammen med andre i lignende situasjoner som seg selv fører til at man kan sammenligne sin egen situasjon med andres. Dette kan gi verdifull informasjon om suksessfulle problemløsningsmetoder, og øke følelsen av håp, motivasjon og inspirasjon (Buunk & Gibbons, 2007).

Studiens funn viser hvordan foreldrenettverk beskrives som et interessefelleskap, og en *outlet* for alt som har med barn å gjøre. Informantene bruker foreldrenettverket til å normalisere sin egen hverdag ved dele historier, erfaringer og strategier med hverandre. På denne måten ufarliggjør de noen av de mer krevende periodene i foreldreskapet og skaper en følelse av å være i samme båt, i et fellesskap. Dette kan ses på som en form for informasjonsstøtte. Det kan tenkes at denne informasjonsstøtten fungerer som en buffer mot stressorene som oppstår som følge av utfordringene. Informasjonsstøtten kan bidra til at utfordringene omdefineres fra å oppleves som store eller langvarige problemer, til for eksempel kortvarige, normale og løsbare problemer. På denne måten kan *social affiliation theory* (Schachter, 1959), gjengitt i (Buunk & Gibbons, 2007) forklare behovet for å ha sosialt nettverk med andre småbarnsforeldre, selv om man har annet nettverk.

En annen teori som ytterligere belyser behovet for foreldrenettverk er *social comparison theory* (Festinger, 1954), gjengitt i (Buunk & Gibbons). Denne teorien knytter behovet for å være sammen med andre lignende personer, med behovet for selvevaluering. Mennesker har et behov for å skaffe informasjon om seg selv, for å evaluere sine meninger og evner. Når denne informasjonen ikke er tilgjengelig for oss, henvender vi oss til andre mennesker for å sammenligne (Buunk & Gibbons, 2007). Behovet for å sammenligne seg med andre er kun

tilstede med mennesker som anses som lik deg selv, eller litt bedre, og behovet avtar når ulikhetene øker (Buunk & Gibbons, 2007). Behovet for selvevaluering kan dermed bidra til å forklare hvorfor småbarnsforeldre har behov for nettverk med andre småbarnsforeldre. Å høre andres erfaringer kan gi en pekepinn på om man håndterer utfordringer bedre, like godt, eller dårligere enn andre i samme situasjon. Dersom andre håndterer utfordringene *dårligere*, kan dette øke mestringsfølelsen og man får muligheten til å selv bidra med erfaringer og strategier til andre. Dersom andre håndterer utfordringer *bedre*, kan man likevel hente håp og inspirasjon gjennom andres erfaringer og strategier.

Å bruke andres erfaringer som en del av selvevaluering, kan ses på som en indirekte form for vurderingsstøtte. Vurderingsstøtte handler om å gi tilbakemelding til en person, slik at den lettere klarer å evaluere seg selv og sine evner (Langford, et. al, 1997). Gottlieb (1985) hevder at støtte kan ta skjulte, indirekte og utilsiktede former som ikke anerkjennes som støtte fordi de involverte ikke er oppmerksomme på at det eksisterer en hjelperelasjon som skaper stressdempende effekter. Det kan tenkes at relasjonene mellom småbarnsforeldre kan bidra med både direkte og indirekte vurderingsstøtte, for eksempel gjennom anerkjennelse.

Social comparison theory (Festinger, 1954) og *social affiliation theory* (Schachter, 1959), kan dermed belyse hvorfor det oppleves så viktig for foreldrene å ha nettverk med andre småbarnsforeldre. Teoriene belyser hvordan det ikke er nok at menneskene du har i nettverket bare har barn. Det er også ønskelig at foreldrene har øvrige likeheter, som for eksempel lignende livsstil og kultur. Dette kan forklare at mødre leter etter likesinnede i foreldrenettverk, og at innvandrerkvinner bygger nettverk med andre innvandrerkvinner (Bråten & Sønsterudbråten, 2015). Jeg fant også at en informant som var alenemor selv, gjerne ønsket kontakt med andre alenemødre. Disse funnene viser at foreldrenettverk kan bidra med sosialt fellesskap, informasjonsstøtte, og vurderingsstøtte. Dette kan oppleves som en viktig støtte i foreldrerollen. Videre viser funnene mine at mangel på foreldrenettverk oppleves tungt.

Mangel på foreldrenettverk kan resultere i mangel på en eller flere av støtteformene diskutert tidligere i kapitlet. Ett funn viser hvordan en informant uttrykker frustrasjon over at nettverksdannelse mellom foreldrene ligger utenfor barnehagens område, samtidig som informanten uttrykker at det hadde opplevdes som en stor støtte å få hjelp til dette.

Det kan argumenteres for at nettverksdannelse mellom foreldrene ligger utenfor barnehagens område. Dette kan både anses som et steg inn i foreldrenes private sfære, og barnehagens plan – og rammeverk sier ingenting om at barnehagen har en rolle i å danne nettverk mellom foreldrene. Det kan likevel argumenteres for at faglig skjønn kan forsvare en viss involvering i nettverksdannelse mellom foreldrene. Tidligere forskning viser at det kan være en sammenheng mellom tilstedeværelsen av sosialt nettverk og mødres mentale helse, som igjen kan påvirke nærhet i relasjonen mellom mor og barn (Gutman, Brown, & Garland, 2009). Dersom det stemmer at mangel på nettverk kan påvirke nærhet i relasjonen mellom foreldre og barn, er dette en god faglig begrunnelse fra barnehagens side, for å involvere seg i nettverksdannelse blant foreldre, innenfor de eksisterende rammene barnehagen har. Barnehagen har stor praksisfrihet, som betyr at handlingsrommet for å oppfylle rammeplanens føringer, og barnehagens samfunnsoppdrag er stort. Dette vises blant annet gjennom hvordan 55% av barnehager gjennomfører uformell foreldreveiledning, og 25% gjennomfører formell foreldreveiledning (Naper, Myhr, & Haugset, 2021). Dette gjøres til tross for at foreldreveiledning ikke er nevnt i barnehagens føringer, noe som viser fleksibiliteten i tolkningen av plan – og rammeverket.

De fleste barnehager har flere foreldrearrangementer gjennom året. Dette kan inkludere sosiale sammenkomster, som påskefrokost, julefrokost og sommerfest, og minst ett foreldremøte som har en faglig og informativ hensikt.

Eidsvåg (2022) fant at barnehagen er et møtepunkt mellom foreldrene, som bidrar til at foreldrene skaper svake bånd mellom hverandre. Han argumenterer for at barnehagens foreldrearrangementer er betydningsfulle, fordi foreldrene møtes på tvers av ulikheter, men i fellesskap av å være foreldre (Eidsvåg, 2022). Fra analysen fremkommer det at fellesskap mellom foreldre er viktig.

Barnehagens personale har muligheten til å bruke foreldremøter til å oppfordre til deltakelse på foreldrearrangementer, og snakke positivt om nettverksdannelse mellom foreldrene. Dette kan fremme inkludering og integrering. Barnehagen kan oppfordre foreldrene til å bytte/selge brukte klær og leker gjennom foreldrearrangementer eller facebookgrupper, som en del av arbeidet med bærekraftig utvikling og på denne måten skape kontaktpunkter mellom foreldre. Andre muligheter kan være å låne ut barnehagens lokaler til bursdagsfeiringer, med

forutsetning om at alle barna på avdelingen blir invitert. Dette er i praksis noe flere barnehager gjør. Dette kan være et bidrag i arbeidet med å utjevne sosiale forskjeller.

De nevnte mulighetene ligger alle innenfor barnehagens allerede eksisterende rammer, og kan faglig forsvares. Barnehagen kan potensielt ha en stor påvirkning på de kollektive holdningene som skapes blant foreldrene om deltakelse på arrangementene, og muligheten for nettverksbygging mellom foreldrene. Barnehagen har på denne måten muligheten til å tilrettelegge for kontaktpunkter mellom foreldrene uten å involvere seg i foreldrenes private sosiale liv.

Den neste utfordringen jeg skal diskutere, er rollekonflikter.

5.1.2 Rollekonflikter

I gjennomgangen av tidligere forskning kom det frem at noen av utfordringene småbarnsforeldre kan oppleve å ha er rollekonflikter mellom jobb og familieliv. Foreldre ønsket at barna kunne ha kortere dager i barnehagen og mente at dette hadde vært bedre for hele familien. Foreldrene opplevde samtidig at dette ønsket var vanskelig å kombinere med arbeidstiden (Drugli & Undheim, 2011). Jeg har sammenlignbare funn. En av informantene har tatt avgjørelsen om å bytte jobb. Hun fremhever de positive sidene ved dette med å nevne at hun vil oppnå kortere dager og fleksibel arbeidstid. Denne prosessen kan ses på i lys av stress-prosess modellen (Pearlin, 1989).

Det er sannsynlig at avgjørelsen om å bytte jobb er et resultat av en rollebelastning som har oppstått som følge av kombinasjonen av foreldrerollen og jobbrollen. En slik situasjon kan danne stressorer. Disse kan handle om følelsen av å ikke ha nok tid og energi til å strekke til hverken på jobb eller hjemme, som kan gjenkjennes som *role overload* (Pearlin, 1989), eller det kan ha oppstått krysspress, der for eksempel jobben krever at du jobber natt og kveldstid, samtidig som du trengs hjemme når du er borte. Denne opplevelsen kan føre til *role captivity* (Pearlin, 1989) hvor informanten ønsker seg hjem når hun er på jobb. Å ta avgjørelsen om å bytte jobb kan knyttes til ressursen inni mennesket som kalles mestring. Opplevelsen av å føle at man har kontroll på eget liv, og muligheten til å påvirke sin egen situasjon kan knyttes til selvfølelse og mestringstro. Den aktive jobbsøkingen som fører til et jobb-bytte kan ses på som håndteringen av situasjonen, kjent som *coping* (Pearlin, 1989). Å bytte jobb er dermed en respons på stressorene som oppstår som følge av rollebelastningen, og forhåpentligvis vil utfallet av håndteringen føre til høyere grad av emosjonelt velvære.

Funnene synliggjør at rollekonflikter kan være knyttet til flere av utfordringene småbarnsforeldre opplever å ha. Foreldrenes valg av jobb er i utgangspunktet noe som havner langt utenfor barnehagens oppgaver å involvere seg i. Tegn på at foreldre står i slike rollekonflikter kan likevel komme til uttrykk i barnehagen gjennom for eksempel stressede foreldre som leverer tidlig og henter seint, eller at leveringene om morgenen oppleves vanskelig. Dermed kan personalet opptre støttende i de situasjonene hvor rollekonfliktene kommer til uttrykk i barnehagen.

Den siste utfordringen jeg ønsker å drøfte, er vurderingene foreldrene kontinuerlig gjør rundt oppdragelse.

5.1.3 Oppdragelse og foreldrerollen

Forskning på foreldres utfordringer viser at foreldre som utøver foreldrestilen *intensive parenting* (Nomagucgi & Milkie, 2020) kan føle seg utmattet som følge av denne.

Foreldrestilen kjennetegnes av foreldre som er konstant tilgjengelige, sensitive og responderende på barns uttrykk (Nomagucgi & Milkie, 2020). Et annet kjennetegn ved intensivt foreldreskap er at foreldrene er usikre i foreldrerollen, og tror at individuelle handlinger har en direkte påvirkning på barnas utvikling og læring senere i livet (Nomagucgi & Milkie, 2020).

Jeg fant at informantene er opptatt av å møte barnet på en god måte i store følelsesutbrudd. Dette kan forstås som å være sensitiv og responderende til barnas uttrykk. Informantene er opptatt av å møte barnet på riktig måte, som kan knyttes til troen på at måten barnet blir møtt på vil påvirke barnets emosjonelle utvikling, og senere fungering i livet. Informantene bruker tid på å diskutere utfordringer med partner, prøve å forstå bakgrunnen for barnets reaksjoner og reflektere rundt hvordan de selv håndterer ulike situasjoner. Disse funnene peker på at foreldrene heller er evaluerende ovenfor sin egen foreldrerolle, foran å være usikre på egne foreldreevner.

Analysen viser at vurderingene rundt medvirkning og grensesetting er en en kontinuerlig prosess foreldrene står i. Disse holdningene kan knyttes til den autoritative foreldrerollen. Den autoritative foreldrerollen, som er beskrevet i innledningen, er knyttet til høy trivsel hos barn (Blaasvær & Ames, 2019) og den kjennetegnes av varme, imøtekommende, støttende og responderende voksne.

Der intensivt foreldreskap kjennetegnes av foreldre som er usikre på egne foreldreevner, og overinvolvert i barnas aktiviteter, er den autoritative foreldrerollen forbundet med evnen til å stille krav og sette grenser tilpasset barnets evner og nivå.

Dersom barnehagen kan bidra til å støtte foreldre i å oppnå en autoritativ foreldrestil, foran en intensiv foreldrestil, vet vi at denne foreldrestilen er knyttet til høyere trivsel hos barn (Blaasvær & Ames, 2019). Funn fra denne studien viser at det er forskjell på støtten som ligger i utvidet foreldresamarbeid, og vanlig foreldresamarbeid. En av informantene opplevde å motta veiledning som omhandlet håndtering av atferd, og mer generelt på hvordan barnet kunne støttes i utviklingen. Denne type veiledning kan ses på som en støtte, og som en måte å styrke forelderen i foreldrerollen. Veiledning kan ha en informativ hensikt, men den kan også bidra til å skape refleksjoner og endre perspektiver, i motsetning til tips og råd. Dette kan dermed være en god måte å støtte en forelder i å oppnå en mer autoritativ foreldrestil. Veiledningssituasjonen kan skape muligheten for å utøve vurderingsstøtte, som handler om å gi tilbakemeldinger til en person slik at den lettere klarer å evaluere seg selv og sine evner (Langford, et. al, 1997). Dette kan være en viktig del av å trygge foreldre som opplever seg usikre i sin foreldrerolle.

Funnene mine viser likevel at foreldrene vanligvis ikke tar opp utfordringer knyttet til følelshåndtering, grensesetting og oppdragelse med personalet i det vanlige samarbeidet. Dette til tross for at dette oppleves svært viktig for foreldrene, og at de opplever forholdet til barnehagen som godt og åpent. Det kan være flere mulige grunner til dette. Et alternativ kan handle om at de ikke har behov for det. Foreldrenes ulike behov for støtte kan påvirkes av øvrige tilgjengelige ressurser. Dette diskuteres senere i dette kapitlet. En annen mulighet er at det ikke er kultur for å ta opp denne typen utfordringer med barnehagen. Hujala, et. al, (2009) fant at barnehagelærere i lav grad så på det som sin oppgave å gi råd til foreldre angående deres foreldreoppgaver. Dette tyder på at personalets syn på egen rolle kan påvirke hva foreldrene opplever at de kan søke støtte om i barnehagen. Dette diskuteres videre i neste delkapittel.

5.2 Samarbeidsrelasjonens kompleksitet

Hvorvidt barnehagen anses som en arena for foreldrestøtte påvirkes av flere faktorer. En viktig del er samarbeidsrelasjonen mellom foreldrene og barnehagens personale. I denne delen av drøftingen belyser jeg noen faktorer som kan påvirke hvordan samarbeidsrelasjonen

etableres, og vedlikeholdes i ettertid. Denne påvirker personalets mulighet til å utøve foreldrestøtte.

5.2.1 Roller og normer

Et av funnene fra analysen indikerer at samarbeidsrelasjonen som etableres under tilvenningen vedvarer, ved at den vedlikeholdes i henting og bringing. Jeg fant at informantene som etablerte en samarbeidsrelasjon som inkluderte muligheten for å søke tips, råd og veiledning vedvarte over tid. Dette førte til at foreldrene kunne søke støtte dersom behovet skulle oppstå, til tross for lange perioder der dette behovet ikke var tilstede. Det kan tenkes at denne effekten kan være motsatt også, at en relasjon som etableres med normer som begrenser muligheten for å søke eller utøve støtte, kan vedvare over tid. Da vil ikke foreldrene søke støtte hos barnehagen i perioder der behovet oppstår, fordi relasjonen oppleves lukket for det. Hvordan relasjonen etableres kan belyses av hvilke roller og normer som definerer samarbeidet.

Når barnet begynner i barnehagen, blir barnehagen en del av foreldrenes sosiale nettverk. Barnehagen blir en del av strukturen som kan tilgjengeliggjøre og formidle støtte fra personene i nettverket (Langford, et.al, 1997) i dette tilfellet barnehagens personale. Kvaliteten på relasjonen som utvikler seg mellom foreldrene og personalet, avgjør hvilke ressurser som ligger i relasjonen (Cohen & Willis, 1985). Roller, normer og nærhet i relasjonen påvirker hvor spesialisert støtten er (Gottlieb & Bergen, 2010).

Personalet i barnehagen er på jobb og er i rollen som profesjonsutøvere. Foreldrene har rollen som foreldre, men også brukere av en tjeneste de betaler for. Disse rollene setter noen rammer for hvilken type støtte personalet kan utøve. Et viktig aspekt ved relasjonen er at foreldresamarbeidet er et profesjonelt og lovpålagt samarbeid der barnehagen er den profesjonelle parten. At samarbeidet er lovpålagt betyr at det må gjennomføres uavhengig av for eksempel personlig kjemi mellom foreldrene og personalet, og at barnehagen som den profesjonelle parten, har ansvaret for å få det til å fungere. Et annet definerende aspekt er at foreldresamarbeidets hensikt er å gi foreldrene den medvirkningen og innsikten i barnets hverdag som de har rett på. Samarbeidet skal også være til barnets beste.

Foreldrene er dermed i en maktposisjon der de har rett på informasjon fra barnehagen, men barnehagen har ikke rett på informasjon fra foreldrene. Boldermo & Melvær (2014) fant at foreldre synes det var svært viktig å dele informasjon om barnets hjemmeforhold med

personalet. Samtidig kom det frem at personalet kvier seg for å spørre om hjemmeforhold og vet det foreldrene «tilfeldigvis» velger å fortelle. Drugli & Undheim (2011) fant at ca. 40% av pedagogene i studien visste lite om barnets hjemmesituasjon. Dette kan tyde på at foreldrene og personalet har ulikt syn på hvilken informasjon som er relevant å dele.

Jeg fant at samtlige informanter mener at det er svært viktig at barnehagen får beskjed om det som skjer hjemme, som kan påvirke barnet i barnehagen. Disse funnene er i tråd med funnene til Boldemo og Melvær (2014). Likevel har informantene ulike synspunkt på hvilken informasjon som oppfattes relevant å dele. En informant fortalte hvordan de ikke tenkte på å fortelle barnehagen om at moren skulle reise bort, der barnehagen senere fortalte at de hadde lurt på om barnet var sykt denne perioden. Dette viser hvordan barnehagens personale er avhengig av den informasjonen foreldrene selv anser som relevant å dele. Fra dette synspunktet kan det virke som at foreldrene sitter med makten til å åpne eller lukke for støtte, råd og veiledning, fordi det er opp til dem å dele informasjonen personalet trenger for å utøve støtte. Samtidig er det ingen tydelige føringer som forteller foreldre hvilken informasjon de bør dele med barnehagen. Dermed handler sannsynligvis mye av foreldrenes forståelse for hvilken informasjon som er relevant å dele, om hva personalet har formidlet til foreldrene.

Gottlieb & Bergen (2010) slår fast at sosial støtte er et uttrykk for gjensidighet i en relasjon, og kan ses på som en transaksjon. Fra dette synspunktet må personalet gjøre seg tilgjengelig for foreldrestøtte og vise at foreldrene kan benytte seg av personalets kompetanse og kjennskap til barnet. Dersom personalet ikke videreformidler muligheten til å bistå med støtte, råd og veiledning knyttet til foreldrerollen, er det usannsynlig at informasjon som åpner for dette vil videreformidles av foreldrene.

Normene som skapes i samarbeidet kan på denne måten være avgjørende for om foreldrene deler informasjon av typen: «barnet har ikke spist frokost i dag», eller av typen: «barnet har ikke spist frokost i dag, fordi måltidene hjemme er vanskelig for tiden». Den første typen informasjon er en videreformidling av hvor mye mat barnet har spist, den andre typen informasjon åpner opp for foreldrestøtte, dersom relasjonen for øvrig tillater det. Dette gir grunnlag for refleksjon rundt to områder ved samarbeidet. Det ene er hvilke normer barnehagens personal har, knyttet til hva foreldresamarbeidet kan og bør inneholde. Disse påvirker hvilken rolle personalet tar i samarbeidet med foreldrene. Det andre er hvordan disse normene videreformidles til foreldrene gjennom ord og handlinger.

Dersom barnehagen skal være en arena for foreldrestøtte, med et mål om å styrke foreldrene i foreldrerollen til barnets beste, spiller normene som videreformidles til foreldrene i oppstarten av samarbeidet en viktig rolle. Personalets kunnskaper blir ikke gjort tilgjengelig for foreldrene av seg selv, til tross for daglig kontakt. Personalet bør være bevisst på at roller og normer påvirker samarbeidet. Normene som formidles fra personalet, kan legge grunnlaget for hvordan foreldrene forholder seg til barnehagen og påvirker personalets muligheter til å utøve foreldrestøtte.

En annen viktig faktor som påvirker om og hvordan det utøves foreldrestøtte i barnehagen, er foreldrenes ulike behov for støtte. Dette diskuteres i neste delkapittel.

5.2.2 Foreldrenes ulike behov for støtte

Informantene i denne studien hadde ulike måter å samarbeide med barnehagen på. Alle opplevde seg generelt fornøyde med barnehagen og personalet. På samme tid utartet samarbeidet seg på ulike måter. Dette kan eksemplifiseres gjennom hvordan noen informanter aldri hadde følt behov for å be om råd, eller å ha en lengre samtale med personalet, mens andre beskrev et tett samarbeid preget av støtte, råd og veiledning. Dette viser at samarbeidsrelasjonen mellom foreldrene og personalet er sammensatt.

En av informantene setter sitt ønske om å søke støtte hos personalet, i sammenheng med mangel på partner og foreldrenettverk. Dette kan ses i sammenheng med ressursene en person har tilgjengelig for å håndtere stressorer. Stressprosess-modellen (Pearlin, 1989) forklarer hvordan mennesker håndterer stressorer gjennom å bruke tilgjengelige ressurser, som han kaller *mediating resources* (Pearlin, 1989). En av ressursene er sosial støtte. Å mangle en partner kan bety at man mangler en kilde til emosjonell støtte.

Jeg fant at informantene diskuterer utfordringer og strategier som omhandler barna med partneren sin. Fra teorikapittelet vet vi at også svenske foreldre anser partner som den primære kilden til informasjon og dialog om foreldrerollen (Statens offentliga utredningar, 2008). Videre hevder Cohen & Willis (1985) at det er stor sannsynlighet for at individer som opplever høy grad av emosjonell støtte, har tilgang til de andre typene støtte. Dette kan belyse mine funn, og tidligere forskning, som viser at enslige foreldre opplever mer uro, stress og mangel på foreldrenettverk (Statens offentliga utredningar, 2008). Dette kan skape et økt behov for foreldrestøtte fra barnehagen.

For en forelder vil det å for eksempel ha et barn med kronisk sykdom kunne tenkes å utløse et større støttebehov enn å ha et friskt barn. Grunnen til det er at situasjonen utløser stressorer som frykt og engstelse ovenfor barnets helse, eller rollekonflikter knyttet til barnets omsorgsbehov og forelderens kapasitet til å dekke omsorgsbehovet. Samtidig er ikke én faktor alene avgjørende for forelderens støttebehov. Andre stressorer i forelderens liv vil påvirke den totale belastningen stressoren utgjør.

To foreldre med syke barn kan ha helt ulikt støttebehov fra barnehagen som følge av at øvrige stressorer og tilgjengelige ressurser i livet er ulike. I tilfellet beskrevet ovenfor, kan det tenkes at en av foreldrene har en partner som bidrar med emosjonell støtte. Kanskje diskuteres i tillegg helsemessige bekymringer med familiemedlemmer, og oppdragsstrategier med venner. På denne måten vil mange av støttebehovene knyttet til foreldrerollen kunne dekkes av sosiale ressurser utenfor barnehagen. Da kan personalets eventuelle forsøk på å bidra med ulike former for foreldrestøtte føles unødvendig, og kanskje oppleves som et brudd på etablerte normer i samarbeidet. På en annen side kan det tenkes at den andre forelder mangler en eller flere av ressursene som finnes i partner, familie og foreldrenettverk og på grunn av dette har behov for mer støtte. Da vil et personal som utøver like lav grad av støtte til begge foreldrene, sannsynligvis oppleves utilstrekkelig for sistnevnte. For foreldre som er alene om omsorgen for barnet, kan det derfor tenkes at barnehagens personale overtar en del av rollen, som for eksempel en partner vanligvis ville hatt. Dette kan skje gjennom at personalet er tilgjengelig for å diskutere utfordringer og strategier, og tilby råd og veiledning. På denne måten har forelder tilgang til å diskutere eventuelle strategier og utfordringer med fagpersoner som kjenner barnet og familien godt.

Et menneskes støttebehov vil sannsynligvis ha naturlige variasjoner gjennom livet. Perioder med stressorer knyttet til for eksempel overganger eller forstyrrende hendelser i livet (Pearlin, 1989), som for eksempel samlivsbrudd, å få flere barn, flytting, ulykker, sykdom og tap av familiemedlemmer kan øke behovet for støtte i foreldrerollen, mens andre perioder kan dempe, eller fjerne det. Dette betyr at foreldre som i utgangspunktet har hatt lite behov for støtte tidligere kan trenge det ved en senere anledning, eller at de har behov for støtte tidlig i samarbeidet, og mindre i ettertid.

En annen ressurs som kan påvirke støttebehovet er foreldrenes personlige ressurser. Informantene opplevde seg mest usikker det første året, med det første barnet. Dette tyder på at erfaring kan anses som en viktig ressurs.

Disse argumentene viser viktigheten av å etablere en støttende hjelperelasjon allerede i tilvenningen. På denne måten kan muligheten for å søke råd og veiledning oppleves tilgjengelig for foreldrene ved behov. Den viktige arenaen der personalet har muligheten til å vedlikeholde relasjonen med foreldrene er i hente – og bringesituasjonene. Det er i disse situasjonene av informasjonsoverføringen skjer. Hente – og bringesituasjonene gir foreldrene muligheten til å fortelle personalet om endringer i livet gjennom uformelle samtaler. Dette kan gi personalet verdifull informasjon som skaper muligheten til å utøve foreldrestøtte.

I neste delkapittel skal jeg diskutere betydningen av hente – og bringesituasjonene i barnehagen.

5.3 Støtte

5.3.1 Betydningen av hente -og bringesituasjoner

Et sentralt funn i denne studien viser at informantene ser på hente – og bringesituasjonen som den viktigste arenaer for samarbeid, og de opplever kommunikasjonen som god. Jeg fant at en grunnleggende relasjon etableres under tilvenning. Rollene og normene som etableres her vedlikeholdes i de daglige møtene i henting – og bringing. Disse møtene er gode nok, dersom den grunnleggende relasjonen er god nok. Disse funnene skiller seg noe fra tidligere forskning på hente – og bringesituasjoner.

Reedy & McGrath (2008) og Drugli & Undheim (2011) fant at kommunikasjonen var begrenset i de daglige møtene mellom foreldre og personalet, spesielt på ettermiddagene. Videre opplevde både foreldre og personale å vite for lite om barnets dag på hjemmebane og i barnehagen. Solberg (2019) og Haug (2016) fant at kommunikasjonen var overfladisk og rutinepreget.

Jeg fant at foreldrene ilegger disse hverdagslige møtene med personalet stor betydning. De opplever den som den viktigste arenaen for samarbeid, og de opplever at møtene tjener sin hensikt. Informantene opplever at personalet opptrer profesjonelt, og tilrettelegger samtalene slik at det føles som at de har tid til å snakke med foreldrene selv om det er hektisk. En mulig forklaring på hvorfor funnene skiller seg fra hverandre kan være at tidligere studier har

fokusert på selve kommunikasjonens innhold og mengde, i hente – og bringesituasjonene. Denne kan oppfattes kort og mangelfull, dersom man ikke tar hensyn til foreldrenes mulighet til å prate mer med personalet ved behov. Dialogen mellom foreldrene og personalet må ses i en større sammenheng. I analysen fremkommer det flere erfaringer med hvordan barnehagens personale enten tar seg tid til å snakke ekstra med foreldrene, eller raskt setter opp møter når foreldrene har behov for det. På denne måten er henting – og bringing en arena for å videreformidle behovet for en samtale, og informantene opplever å bli møtt på en god måte når de gjør dette. Solberg (2019) og Haug (2016) fant også at rammene for samtale ikke var tilrettelagt for god dialog. I analysen fremkom det at garderoben ble brukt til både mer utdypende samtaler, og korte oppdateringer. Informantene har tillit til at personalet tar opp temaer som passer foran andre foreldre i garderoben og dette viser hvordan garderobens egnethet til dialog er avhengig av foreldrene og personalets enighet for hva som kan tas opp der.

En annen mulig forklaring til disse motstridende funnene kan handle om at alle informantene i mitt utvalg tilhørte barnehager som brukte digital kommunikasjon. Barnehagene brukte ulike digitale plattformer til å gi praktisk informasjon og legge ut bilder som ga foreldrene innsikt i barnehagehverdagen. Dette frigir tid i henting -og bringing til å diskutere andre aspekter ved barnets dag. Dersom praktisk informasjon om våte klær, behov for bleier og påminnelser om turdager blir lagt ut på en digital plattform, trenger ikke denne informasjonen å kommuniseres i henting – og bringing. Dette frigir tid til å snakke om det som oppleves viktig og relevant. I de nevnte studiene fremkom det ikke om barnehagene i utvalget brukte digitale medier som en kommunikasjonsmetode. Det er rimelig å anta at bruk av digital kommunikasjon varierer stort fra barnehage til barnehage.

Disse funnene tyder på to ting. Det ene er at digital kommunikasjon er en viktig del av kommunikasjonen, og bør prioriteres til praktisk informasjon fordi dette frigjør tid i henting – og bringing til å snakke om andre ting. Det andre er at hente – og bringesituasjonene ikke bør nedprioriteres. Hente – og bringesituasjonene anses av foreldrene som den viktigste arenaen for samarbeid. Den vedlikeholder relasjonen mellom foreldrene og personalet og tilrettelegger for viktig informasjonsutveksling, som er avgjørende for personalets muligheter for å utøve foreldrestøtte.

5.3.2 Opplevelser med støtte fra barnehagen

Jeg fant at den vanligste formen for støtte i barnehagen er informasjonsstøtte. Denne støtten kommer enten i form av veiledning, som nevnt tidligere i dette kapitlet, eller i form av tips, råd og strategier. Disse viderefremmes gjennom uformell samtale. Temaene som tas opp er praktiske og omhandler situasjoner foreldrene står i for øyeblikket, som søvn, pottetrening, mat og sykdommer. Funnene indikerer at personalets erfaringer brukes som en kilde til informasjon for foreldrene, og det kan stilles spørsmål ved om denne informasjonen oppleves mer informativt, enn som en støtte i foreldrerollen. På den ene siden kan det oppleves som en trygghet å søke tips og råd hos noen som kjenner barnet godt og har lang erfaring. På den andre siden er det usikkert i hvilken grad råd angående praktiske temaer som pottetrening og søvn oppleves som en støtte i foreldrerollen.

Det kan likevel argumenteres for at noen hente – og bringesituasjoner kan støtte foreldrene på en slik måte at de styrkes i foreldrerollen. Cohen & Willis (1985) hevder at informasjonsstøtte er virksomt mot et bredt spekter av utfordringer. Informasjonsstøtte kan bidra til å omdefinere en situasjon fra å oppleves vanskelig, til overkommelig og håndterbar. Flere av informantene hadde erfaringer med å søke støtte knyttet til vanskelige leveringer i barnehagen.

Jeg fant at forventninger om en vanskelig levering påvirket morgenen negativt, og opplevdes sårt og stressende. Dersom en forelder opplever gjentatte dårlige leveringer i barnehagen over tid, kan dette utvikle seg til å bli en stressende situasjon som forelderen gruer seg til å gjennomføre. Dette kan gjøre det vanskelig for forelderen å møte barnets behov for ro og trygghet i overleveringen til personalet, som kan forverre barnets reaksjon. Opplevelsen av stress er knyttet til tap av selvtillit og følelsen av å miste kontroll over situasjonen (Cohen & Willis, 1985). Dette kan dermed utløse et behov for både informasjonsstøtte og emosjonell støtte. Dersom barnehagen tilbyr informasjonsstøtte i form av konkrete råd og strategier i levering, kan dette bidra til at forelderen får en følelse av å gjenvinne kontrollen i situasjonen, og på denne måten dempe stresset ved henting og levering. På denne måten kan hjelp og støtte i vanlige utfordringer, bidra til å styrke foreldrene i foreldrerollen.

Jeg fant at barnehagen utøver emosjonell støtte. I gjennomgangen av tidligere forskning fant Wolf (2019) at foreldrene ønsket noen som «så dem» og som var hjertevarme. Jeg fant at barnehagens personale kan sende bilde av at barnet har det fint, etter en vanskelig levering i barnehagen. Denne handlingen ble beskrevet som å «ivareta foreldrene» av informanten.

Dette kan ses på som en form for omsorg for foreldrenes følelser, uttrykt gjennom emosjonell støtte. Bildet av barnet har hverken en faglig eller praktisk hensikt. Det søker å trøste foreldrene og trygge dem på at barnet har det bra i barnehagen mens de er på jobb. Dette tyder på at personalet har bevissthet rundt og omsorg for foreldrenes følelser, og det kan indikere at det utøves emosjonell støtte ved andre påkjenninger, for eksempel i samlivsbrudd, sykdom, familieforrøkelse også videre.

Noen av informantene hadde aldri hatt behov for å søke tips, råd eller veiledning fra barnehagen, men de anså barnehagen som et sted der de ville søkt støtte dersom det skulle oppstå utfordringer i forbindelse med barnehagehverdagen. Dette kan tyde på at disse informantene ikke anser barnehagen som en arena det er mulig, eller nødvendig å søke støtte. Det kan være flere grunner til dette. En mulighet er at disse foreldrene ikke føler behovet for å søke støtte fra barnehagen. Dette kan ha en sammenheng med de øvrige ressursene i foreldrenes liv, som diskutert tidligere i kapittelet. Dette kan også handle om at samarbeidsrelasjonens normer ikke åpner opp for direkte uttrykk for støtte i form av tips, råd og veiledning. Dette er utdypet nærmere tidligere i dette kapittelet. Disse faktorene kan føre til at barnehagen ikke anses eller oppleves som en arena for støtte for noen foreldre.

En tredje mulig forklaring, kan være at relasjonen inneholder skjulte eller indirekte uttrykk for støtte, som erfaringsdeling eller modell-læring, som informantene og personalet selv ikke er bevisst. En informant beskriver en hentesituasjon der personalet inviterer seg selv inn i situasjonen, for å hjelpe til med å få barnet til å kle på seg og samarbeide med forelderen, dette kan anses som et eksempel på indirekte støtte. Gottlieb (1985) beskriver at sosial støtte kan ta skjulte former, der de involverte ikke er oppmerksomme på at det eksisterer en hjelperelasjon som skaper stressdempende effekter. Han forklarer dette med at normer kan være et hinder for åpenbare og direkte uttrykk for støtte og hjelp. Dette er eksemplifisert med at normer kan gi en forståelse av at den som gir råd og veiledning vet bedre enn mottakeren. En måte å utøve støtte på kan da være indirekte støtte. Dette kan bety at det foregår skjulte og indirekte uttrykk for støtte i samarbeidsrelasjoner der åpenbare uttrykk for støtte er fraværende.

5.3.3 Opplevelser med støtte i utvidet samarbeid

Det siste funnet jeg ønsker å drøfte handler om hvordan samarbeidsrelasjonen mellom forelderen og personalet styrkes når barnet har behov for tettere oppfølging. Dette kan ses i sammenheng med barnehagens ressurser.

Foreldre til barn med behov for tettere oppfølging har et utvidet samarbeid med personalet. Dette kan innebære lengre samtaler i henting – og bringing, og andre samarbeidsmøter. Muligheten til å ha mer utfyllende samtaler i henting – og bringing kan ses i sammenheng med at barn med behov for tettere oppfølging ofte har ekstra støtteressurser i barnehagen. Dette betyr at barnet har et eller flere personal som følger barnet ekstra opp, hele eller deler av dagen. Denne personen kommer i tillegg til grunnbemanningen. Dette betyr at personalet har muligheten til å gå ut av avdelingen og gjennomføre mer utfyllende samtaler med foreldrene uten at avdelingen for øvrig er dårligere bemannet, noe som skaper bedre rammer for å gjennomføre en samtale. Sosial støtte er et uttrykk for gjensidighet i relasjonen (Gottlieb & Bergen, 2010). Både personalet og barnets foreldre er avhengig av å samarbeide om oppfølgingen av barnet, slik at barnet har gode forutsetninger for å utvikle seg i positiv retning. Dette aspektet åpner opp for at informasjon om hjemmesituasjonen og erfaringsdeling er en naturlig og viktig del av samarbeidet. Disse faktorene kan føre til at foreldrene og personalet blir bedre kjent, og på denne måten utvikler en nærmere relasjon.

Dette viser hvordan bemanningen i barnehagen på morgenen og ettermiddagen setter rammer for hvilken dialog som kan gjennomføres. Dette skaper grunnlag for refleksjon rundt om bedre bemanning hadde tilrettelagt for at alle foreldre hadde hatt muligheten til å kunne bruke barnehagen som en arena for støtte, på samme måte som foreldrene som har utvidet samarbeid med barnehagen.

6 Avslutning

Innledningsvis i denne oppgaven beskrev jeg bakgrunnen for å velge området foreldrestøtte i barnehagen som tema til denne studien. Dette handlet om betydningen av den tidlige barndommen, og et ønske om at denne gir barn de verktøyene de trenger for å skape seg gode liv. Samfunnet vårt har en bekymringsfull utvikling blant ungdom, når det gjelder psykisk helse, skolevegring og frafall fra videregående opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2022). Jeg ønsket gjennom denne oppgaven å undersøke om og hvordan barnehagen oppfattes som en mulig arena for foreldrestøtte. Barnehagen er et førstelinjetilbud og nesten alle barn i Norge går i barnehagen. Dette betyr at nesten alle småbarnsforeldre i Norge er i daglig kontakt med fagpersoner i barnehager i hele Norge.

En mulig måte å jobbe for å gi barn den best mulige barndommen, kan være gjennom å støtte foreldre helt fra starten av deres foreldreskap, som et verktøy for å styrke foreldrene i foreldrerollen. I den forbindelse er det nødvendig å ha kunnskap om hvilke utfordringer foreldre kan oppleve å ha, og hvordan foreldresamarbeidet oppleves av foreldrene. Dette førte til at jeg valgte problemstillingen: *Hvordan oppleves barnehagen som en støtte i foreldrerollen, for foreldre til barn på småbarnsavdeling?*

Gjennom drøftingskapitlet har jeg fastslått at samarbeidsrelasjonen er kompleks. Foreldrene opplever å motta varierende grad av informasjonsstøtte, emosjonell støtte, vurderingsstøtte og indirekte former for støtte. Støtten mottar de gjennom tips, råd, erfaringsdeling og veiledning. De fleste bruker barnehagen som en kilde til informasjon om praktiske ting, og det er usikkert i hvilken grad det oppleves som en støtte i foreldrerollen å motta praktisk informasjon. Andre tar opp større temaer, som følelser, oppdragelse og grensesetting og opplever å motta støtte. Relasjonen mellom personalet og foreldrene kan styres av normer som åpner eller lukker for foreldrestøtte.

6.1 Oppsummering

Det er grunn til å tro at barnehagen oppleves som tilstrekkelig støttende, når personalets utøvelse av støtte, passer til behovet foreldrene opplever at de har for støtte. Dette betyr at for noen foreldre vil lite støtte oppleves godt nok, og for andre kan mye støtte oppleves utilstrekkelig, dersom dette ikke møter forelderens behov for støtte. Jeg fant at samtlige av informantene i denne studien mottok støtte, noen mer enn andre. Det er trolig slik at de fleste

foreldre opplever å motta noen former for støtte fra personalet i barnehagen. Dette kan være intendert eller ikke, og kan ta direkte eller indirekte form.

Videre viser funnene at i de tilfellene der personalet har muligheten til å ha et utvidet samarbeid med foreldrene, dannes det en sterkere relasjon som inneholder flere former for støtte. Dette viser at personalet har kompetansen som trengs for å støtte foreldre, i situasjoner der bemanningen og relasjonen tillater det.

6.2 Implikasjoner og veien videre

I studien min har jeg avdekket noen områder som barnehagens personale bør ha bevissthet rundt i foreldresamarbeidet.

Foreldrene opplever hente – og bringesituasjonene som den viktigste arenaen for samarbeid. I disse situasjonene vedlikeholdes relasjonen mellom personalet og foreldrene, og det skjer viktig informasjonsutveksling. Dette betyr at hente – og bringesituasjoner ikke bør nedprioriteres eller undervurderes.

Mangel på foreldrenettverk oppleves svært krevende for de det gjelder. Dette betyr at barnehagen bør prioritere å tilrettelegge for nettverksbygging mellom foreldrene, innenfor sine rammer.

Roller og normer kan åpne eller lukke for foreldrestøtte. Dette betyr at barnehagens personale bør ha bevissthet rundt synet på egen rolle, hvilke etablerte normer som finnes i barnehagen om foreldresamarbeid, og hvordan dette kommuniseres til foreldrene under tilvenningen.

Jeg har også identifisert et behov for å forske videre på hvilket syn personalet har på barnehagen som en mulig arena for foreldrestøtte. Hvilke muligheter og begrensninger ser personalet, og hvordan reflekterer de rundt foreldres behov for foreldrestøtte. En slik studie ville gitt et verdifullt innblikk i personalets perspektiv.

Til slutt håper jeg området foreldrestøtte vies mer oppmerksomhet fremover. Jeg mener barnehagene sitter på mye verdifull kompetanse, og at barnehagen kan være en viktig arena for å støtte og styrke foreldre i foreldrerollen dersom bemanning og ressurser tilrettelegger for dette.

Referanser

- Barne - og likestillingsdepartementet. (2018). *Regjeringens strategi for foreldrestøtte - trygge foreldre, trygge barn (2018-2021)*. Barne - og likestillingsdepartementet. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/23fff4c08d0440ca84543ff74786c6a0/bld_foreldrestotte_strategi_21juni18.pdf
- Barne - ungdoms - og familiedirektoratet. (2022, november 10.). *www.bufdir.no*. Hentet fra [ny.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/barnevernsreformen/hva-er-barnevernsreformen/](https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/barnevernsreformen/hva-er-barnevernsreformen/)
- Barnehageloven, (2006), § 1-4. (u.d.). Lov om barnehager. (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Bjørndal, C. R. (2016). *Konstruktive hjelpesamtaler: Mestringsfremmende perspektiver og redskaper i veiledning, rådgivning, mentoring og coaching*. Oslo: Gyldendal.
- Blaasvær, N., & Ames, H. (2019). *Systemisk kartleggingsoversikt: Sammenhenger mellom foreldrepraksiser og barns trivsel*. Folkehelseinstituttet. Hentet fra https://fhi.brage.unit.no/fhi-xmlui/bitstream/handle/11250/2633177/Blaasvaer_2019_Sam.pdf?sequence=2
- Boldermo, H., & Melvær, T. (2014). "Har barnehagen noe med det?" *Åpen tidlig dialog mellom hjem og barnehage som forebyggende tiltak for barn i risiko - terskler og muligheter. (Masteroppgave)*. Høgskolen i Lillehammer.
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), ss. 589-597. doi:<https://doi-org.mime.uit.no/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N., & Terry, G. (2019). Thematic analysis. I P. Liamputtong, *Handbook of Research methods in Health Social Sciences* (ss. 843-860). Singapore: Springer. doi:https://doi.org/10.1007/978-981-10-5251-4_103
- Bråten, B., & Sønserudbråten, S. (2016). *Foreldreveiledning - virker det? En kunnskapsstatus*. Fafo. Hentet fra <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/foreldreveiledning-virker-det>
- Buunk, A. P., & Gibbons, F. X. (2007). Social comparison: The end of a theory and the emergence of a field. *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*, Vol. 102, ss. 3-21.
- Børhaug, K., Brennås, H. B., Fimreite, H., Havnes, A., Hornsliten, Ø., Moen, K. H., . . . Bøe, M. (2018). *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv - et kunnskapsgrunnlag*. Bergen: Kunnskapsdepartementet.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support and the buffering hypothesis, 98(2). *Psychological bulletin*, ss. 310-357. doi:<https://doi-org.mime.uit.no/10.1037/0033-2909.98.2.310>
- Danmarks Evalueringsinstitut. (2016). *Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner*. Hentet fra <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/samarbejde-mellem-foraeldre-daginstitutioner>
- Drugli, M. (2020). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

- Drugli, M. B., & Undheim, A. M. (2011). Partnership between parents and caregivers of young children in full-time daycare. *Child Care in Practice*, 18(1), ss. 51-65. doi:<https://doi.org/10.1080/13575279.2011.621887>
- Eidsvåg, G. M. (2022). Å høre til der du bor: om foreldres opplevelser av tilhørighet gjennom barnehagen, 19(2). *Nordisk barnehageforskning*. doi:<https://doi.org/10.23865/nbf.v19.240>
- Gerber, J. P., Wheeler, L., & Sulls, J. (2018). A Social Comparison Theory Meta-Analysis 60+ Years On, Vol. 144(2). *Psychological Bulletin*, ss. 177-197. doi:<https://doi-org.mime.uit.no/10.1037/bul0000127>
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gottlieb, B. H. (1985). Social Support and the Study of Personal Relationships. *Journal of social and personal relationships*, Vol. 2(3), ss. 351-375.
- Gottlieb, B. H., & Bergen, A. E. (2010). Social support concepts and measures. *Journal of Psychomatic Research* 69(5), ss. 511-520. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.10.001>
- Guetterman, T. C., & Creswell, J. W. (2021). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (Sixth Edition, Global Edition. utg.). Harlow: Pearson Education Limited.
- Gutman, L. M., Brown, J. F., & Garland, R. (2009). *Nurturing parenting capability: the early years*. Wider Benefits of Learning Research Raport No. 30. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/320194786_Nurturing_parenting_capability_the_early_years_Wider_Benefits_of_Learning_Research_Report_No_30
- Haug, M. (2016). *Praksis der hjem og barnehage møtes i hverdagen - en studie av interaksjon mellom foreldre, personale og barn. (Masteroppgave)*. Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/10642/3421>
- House, J. S., Umberson, D., & Landis, K. R. (1988). Structures and Processes of Social Support, Vol 14. *Annual Review of Sociology*, ss. 293-318.
- Hujala, E., Turja, L., Gaspar, M. F., Veisson, M., & Waniganayake, M. (2009). Perspectives of early childhood teachers on parent-teachers partnerships in five European countries, 17(1). *European Early Childhood Education Research Journal*, ss. 57-76. doi:<https://doi.org/10.1080/13502930802689046>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Langford, C. P., Bowsher, J., Maloney, J. P., & Lillis, P. P. (1997). Social support: a conceptual analysis. *Journal of Advanced Nursing*, ss. 95-100.
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: standards, challenges, and guidelines, Vol 358. *The Lancet*.
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative Research Design: An interactive approach* (3. utg.). London: Sage Publications Inc.

- Nadim, M. (2015). Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning, 23(3). *Sosiologisk tidsskrift*, ss. 129-148. doi:<https://doi-org.mime.uit.no/10.18261/ISSN1504-2928-2015-03-01>
- Naper, L. R., Myhr, A., & Haugset, A. S. (2021). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2021. Analyse og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til barnehagesektoren*. Sintef. Hentet fra <https://www.udir.no/contentassets/dd07a8045e70456d93dd31f64ce33d9e/rapport-sporsmal-til-barnehage-norge-2021.pdf>
- National Scientific Council on the Developing Child. (2022, november 10.). www.developingchild.harvard.edu. Hentet fra www.developingchild.harvard.edu/resources/connecting-the-brain-to-the-rest-of-the-body-early-childhood-development-and-lifelong-health-are-deeply-interwined/
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nomagucgi, K., & Milkie, M. A. (2020). Parenthood and Well-Being: A Decade in Rewiev. *Journal of marriage and family*, Vol. 82(1), ss. 198-223.
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Pearlin, L. I., & Schooler, C. (1978). The Structure of Coping. *Journal of Health and Social Behavior*, Vol. 19(1), ss. 2-21.
- Pearlin, L. I. (1989). The Sociological Study of Stress, Vol. 30(3). *Journal of Health and Social Behavior*, ss. 241-256.
- Pearlin, L. I. (2010). The life course and the stress process: some conceptual comparisons. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 65B(2), ss. 207-215.
- Postholm, M. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Reedy, C. K., & McGrath, W. H. (2008). Can you hear me now? Staff-parent communication in child care centres. *Early child development and care*, 180(3), ss. 347-357. doi:<https://doi.org/10.1080/03004430801908418>
- Simonsson, M., & Markström, A.-M. (2013). Utvecklingssamtal som uppgift och verktyg i förskollärares professionssträvanden i interaktion med föräldrar. *Tidsskrift för Nordisk Barnehageforskning*, 6(12), ss. 1-18. doi:10.7577/nbf.355
- Solberg, J. (2019). Hverdagsmøtene mellom foreldre og ansatte i barnehagen - nok voksenrammer? *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning nordic early childhood education research journal*, 18(8), ss. 1-12.
- Statens offentliga utredningar. (2008). *Föräldrastöd - en vinst för alla: Nationell strategi för samhällets stöd och hjälp till föräldrar i deras föräldraskap*. Hentet fra <https://www.regeringen.se/49b6a7/contentassets/e48e18fd326e48a4892aefd0f311b873/foraldrastod---en-vinst-for-alla-sou-2008131>
- Undheim, A., & Drugli, M. B. (2012a). Perspective of parents and caregivers on the influence of full-time day-care attendance on young children. *Early Child Development and Care*, Vol. 182(2), ss. 233-247.

Undheim, A., & Drugli, M. B. (2012b). Experiences with Full-Time Child Care Attendance on Young Children in Norway: Parents' and Early Childhood Teachers' Views. *International Research in Early Childhood Education, Vol. 3(1)*, ss. 1-16.

Utdanningsdirektoratet. (2022, november 10.). www.udir.no. Hentet fra www.udir.no/laring-og-trivsel/forebygge-fravar-i-grunnskolen/forskning-om-fravar-og-narvar/

Wolf, K. D. (2019). Like barn leker best? Perspektiver på samarbeid fra foreldre med ulik bakgrunn. *Norsk pedagogisk tidsskrift, Vol.103, Utg.2-03*, ss. 172-183. doi:<https://doi-org.mime.uit.no/10.18261/issn.1504-2987-2019-02-03-04>

Vedlegg 1

Intervjuguide – foreldres behov for støtte og barnehagen som arena for foreldrestøtte

1. Forholdet til barnehagen
2. Foreldrerollen
3. Sosialt nettverk

1. Forholdet til barnehagen

1. Hvordan vil du beskrive forholdet ditt til barnehagen?
2. På hvilken måte samarbeider du med barnehagen? (For eksempel foreldresamtaler, foreldremøter og lignende?)
3. *Hvor mye snakker du med personalet i barnehagen?*
4. *Er det noen av personalet du velger å prate med foran andre?*
5. *Hva snakker dere om?*
6. *Hvem tar initiativ til samtale?*
7. *Hvor foregår samtalene?*
8. Hva anser du som relevant for barnehagen å vite om det som skjer hjemme?
9. Opplever du at du har muligheten til å fortelle barnehagen om det som skjer på hjemmebane?
10. Føler du behov for å noen gang spørre om råd eller veiledning fra barnehagen?
11. Føler du at det er rom for å spørre om råd eller veiledning hos barnehagen?
 - Er det i så fall noe du benytter deg av? Hvorfor/hvorfor ikke?
12. Føler du at personalet i barnehagen har den kompetansen som trengs for å rådgi deg?

2. Foreldrerollen

13. Hvordan opplever du hverdagen din som forelder?
14. Er det situasjoner med barnet ditt du opplever som utfordrende? – i så fall hvilke?
15. Om det oppstår utfordringer eller bekymringer rundt barnet ditt, hvem snakker du med det om?
16. Hvor oppsøker du kunnskap og/eller informasjon om barn?
17. I hvilke situasjoner oppsøker du kunnskap eller informasjon?

3. Sosialt nettverk

18. Hvordan er ditt sosiale nettverk?
19. Kjenner du mange andre som er i samme situasjon som deg med små barn?
20. Hva bruker du ditt sosiale nettverk til?
21. Tror du ditt sosiale nettverk vil stille opp hvis du blir syk eller på andre måter trenger hjelp til noe?

Avslutning:

- Er det noe du vil tilføye?
- Har du noen spørsmål?
- Kan jeg kontakte deg i etterkant for oppfølgingsspørsmål?

Vedlegg 2

Informasjonsskriv:

Vil du delta i forskningsprosjektet:

- *Barnehagen som arena for foreldrestøttende arbeid - en kvalitativ studie av foreldres opplevde behov for foreldrestøtte.*

Jeg heter Birgitte Markussen og er masterstudent i pedagogikk ved UIT Norges arktiske universitet.

Formål:

Dette er en masteroppgave på 60 studiepoeng som jeg skriver alene. Jeg skal intervjuer ca 5 foreldre, enten foreldrepar eller enslige med barn i alderen 0-3 år, som går i barnehage. Problemstillingen er: «Hvilke opplevde behov for foreldrestøtte har småbarnsforeldre, og hvilket forhold har de til barnehagen som foreldrestøttende arena?»

Ulike tema som vil bli tatt opp i intervjuet er:

Temaer vi skal snakke om i intervjuet:

- Hverdagen som forelder
- Foreldrerollen
- Sosialt nettverk
- Forholdet til barnehagen

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Fakultetet for lærerutdanning og pedagogikk ved UIT er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg søker småbarnsforeldre med barn i alderen 0-3 år som går i barnehage. Jeg ønsker å få kontakt med minst 5 frivillige deltakere.

Hva innebærer deltakelse i masterprosjektet?

Deltakelse innebærer et intervju på 30-60 minutter. Jeg har en intervjuguide som jeg sender ut på forhånd til informantene slik at det er mulig å forberede seg på spørsmålene hvis man ønsker det. Vi blir enig om dato og sted for intervjuet, det kan være digitalt eller personlig. Intervjuet vil bli tatt opp på lydopptak og disse lydopptakene blir behandlet i henhold til gjeldene personvernlovgivning som du kan lese om litt lenger ned.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Samtykket kan trekkes tilbake på e-post: bma021@uit.no, eller telefon: 48229328

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Alle deltakere vil bli anonymisert og ugjenkjennelige i oppgaven. Hverken navn, bosted eller andre personsensitive opplysninger vil komme med i oppgaven. Du vil bli omtalt som en kode, for eksempel «deltaker A». Det er kun meg Birgitte Markussen, og mine veiledere Jens Breivik og Sidsel Boldermo som vil ha tilgang til opplysningene under arbeidet med oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i mai 2023 og opplysningene dine vil slettes etter oppgaven er vurdert.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NSD – Norsk senter for forskningsdata AS har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hvis du har noen spørsmål om studien, ønsker å vite mer eller vil benytte deg av dine rettigheter kan du ta kontakt med:

Student, Birgitte Markussen: bma021@uit.no, tlf 48229328

Veileder, Jens Breivik: jens.breivik@uit.no, tlf 77646194

Joakim Bakkevold, personvernombud UiT, personvernombud@uit.no, 976 91 578 NSD

Norsk senter for forskningsdata AS, personverntjenester@nsd.no, 55 58 21 17

Med vennlig hilsen

Birgitte Trones Markussen

Mastergradsstudent i pedagogikk

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *barnehagen som arena for foreldrestøtte* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

701926

Vurderingstype

Standard

Dato

21.09.2022

Prosjekttittel

Barnehagen som arena for foreldrestøtte

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for lærerutdanning og pedagogikk

Prosjektansvarlig

Jens Breivik

Student

Birgitte Trones Markussen

Prosjektperiode

15.08.2022 - 31.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.05.2023.

Meldeskjema

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!